REGIS DEBRAY

DEVRİM...
DEVRİM...

BÜTÜN ESERLERİ

1

BDS
YAYINLARI

© Maspero/1967 (Revolution dans la Revolution)
© BDS YAYINLARI/1989

Regis Debray

DEVRİM...
DEVRİM...

Çeviren: Ferit Muzaffer

BDS YAYINLARI

"Küba Devrimi bundan sonra Lâtin Amerika'da tekrar edilemez."

Lâtin Amerikalı militanların dilinde bu cümle tehlikeli bir klişe halini aldı. Bazı açılardan doğru olmakla beraber, bu sözler gene de birtakım kötü yanılmalara neden olmuştur. Kuvvetler ilişkisinin değişmiş olması dolayısıyla bu kıtada Küba İhtilâli'nin bir eşinin olamayacağını söylerken, zaten tekrarlanamaycak şeyin ne olduğunu bilmeden konuşuyoruz; Küba İhtilâli'nin alfabesini bile bilmiyoruz.

Herşeyden önce Küba'yı parlak bir efsane haline getirmişiz; 12 kişi adaya çıkıyor ve hernasılsa sayıları gözaçıp kapayıncaya kadar artıveriyor. Sonra, bugünkü gerçeklerin bu cesur peri masalı ile bir ilişkisi kalmadığını söylüyoruz. Bu sihirbazca elçabukluğu Küba ayaklanmasındaki karmaşık temel ve kompleks gerçeklerin gözden kaçmasına neden olmuştur.

Kaç faydasız dönüş, nekadar kaybolmuş zaman, ne türlü talihsiz denemeler bugünkü devrimci hareketlere gelip bağlanmıştır! Daha önceki incelemelerimde, Küba'nın bu kıta üzerinde oluşturduğu değişikliklerin kapsamını göstermeye çalıştım. Şimdi artık savaşçılarla faal gerillalar arasında başlayan tersine bir hareket üzerinde durmak zamanı gelmiştir. Bunlar, Küba deneyine ilgi ile eğiliyorlar, yüzeydeki pırıltısından çok nasıl'ını, politik ve askeri 'ayrıntılarını' ve iç mekanizmasını arıyorlar. Peki, niçin bütün bunlar? Çünkü, yıllarıyılı fedakârlıktan ve hatta israftan sonra bunlar, Küba Devrimi'nin ortaya koyduğu ve zaman zaman bilinçsizce de olsa dayandığı teknik, taktik ve hatta stratejik düzenin gerçeğini keşfediyorlar. Ve bunlar, fidelist ayaklanma efsanesinin yaygaraya boğulması ile, ondan alınacak temel derslerin bilerek yada bilmeyerek gözden ırak tutulduğunu keşfediyorlar.

Bu durumda, Küba ayaklanmasının ayrıntılı bir tarihinin hâlâ bilinmemesine esef etmekten başka ne yapılabilir. Ve bu tarihi bize olsa olsa ayaklanmayı düzenleyen ve ona katılanlar ancak verebilir. Bu eksiklik bizi yapacağımız atıfları tahminlere dayandırmaya zorluyor, oysa bizim sistemli bir araştırma ve incelemeye ihtiyacımız var.

I./BUGÜNÜ DÜNDEN KURTARMAK

İçinde yaşadığımız gün ile hiçbir zaman tamamen çağdaş olamıyoruz. Tarih kılık değiştirerek ilerler; sahnede daima bir önceki perdenin maskesiyle görünür ve biz oyunun anlamını kaybetmeye yatkınızdır. Perdenin her kalkışında devamlılığın yeniden kurulması gerekir. Suç tabii tarihte değil, geçmişte edinilen anı ve imajlarla bulanmış olan görüşümüzdedir. Devrim içinde bile olsak, geçmişi bu günün üzerine çakışmış olarak görürüz.

Küba devriminin etkileri özellikle Lâtin Amerika'da, tarihin sıraya dizerek takdis edip rafa kaldırdığı usullerle şemalar içinde düşünülmüştür. Bu nedenle, oluşturduğu bütün şamataya rağmen yarattığı şok zamanla yumuşamıştır. Bugün artık gürültü yatıştı; Küba'nın bügüne kadar ihmal edilen gerçek önemi ve verdiği derslerin kapsamı yeniden keşfedilmektedir. Gerilla savaşınm yeni bir kavramı günışığına çıkıyor.

Diğer şeyler yanında Küba, başlangıçtan beri, *sosyalist devrimin, burjuva devletinin silâhlı kuvvetlerine karşı silâhlı bir mücadelenin sonucu olduğu* gerçeğiyle hatırlanmıştır. İsterseniz stratejik nitelikte diyebileceğiniz bu eski tarihi kanuna önceleri, bilinen taktik bir içerik verilmiştir. Gerilla mücadeleleri, prototipi -1917'de- bu biçimi aldığı için ve Lenin ile daha sonra Stalin buna dayanarak birkaç teorik formül geliştirdikleri için ayaklanma ile bir tutulur olmuştur. Oysa bu teorik formüllerin halihazır durum ile bir ilişkileri olmadığı gibi, meselâ ayaklanmanın oluş şartlarını merkezi iktidara karşı hemen taarruza geçme anlamında kabul eden formüller de durup durup boşuboşuna tartışılagelmiştir. Ne var ki, bu tutarsızlık çok geçmeden belli olmuştur. Hemen ardından Lâtin Amerika'daki gerilla savaşları, herikisi de şehirlerin kırsal çevreden sarılması ile yapılan düzensiz olmayan savaşlar olması nedeniyle Asya'daki gerilla savaşları ile tamamen bir tutulmuştur. Bu karıştırma birincisinden de tehlikeli.

Silâhlı devrimci mücadele her kıtada, her ülkede belirli şartlarla karşıkarşıya gelir ve bu şartlar ne tabiidir ne de şıp diye anlaşılır cinstendir. Öyleki, bunların ortaya çıkartılması ve iyice tanınması için her defasında yıllarca süren fedakârlıklar gerekir. Rus Sosyal Demokratları, içgüdüsel olarak Paris Komününü Petrograd'da; Çin Komünistleri, Rus Ekim İhtilâlini Kanton'da tekrarlanıyormuş gibi düşün-

düler. Vietnamlı mukavemetçiler daha partilerin kurulması üzerinden bir yıl geçmeden Kuzey Vietnam'daki köylü sovyetlerinin ayaklanmasını teşkilâtlandırmaya kalktılar. Sovyet tipi ayaklanmaların savaş öncesi sömürge Asyasında başarıya ulaşamayacağı bugün bizim için gayet açık bir gerçek ama, birçok gerillacı, çıraklıklarını bu gibi mücadelelerde tamamladılar.

Oriente kıyılarına çıkmadan önce Fidel'in Mao Ce-tung'un askeri yazılarını okumamış olmasım pekâlâ bir talih eseri sayabiliriz. Böylece, kendi tecrübelerine dayanarak, bulunduğu bölgeye en uygun düşen bir askeri doktirinin prensiplerini bulması mümkün olmuştur. Ancak savaşın sonunda artık taktikleri iyice belirlendikten sonra asiler Mao'nunu eserlerini keşfettiler*. Ne var ki, bugün Lâtin Amerika'daki militanlar Fidel'in konuşmaları ile Che Guevara'nın yazılarını, Mao'nun, Giap'ın ve Lenin'in bazı metinlerini aşina bir gözle okuyorlar ve Fidel ile Che'de, Mao'yu, Giap'ı ve Lenin'i aynen bulduklarım sanıyorlar. Bu herzaman rastlanan bir çakışma olayı olmakla beraber çok tehlikelidir, çünkü Lâtin Amerika devrimi ancak belirli tecrübeler ile keşfedilebilecek çok özel ve farklı gelişme şartlarım kapsar. Bu bakımdan halk savaşları üzerindeki teorik eserlerin faydası kadar zararı da dokunmaktadır. Bunlara, savaşın gramer kitapları deniliyor ama, yabancı dil evde oturup dil kitapları okunarak değil, o dilin konuşulduğu ülkede daha hızlı öğrenilir. Savaş zamanında, hele silahsız ve tecrübesiz gerilla çetelerinin tam teçhizatlı bir düşman ile karşılaşmak zorunda oldukları ilk safhalarda sür'at meselesi hayati bir önem taşır.

Fidel bir defasında gerillaların bazı başarısızlıklarını, savaşa karşı takınılan tamamen entellektüel bir tutuma vermişti. Fiziki zayıflığı

* Fidel'in temel politik ilhamını Marti'den aldığı gerçeği çok iyi bilinir; bu ilham daha Moncada'dan önce Marx ve Lenin'in fikirleri ile kuvvetlendirilmiş ve desteklenmiştir. Fidel, Lenin'de özellikle Devlet ve İhtilâl'de ifadesini bulan eski devlet cihazının imhası ve devletteki baskı unsurlarının devrimci bir aksiyon haline gelişi fikirleriyle ilgileniyordu. Fakat onun askeri ilhamının kaynakları bambaşka yerdedir: Pablo de la Torriente Brau'nun, Maximo Gomez harekâtını anlatan Realengo 18'i; Engels'in, Paris proleteryasının güç şartlar altında verdikleri sokak savaşlarını anlatan metinleri; Hemingway'ın Çanlar Kimin İçin Çalıyor adlı romanı (bu romanda Pablo ile sözde gerilla çetesi Madrid ile Segovia arasında, faşistlerin hemen ardında Sierra'da yaşarlar). Bu kitaplar birer kaynaktan ziyade, bazı rastlantıları dile getirir ve Fidel bunlarda sadece aradığı bazı şeyleri bulmuştur. Mao Çe-tung'un Japonlara Karşı Gerilla Savaşının Stratejik Problemleri adlı incelemesi Fidel ile Che'nin eline 1958 yaz taarruzundan sonra geçmiştir ve sıkışık durumlar altında uygulamakta oldukları bazı şeyleri kitapta aynen görünce pek şaşırmışlardır.

ile kır hayatına intibak noksanlığı dışında aydın, halihazır durumu önceden edinilmiş ideolojik yapılar yoluyla kavramaya çalışacak ve adeta kitap sayfaları içinde yaşayacaktır. Mevcut kaynaklarla yetinme yada yenilerini bulma konusu ile sıkıştığı zaman âni ve gözüpek kararlar verme hususunda başkalarından daha az muktedir olacaktır. Zaten bildiğini sandığı için daha yavaş öğrenecek ve esnekliği daha az olacaktır. Birçok Lâtin Amerika ülkesindeki sosyal şartlar gereği ve tarihin bir cilvesi olarak bu öncülük rolü öğrenciler ile devrimci aydınlara düşmektedir.

Bunun neticesi, bu hatalar ile yanlış anlamaların bedeli ödenmektedir. İspanya'ya karşı girişilen kurtuluş savaşlarından beri yıllaryılı tekrarlanan felâketler ile kıyaslanınca ödenen bedel çok fazla sayılmaz. Bolivar'ın biografisini okumak, bugünün Amerikan devrimci savaşları için geçerli dersler de dahil savaş ve Amerika hakkında pekçok şey ortaya koyar. Bu derslerin en değerlisi; azim. Dört yılda Amerikan toprağından beş defa sürülmüş, yenilmiş, gülünçleştirilmiş, yapayalnız kalmış. Deliliğe varan bir inatla beş defasında da geri gelmiş ve Boyaca'da ilk zaferini kazanmış. Her seferinde bir şey daha öğrenmiş: İnsan ve silâh noksanlığını telâfi için sür'ate ve süvariye olan ihtiyacı; savunucu ve statik değil, saldırıcı ve hızlı bir savaş gereğini; taraftarları ile *criollo*'lar (Amerika doğumlu İspanyollar) arasında bugün bizim *subjektif şartlar* dediğimiz şeyin teşekkülünü hızlandırmak için İspanyollara karşı *ölüm-kalım* savaşı ilânederek gemileri yakmak ve geri dönüş imkânlarını yoketmek usullerini; İspanyollar köylük yerleri kontrolleri altında bulundurduğu sürece Caracas'ın teşkil ettiği tuzağı; ovalar ile kuvvetle savunulmuş üslerden saldırarak şehirleri kuşatma taktiğini; en sonunda belirli yerlerin önemini, (Caracas Amerika için ne ise, Coro da Caracas için aym şeydir) yavaş yavaş öğrenmiştir. Yakınlarda aym çeşitten bir inatçılık örneğini defalarca felâketin eşiğine kadar gelmiş Fidel'de görmekteyiz. Moncada (1953), Granma çıkartması (1956) ve daha küçük ölçüde olmak üzere 1958 Nisan grevi, çoğu kişiye evine giderek daha iyi günlerin gelmesini bekletecek denli ters olaylardı. Zacapa ve İzabal gerilla çeteleri kurulmadan önce Guatemela'da kaç tane gerilla foco* dağıtılmıştır? Epeycesi yokolmuş, yada dağılmıştır. Ya Vene[illegible]lla' da kaç tanesi yenilmiş, ihanete uğramış, yada bölünmüştür? Gene de gerilla kuvvetleri yaşamaya devam etmişler ve bugün her zamandan daha canlıdırlar. Bu canlılığın sebebi de belki savaşın ciddi olarak henüz başlamış olmasıdır.

* İspanyolca *foco* kelimesi genel anlamdaki askeri üsden ziyade bir gerilla harekâtının merkezini belirtir. Bu kelimenin öteki batı dillerinde bir karşılığı olmadığı için İspanyolca aslı aynen bırakılmıştır.

Lâtin Amerika devrimci hareketlerinin girişini teşkil ettikleri kısa süre ve geçen birkaç yılın bütün devrimlerin ilk sayfalarında karşılaşılan kalkış ve yerine oturma dönemine rastladığı dikkate alınırsa gerçekten küçük sayılırlar. Doğrusu, gerilla hareketleri bazısı kaçınılabilir, bazısı kaçınılamaz pekçok yanlış çıkışlardan ve sayısız hatalardan sonra hâlâ yaşayabiliyorsa bu canlılığa da şaşmamak gerekir. Fidel'e göre işin sevinilecek yanıda budur ve bu durum tarihi hareketi itme gücünü gösterir. Gerçektende karşılaşılan yenilgilerin sebeplerini durgunluk ve hızlı hareket eksikliğinde aradığımız kadar, gerilla harekâtının diğer uluslararası tecrübelere olan aldatıcı akrabalığına rağmen yeni bir devrimci kavram ve metod arama dönemindeki kaçınılmaz hata ve yanlışlıklarda da aramak doğru olur. Bütün bu devrimci süreçler söylediğimiz sebepten dolayı yanlış adımlarla başlamak zorunda kalmıştır ve başlamıştır da. Hemen daima bir önceki tarihi dönemden kalma çıkış noktaları bilinçsiz olarak kullanılmıştır. Bütün bu yanlış çıkışlar içersinde Lâtin Amerika'daki gene en az zararlısı olmuştur. Herzaman, harekâtın yönü değiştirilmeksizin hızı ayarlanmış, doğru strateji ve prensipler bir yana itilmeksizin taktiklerde düzeltme yapılmıştır. Böyle zamanlarda iki kamp arasındaki derin farklar su yüzüne çıkar.

Devrim geçiren her ülkede, bir yanda devrimciler, öte yanda reformcular ve geleceğin dönekleri arasında bir karşılaşma olmuştur. 1905'den sonra Pasifist ve bozguncu düşünce, Rus Sosyal Demokrat partisinde kuvvet kazanmıştır. Cenevre'de sürgünde bulunan Lenin ile arkadaşları, Duma'nın temsili demokrasisi bir işçi ayaklanmasına karşı çıktı diye değil, kötü yönetilen bir ayaklanmaya engel olmak için itirazlarda bulunmuşlardır. Çin'de 1927 yenilgisinden sonra Mao ve diğerlerinin yaptıkları gibi, Kuomingtan'ın hakimiyeti altındaki büyük şehirlerde hızlı bir ayaklanmaya karşı koymak gerekliydi. Çin'in o gün içinde bulunduğu şartlara uygun olarak yeni bir işçi ayaklanması değil, köylere çekilerek uzun yürüyüşe hazırlanmak daha uygun görülüyordu. 1953'de Moncada felâketinden sonra Fidel ve arkadaşları, Batista'ya karşı silahlı mücadele ilkesini terketmediler, fakat ona farklı ve daha doğru bir muhteva verdiler. Devrimci için her başarısızlık bir deneme tahtasıdır ve teoriye kaynaklık etmesi yönünden zaferden daha zengindir; tecrübe ve bilgi deposudur. Lâtin Amerika'da her çeşit silâhlı mücadeledeki birkaç yıllık tecrübe, nesnel şartların öznelliğini daha önceki on yıllık ödünç alınmış politik teoriden çok daha iyi ortaya koymuştur. Tarihi açıdan Küba, Lâtin Amerika'da diktatörlüklere karşı verilen silâhlı mücadelenin çıkış noktasını oluşturmuştur. İşte bu çıkış noktasının, dikkatle, her zaman gözönünde bulundurulması, doğru bir temel üzerine oturtulması gerekir.

"Gerçekten silâhlı bir mücadele patlak verdi mi? Yoksa bunlar mücadelenin Venezuella'da, Guatemala'da, Colombiya'da, Peru'da ve Ecvator'daki ilk belirtileri midir? Yada bunlar henüz olgunlaşmayan çatışmalar ve huzursuzluk belirtileri midir? Bugünkü mücadelelerin sonucu önemli değildir. Sonuç bakımından şu yada bu hareketin geçici olarak yenilmesi birşey ifade etmez.

*"Gerçek neticeyi belirleyen hergün daha olgunlaşan mücadele azmi, devrimci bir değişikliğe olan lüzumun anlaşılması ve devrimin mümkün olduğunun kesinlikle bilinmesidir. "**

Bugün Lâtin Amerika'da politik bir hareket hattı kesin ve tutarlı bir askerî çizgi üzerinde değilse, devrimci sayılamaz. Devrimcilik iddiasında olan her tutum şu soruya somut bir karşılık vermek zorundadır: Kapitalist dikta iktidarı nasıl bertaraf edilmelidir? Başka bir deyişle, Kuzey Amerikalı askeri yardım heyetleri ile durmadan takviye edilen faşist dikta ordusu nasıl yenilmelidir? Küba devrimi, kardeş Lâtin Amerika ülkelerine tarihi ayrmtısı içinde incelenmesi gereken bir cevap teklif etmektedir: Yavaş yada hızlı bir hazırlanma ile seçilmiş uygun kır bölgelerinde yürütülen gerilla savaşı; *seyyar stratejik bir kuvvet* ve geleceğin sosyalist devletinin çekirdeğini teşkil edecek bir halk ordusu.

Her askeri harekât hattı, politik bir çizgiye dayanır. Son birkaç yıl zarfında silahlı mücadelenin kendi içinde başka askeri harekât çizgileri denenmiş ve gerilla savaşına tamamen aşka anlamlar verilmiştir. Küba cevabının kötü bir yorumundan daha da ötede bunlar, askeri harekât çizgileri elbisesi giydirilmiş *ithal malı* politik kavramlardı ve köklerinin bulunduğu yerlerden çok farklı tarihi şartlara uygulanıyordu. Bunun örnekleri: Silâhlı savunma kavramı; silâhlı propaganda ile gerilla üslerinin özel bir şekilde yorumlanması; ve nihayet barıştaki örgütlenmesine yeni bir şube ilâve edilircesine gerilla kuvvetlerinin partiye tabi kılınması.

Elde edilen neticelere göre hüküm verilirse, birçok yerlerde rehber politik harekât çizgileri statüsünü kazanan bu kavramlar, silâhlı halk mücaledesinin özünde çok şey kaybettirmiştir. Bunların ilham kaynağı olan politik fikirlerin, Lâtin Amerika'ya ve Lâtin Amerika 'da hüküm süren şartlara yabancı düşen devrimci tecrübelerden nasıl ödünç alındığını incelemek çok faydalı olacaktır.

Bu olumsuz denemeler, Küba ihtilâlinin ayaklanma aşaması ile bugünkü silâhlı mücadeleden alınabilecek temel dersleri öğrenmemize yardımcı olacaklardır.

* Che Guevera, La guerre de guérilla, une méthode, Maspero, Paris, 1967.

Bugün, savunma bir sistem ve gerçeklik olarak olayların ilerlemesi ile ortadan kalkmıştır.

Köylü savunma bölgeleri ile Colombiya; işçi savunma bölgeleri ile Bolivya bu kavramın bir hareket çizgisi kuvvetini kazandığı iki ülkeydi. Bu iki fesat yuvası birkaç ay arayla ordu tarafından dağıtılmıştır. Güney Colombiya'daki Marquetalia 1964 Mayısında işgal edilmiş, Bolivya madenleri trajik savaşlardan sonra 1965 Mayıs ve Eylülünde ele geçirilmiştir. Bu çifte yenilgi bir dönemin kapandığını ve belirli bir ideolojinin öldüğünü gösterir. Devrimci hareketin bu ölümü anlaması ve derhal kabul etmesi gerekir.

Sona eren devre nisbi sınıf dengesi devresidir. Başlayan devre ise hertürlü uzlaşmalı çözümleri ve iktidar ortaklıklarını reddeden toptan bir mücadeledir.

Bir ülkede bugün sömürenler ile sömürülenlerin kutuplaşması karşısında devletin ve ordunun *normal fonksiyonlarını yerine getiremeyeceği* bir toprak parçasının bulunması, yeni emperyalist hukuk anlayışının gözyumamayacağı ve tehlikelerine katlanamayacağı bir keyfiyettir. Kitlelerin silâhlı savunmasının askeri düzeyde başarısızlığa uğraması politik düzeyde reformculuğun başarısızlığına tekabül eder. Yeni ölüm-kalım mücadelesinin içeriğinde ne düzmece çözümlere, ne oligarşik kuvvetle halk kuvvetleri arasında zımni saldırmazlık paktları ile kurulacak dengeye yer vardır. *Oligarşik diktatörlük, halk kuvvetlerinin ya toptan imhasını ya toptan kabulünü alternatif olarak kabul etmektedir. Bir orta yol yoktur.* Kaldı ki, silâhlı savunma artık terk edilmiştir ve eski destekleyicileri bile artık onu daha yüksek bir mücadele biçiminin başlangıcı olarak düşünmektedirler. Fakat dikkat! Adı açıklanmadan, daha çekici elbiseler içinde tekrar sahneye çıkmak eğilimindeler. Kökleri, Proteus gibi çeşitli kılıklara girebilen bir ideolojide olduğundan yeniden ortaya çıkmak için fırsat kollamaktadır. Silâhlı savunmanın tam sendelediği bir sırada Troçkizm ortaya çıkarak ona el uzatmıştır. İşte bizi ilgilendiren bu canlanmadır.

Savunma terimi pek uygun düşmemektedir. Bu terim pasif, kabuğuna çekilmiş ürkek tutumu hatıra getirmektedir; fakat çoğu zaman bu doğru değildir. Hattâ nadiren böyledir. Lenin'in formülüne göre Marksizm, işçi sınıfına ithal olunmadan önce Avrupa'daki proleteryanm kahramanca mücadelesinden kim şüphe edebilir? Yüzbinden fazla kayıp verilen o korkunç içsavaşın başlıca kurbanları olan Colombiya'lı köylülerin cesareti ve savaş gücü tartışma kabul eder mi? Haziran günlerinde ve Komün sırasında Paris'li işçilerin yada ilk Amerikan işçi ihtilâlinin kahramanları olan 40.000 La Paz'lı maden ve sanayi işçisinin fedakârlığı ve dayanışması inkâr edilebilir mi?

Silâhlı savunma, taraftarlarının cesaretsizliği yüzünden itibarını yitirmemektedir. Tam tersine, asıl sakınca sınırsız fedakârlıktan ve sonu politik iktidardan başka heryere çıkabilen israf edilmiş kahramanlıklardan doğmaktadır. Bu sebeple kendiliğinden ortaya çıkan silâhlı bir mücadeleden sözetmek daha yerinde olur. İdeolojik kaynağı bize doğduğu devreyi açıklamaktadır: Marx'tan önce. 18. yüzyılın sonunda Peru'da Tupac Amaru II'nin yönettiği kızılderili ayaklanmasına pekâlâ silâhlı savunma diyebiliriz. Kızılderililer baş kaldırmış, Criollo toprak adalarını sürmüş, İspanyolları öldürmüş ve çalınan topraklarını geri almışlardır. Nitekim hareket bölgesel zaferler içinde hızla dağılmış; kıyıya yaklaşan kızılderililer araziyi işgal etmiş ve dağlarda kalmışlardır. Ne düzenli bir ordu kurulmuş, ne bağımsız birlikler oluşturulmuştur. Dağların efendisi asiler, Krallığın merkezi Lima'ya yürümeyi küçümsemişlerdir. Böylece Lima yeni bir ordu kurmak için zaman kazanmış ve zafer -hangi şartlar altında olduğunu siz düşününüz- kolaylıkla kazanılmıştır. Hemen hemen aynı devrede muşhur Manuela Beltran'ın yönettiği Colombiya'lı *Comuneros* ayaklanmasına da silâhlı savunma diyebiliriz.

Kısacası, devrimci gerilla savaşlarından önce, köylü savaşları olduğu gibi, bilimsel sosyalizmin ilerlemesinden önce de işçi ayaklanmaları vardı. Fakat bunlar arasında herhangi bir iç bağıntı yoktur. Marx ile Sorel arasındaki ilgi neyse, gerilla savaşları ile köylü ayaklanmaları arasmdaki ilgi de odur.

Ekonomizm, partinin öncü rolünü nasıl inkâr ediyorsa; silahlı savunma da organik açıdan, sivil halktan ayrı olan silâhlı birliklerin rolünü inkâr etmektedir. Nasıl reformculuk, militan ve disiplinli bir örgüt gözetmeksizin bir kitle partisi kurmayı amaç ediniyorsa, silahlı savunma da, herkezi silâhlı bir mücadele içinde birleştirmeyi, gerilla birliklerinin ortasında kadınıyla, çoçuğuyla, ehlî hayvanlarıyla bir kitle gerilla kuvveti yaratmayı tasarlamaktadır.

Kendiliğinden ve aniden oluşum nasıl sömürülenler için politik iktidarı hedef almıyor ve bunun sonucu politik bir parti biçiminde örgütlenmiyorsa, silâhlı savunma da sömürülenler için askeri bir üstünlüğü öngörmüyor ve bunun sonucu hareket serbestliği olan düzenli bir halk ordusu olarak örgütlenmeyi amaç edinmiyor. Stratejik seyyar kuvvetin, silahlı mücadelenin bir numaralı hedefi olmadığı ve politik iktidarın ele alınması bilinçli ve görünür bir amaç sayılmadığı yerlerde, silâhlı savunmaya rastlanıldığı söylenebilir. Silâhlı savunma, ayaklanmayı dışarda bırakmıyor; fakat bu ayaklanma daima bölgesel olacak ve hareketini bütün ülkeye yayma olanaklarını araştırmayacaktır. Silâhlı savunma kısmîdir, oysa devrimci gerilla ülkenin her yanındaki herçeşit mücadeleyi kendi hükmü altında birleştirerek topyekûn bir savaşı amaçlar. Mahallî olması sebebiyle silâhlı savunma

uygulayan bir topluluk, işin başında insiyatiften yoksun demektir. Ne savaş bölgesini seçme serbestliği, ne esneklikten faydalanma olanağı, ne manevra ne baskın olasılığı vardır. Savunma bölgesi zaten belli olduğundan, düşmamn kendi tayin edeceği bir anda çevirme harekâtına girişerek dikkatle hazırlanmış bir taarruza geçmesi daima mümkün olacaktır. Halkın savunduğu bölge yada şehir düşmanın saldırısını pasif olarak bekleyecektir ve onun keyfine bağımlı olacaktır. Ayrıca silahlı savunma, *"düşmanın durumu daha kötüye götürmemesini de"* temin edebilecektir (Che Guevera). Ne temsilî demokrasileri, ne de oligarşik rejimleri sımfsal içeriklerini ortaya koymaya da zorlayamayacaktır. Silâhlı savunma hakim sınıfın, şiddete dayanan bir diktatörlük olarak hakikî karakterini gizlemesine yardım edecek, *"oligarşik diktatörlük ile halktan gelen baskı arasında kurulmuş olan yapay dengeyi bozacak yerde onu devam ettirecektir."* (Che). Böylece silahlı savunma, ezilen sınıflar arasındaki bölünmeleri arttırmak, tavizci çözümleri zafermiş gibi göstererek hakim sınıfın oynadığı oyun içinde rol almış olur.

Hepsinden fazla Vietnam'da ve aym zamanda Çin'de milis kuvvetleri içinde örgütlenmiş köylü silâhlı savunma birlikleri, silâhlı kurtuluş kuvvetlerinin yapısında temel taşı olarak önemli bir rol oynamıştır; fakat bu savunma, askerî açıdan tamamen yada yarı yarıya kurtarılmış bölgelere egemendi ve hiçbir zaman otonom bölgeler yaratmış değildi. Bu savunma bölgeleri, başka cephelerde Vietminh'in düzenli ve seyyar kuvvetleriyle topyekûn savaşlar vermesi sebebiyle yaşayabiliyordu. Böylece mücadelenin tüm yükü omuzlarına yükletilmeksizin, bütün nüfusun savaş içinde birleştirilmesi mümkün oluyordu. Fransız kuvvetlerinin dağılmasını sağlayarak bu bölgeler düzenli ve yarı düzenli kuvvetlerin yükünü hafifletiyor ve bunları Genelkurmayın stratejik planları gereğince tayin edilen cephelerde azami kuvvetle harekâtta bulunmaları temin ediliyordu. Eğer sivil halkın savaşdışı bırakılmasından kaçınılmak isteniliyorsa, bu savunma Lâtin Amerika'da Vietnam'daki kadar yararlı olmayacaktır.

Che Guevera, Giap'ın, Guerre du peuple, armée du peuple'sine yazdığı önsözde şöyle diyor:

"Silahlı savunma, mücadelenin özel niteliğinin herhangibir parçasından başka birşey değildir. Bir savunma bölgesini kendi başına yeterli saymaya imkân yoktur. Yani bu bölgeyi, öteki bütün bölgeler taciz edilmeksizin halk kuvvetlerinin düşmana karşı kendilerini savundukları bir bölge olarak kabul edemeyiz. Bu durumda foco tecrit edilecek, bir köşeye kıstırılacak ve yenilecektir; yeter ki halk savaşının ilk aşamasına, başka bir ifadeyle gerilla savaşına hemen geçilmemiş olsun."

Che'nin bunu yazmasından bir zaman sonra, Marquetalia'daki (Colimbiya) *köylü savunma bölgesi* ile öteki *bağımsız cumhuriyetler* ordu

tarafından işgal edildi, lağvedildi ve Marulanda, seyyar gerilla savaşına dönmek zorunda kaldı. Düşman kuvvetlerinin kısmen yada tamamen yenilgisi sonucu olmayan ve daimi olarak taarruzda olan bir gerilla cephesince korunmayan bir savunma bölgesi, temeli balçıkta olan bir sütündan başka birşey değildir. O tip bir statüko değişmezmiş gibi geldiği için, savunma bölgesinin çöküşü halk kuvvetlerinin morali üzerinde büyük bir darbe olmaktadır. Bu bölgelerin gerçekliği hakkında türlü türlü efsaneler yayılmaktadır. Yıllarca sürebildikleri için gerçek bir zaferin değil, bazı tavizlerin sonucu oldukları unutulmamakta ve adeta dokunulmazlıkları olduğu kabul edilmektedir. Uyanıklık körlenmekte, milislerin hazırlıkları ile eğitim ve silah durumu gitgide ihmal edilmekte, disiplin gevşemektedir. Devrimci tarafta bu topraklar kurtarılarak sadece politik bir propaganda alanı durumuna getirilir, daha büyük bir harekete yöneltmekten çok hareketsizlik engellenir. Reaksionerler tarafında ise kanserin yayılmasına karşı millî birliğin ve toprak bütünlüğünün korunması pozunun ve komünist bozgunculara saldırma harekâtının bir bahanesi olarak kullanılır. Propoganda amaçları için burjuvazi gerçek tehlikeyi ve duyduğu korkuyu şişirir ve bu şişirme devrimcileri bile aldatarak, gerilla kuvvetinin gerçekten bir kanser olduğuna, hastanın ancak zamanın geçmesiyle öleceği fikrine inandırır. Böylece rahat rahat hazırlıklarını tamamlayan ordunun giriştiği saldırının büyük etkileri görülür. Burjuva büyük bir zafer kazanmış, Castro - Komünist devrimi büyük bir yenilgiye uğratmış olur.

Gerçek nedir?

Küba ile bazı öteki Lâtin Amerika ülkelerinin tarihine göre yargıda bulunmak gerekirse, gerilla savaşı şu aşamalardan geçmektedir; önce kurulma aşaması; ikinci olarak mevcut bütün araçlarla (harekât ve taktik kuşatmalar, paraşütçü kıtaları, bombardımanlar, v.b.) düşmanın giriştiği saldırıyla ayırtedilebilecek olan gelişme aşaması; nihayet, hem askerî hem politik devrimci taarruz aşaması. Aşılması en güç ve herçeşit olaylara en çok maruz kalınan birinci aşamada ilk topluluk başlangıçta tamamen göçebe bir hayat sürer. Sonraları, savaşçıları sertleştiren ve olgunlaştıran daha da uzun bir dönemde muntazam posta hizmeti, ikmal hatları, sıhhiye kuvvetleri, silah depolarının organizasyonu ile gerçek kuruluşun son aşamasına yada askeri bir harekât aşamasının kuruluşuna geçilmiş olur. Bu gelişme ve savaşçıların sayısında artma ile birlikte sınıflara ayrılma sebebiyle görece bir küçülme de olur. Yani, sınıflar, küçük ölçüde sanayii ve subay kadroları, genişlemektedir. Başka bir deyişle, gerilla ateşgücü ve taarruz kuvvetinin genişlemesine karşılık teknik konum da (silâh, muhabere, imalât, patlayıcı maddeler, eğitim okulları v.b.) büyür. Marquetalia gibi bir savunma bölgesi ilk aşamada sonuna gelindiği

(bir hareket bölgesinin pekiştirildiği) ve hemen ikinci aşamaya geçerek düşman taarruzuna karşı koyma, taktik insiyatifi elealma ve gerilla cepheleri kurmak için ana kuvvetten birlikler seçme zamanının geldiği izlenimini verebilir. Ama durum, bu değildir. Köylü silâhlı savunma arazileri, silâhlı bir devrim mücadelesinin tepe noktası olmayıp, muhafazakârlar ile liberaller arasında sonu belirsiz ve düşmanın askerî potansiyeli üzerinde etkisiz bir iç harp olduğundan, Marquetalia topluluğu ile başlayan gerilla çetelerinin, savaşçıların ailelerinin yükünden, halkı tahliye etme görevinden, sürülere ve çiftlik araçlarına bakma zorunluluğundan kurtulmadan ilk göçebelik aşamasına dönmesi gerekir.

Bolivya'daki işçi çevresinde, buna benzer bir durumda bir trajedi ile karşıkarşıya gelinmiştir. Millileştirilen büyük kalay madenlerinde 26 madenci bütün bir *altiplano*'ya yayılmıştı. Fakat esas maden kalesi *Siglo Veinte, Huanuni ve Catari* madenlerinin bulunduğu 9,5 mil uzunluğunda 6 mil genişliğinde bir arazi kuşağı içinde yoğunlaştırılmıştı. 1952'de madenciler oligarşinin ordusunu mahvettiler, liberal bir hükûmet kurdular ve neredeyse iktidarı ele aldılar. Devrim burjuvaziye döndü; madenciler yavaş yavaş bütün bağları koparttılar. Ellerinde silâh, milis kuvvveti, radyo, kuvvetli bir sendika, dinamit ve detentör -bunlar hergünkü iş araçlarıydı- ile beraber memleketin başlıca zenginliği *şeytanın madeni* kalay vardı. Yarı felçli ve uyuşukça geri çekilerek millî burjuvazinin yeni bir ordu kurmasına izin verdiler; grevlere, çatışmalara mücadeleye son verdiler. Sonra, gayet tabiî ordu kendisini yaratan millî burjuvaziyi yuttu ve işçi hareketinin ezilmesi için Amerika'dan emir geldi. Askerî cunta eski sendika lideri Lechin'i tutuklayarak işçileri tahrik etti. Troçkistlerin teklif ettiği sınırsız genel grev 1965 Mayısında ilân edildi. Ordunun özel birlikleri Rangersler, özel paraşütçü kıtaları ve piyadeler, madenleri kuşatarak madenci milislerine karşı cepheden saldırıya geçtiler. Uçaklar La Paz yakınındaki bir madeni bombaladılar ve birdiğerini makinalı-tüfek ateşine tuttular. Sonuç; madencilerden yüzlerce, askerlerden de 30-40 kadar ölü; madenlerin ordu tarafından işgali; askerler tarafından kırılan kapılar ve makinalı-tüfek ateşine tutulan aileler; sendika liderleri ile militan madencilerin hapsedilmesi, yada öldürülmesi.. Hedefe varılmıştı. Herşey düzene sokulmuştu, nefret ve öfkeli gözyaşları bile. Gelecek sefere kadar.

Şayet La Paz ile bazı kır bölgelerine ilâveten birkaç madende ortak bir genel ayaklanma olsaydı ve bu ayaklanmalar başka yerlerde başka vasıtalarla yürütülen uzun yıpratma savaşları ile tamamlansaydı, devrimcî sendikalarda teşkilâtlanmış madenciler sonuca varan bir rol oynayabilirlerdi. Fakat birşey imkânsız görünmektedir; spontane bir ayaklanma, birkaç gün içinde, Kuzey Amerikan askerî yardım

kurulları tarafından eğitilmiş, şok kıtaları ile donatılmış sayıca az fakat saldırgan modern bir dikta ordusunu yenemez. Kısacası zaman değişti, 1952'yi 1966'da tekrarlamak güçtür. Madencilerin bugün başarılı bir savunma ve saldırı imkânları var mıdır?

Miliciano'lar millileştirilmiş madenlerdeki işçilerdir. Bir grev ya da ayaklanma durumunda hükûmet yolları keser ve La Paz'dan tren yada kamyonla madenlere gelen gıda ikmalini durdurur. 12.000 fit yüksekliğindeki maden bölgesindeki kayalık arazide pekaz şey yetişir. Aymara kızılderililerin bazı kabileleri patates ve kınakına yetiştirirler ve bir de lama eti kuruturlar. Bu ev ekonomisinden az şey beklenir. Gıda stokları ancak on gün yetebilecek olan madencilerin zafere hızla ulaşmaları gerekir. On günden sonra, ne çocuklar için süt, ne hastanelere ilâç, ne de kasaplarda et bulunur. Öteyandan madenciler trenleri madenin girişinde durdurarak cevherin sevkini önleyebilirler. Fakat bu eşit olmayan bir savaştır ve daha başlangıçta madenciler yenilmişlerdir. Dikta hükûmetinin bankada parası, Kuzey Amerika'dan desteği ve herzaman emrine hazır Şili limanları vardır; maden cevheri olmasa da uzun zaman dayanabilirler. Oysa silâhlı madencilerin, her geçen gün gıda stokları tükenmektedir ve hepsinin kaderi aynıdır. Çocukları gözünün önünde erimekte, işçi arkadaşları bir kaşık ilâç olmadığı için ciğerlerindeki maden tozunun meydana getirdiği öksürüğü yenememektedir. Yalnız ve bağımsız olsalar yakındaki bir şehrin depolarına yapacakları bir baskın, birkaç haftalık ikmallerini temine yetecektir. Fakat bu durumda yokluk hem kendilerini hem de ailelerini yiyip bitirmektedir.

Madenler aym zamanda şehirdir. Kuyulardan biraz ötedeki penceresiz muazzam kül rengi barakalarda madencilerin aileleri oturur. Dondurucu yayla da ne bir ağaç, ne bir çalı, gözalabildiğine kırmızı toprak üzerinde kesif bir pırıltı. Sıra sıra barakalar bombardıman için kolay bir hedef oluştururlar. Bombardımanlar üretimi değil, halkı tehdit eder; çünkü madenler toprağın altındadır ve toprak üstü tesisleri ancak birkaç tanedir. Tasfiyehaneler ya İngiltere'dedir ya Amerika'da. Başka bir zaaf da madenlerin on, yirmi yada daha fazla mil mesafelerde oluşudur. Ordunun bunları birer birer tecrit etmesi, koordine etmek için madencilerin biraraya gelmesi güçtür. Ne plân var, ne merkezî askerî komuta, ne askerî eğitim, ne de ulaştırma aracı. Üstelik milis birlikleri ancak gece hareket edebilir. Olsa olsa gündüzün şehirlere doğru, düşmanın ardındaki belirli hedeflere karşı birkaç komando hareket edebilir. Fakat bu tip hareket hem silâhlı savunmanın hem de ayda aldığı ortalama 30-40 dolar için devamlı çalışma zorunda olan *miliciano*'ların somut hayat şartlarının çok ötesindedir. Bu durumda ablukanın kalkması için birşeyler yapmak hususunda sabırsızlık ve umutsuzluk alâmetleri başgösterecektir. Fakat ne? Ha-

zırlıksız hareket, intihar demektir. Makinalı tüfeğe karşı elle fırlatılan dinamit faydasızdır, tüfekler ise Chaco savaşından kalma. Mermi pahalı ve az. Ya uçaklara karşı ne yapmalı? Bir ordu ancak başka bir ordu ile yokedilir. Ordu; eğitim, disiplin ve silâhla olur. Kardeşlik ve cesaret ordu kurmaya yetmez. Bunun tanığı İspanya ve Paris Komünüdür.

İşyerine bağlı, savaşan kadınlarla ve çocuklarla beraber; kendilerine ve yakınlarına karşı girişilecek hertürlü saldırıya açık; manevra yapamaz; askerî organizasyondan, liderlikten ve paradan; kısacası, seyyar bir kuvvet haline gelebilmek için hertürlü maddî imkandan yoksun. Bu durumda madenciler katliama mahkûm demektir. Kırım gününü ve saatini ordu tespit eder. Hareket nerede başlayacak, askerler hangi yoldan ilerleyecek, paraşütçüler nerelere indirilecek. İnsiyatif ile harekâtın gizliliği tamamen orduya bırakılmıştır. Madenciler için kendi kaynakları ile günışığında kıtaların taliminden başka yapılacak iş kalmamıştır. Ana üsleri biliniyorsa, taarruza uğrar ve kolayca yokolur. Öte yandan, karşı taarruzları pek uzağa gidemez, çünkü arazinin doğası onları tutan ve hattâ geriye doğru çeken esnek bir kuşak gibidir.

Organik olarak sivil halktan bağımsız, sivil savunma görevlerinden uzak ve politik iktidârı faşist diktatörlüğün elinden alma gayesiyle halk kuvvetlerini silâhlı birliklerle donatmak yada donatmamak! İşte devrimci sözebeliğini, devrimci teoriden ayırdeden kesin ölçü budur. Troçkizm'in sağduyu karşısında tutunamadığını biliyoruz. Heryerde ve hiçbir yerdedir. Saklanarak kendisini belli eder. Asla kendisi, yani Troçkist değildir. Troçkist ideoloji bugün birkaç yönden birden ortaya çıkmıştır. Devrimci hareketin uğradığı geçici yenilgiyi bahane etmektedir, fakat İktidarı ele geçirmek için daima aym stratejiyi teklif etmektedir. Bu stratejiyi şöyle özetleyebiliriz:

İşçi ve köylü kitleleri heryerde sosyalizmi cânı-gönülden istemektedir, fakat hâlâ Stalinist bürokratik kuvvetin elinde oldukları için, bunu henüz bilmemektedirler. Bu durumda işçilerin, uyuyan âni hareket kabiliyetini uyandırmak gerekir. Bu hedefe varmak için gerilla hareketi devrimci mücadelenin en yüksek biçimi değildir. Temele çift güç yerleştirilmelidir; fabrika ve köylü komitelerinin oluşturulması için bir çağrıda bulunulmalıdır. Komitelerin çoğalmasıyla nihayet tek bir Birleşmiş İşçi Konfederasyonu oluşacaktır. Bu konfederasyon, dağlarda ve şehirlerde âni ve genel bir ayaklanma ile iktidarı ele geçirmenin aracı olacaktır. Ondan sonra ajitasyon çalışmaları, grevler ile işçi gösterilerinin hızlanması sağlanmalıdır. Kır yerinde hedef köylü birliklerinin teşkilâtlanması, arazinin işgali ve sosyalist devrim! bağırışları ile yavaş yavaş şehirlere yayılacak olan mahallî ayaklanmaların organizasyonu olmalıdır. İşçiler adım adım üretim araçlarını kont-

rollarına almalıdır. Sonra hemen, herhangibir araç, yada özel bir birlik kullanmaksızm doğrudan doğruya devlet otoritesine karşı ayaklanmalıdır. Devrim, bir kitle ayaklanması noktasına kadar keskinleşecek olan mevcut ya da gizli ekonomik mücadelelerden doğacaktır.

Peru, Guatemala ve Brezilya (Sao Paulo ile Kuzeydoğu Brezilya), IV. Enternasyonalin, Lâtin Amerika Buenos Aires Bürosunca seçilen üç ülke idi. Hugo Blanco, Arjantin'den dönüşünde, Convencion Vadisi köylüleri ile bu şekilde çalıştı. Juliao'nun köylü kurumları aym şekilde incelenmelidir. Öteki oluşumların yalnız başına bırakılması ve yardım ihtiyacından faydalanarak Guatemala'daki *13 Kasım Hareketi (MR-13)* ve bu hareketin lideri Yon Sosa'ya Posada's Enternasyonali tarafından yakın zamana kadar kabul ettirilen hareket çizgisi de böyleydi. MR- 13 'ün organı olan *Revolucion Socialista* ilk sayısında (Temmuz 1964) şöyle diyordu: *"Silahlı mücadeleyi halk savaşı şeklinde aşamalı olarak örgütlendirme prensibi biçimi, bürokratik ve militaristtir. Bu prensip kitleleri küçümsemeye, onları kullanmaya ve onların doğrudan doğruya müdahalesini geciktirmeye sebep olmaktadır."* Troçkizm, devrimin sosyal karakterine, programına büyük önem atfeder ve tamamen sözde kalan bu önemseme ile, sanki devrimin sosyalist olduğunun binlerce defa tekrarlanması ile gerçekleşmesinin kolaylaşacağına inanır. Ne var ki bu sorunun candamarı teorik olmayıp Sosyalist Devrimin gerçekleşeceği örgütün biçimi ile ilgilidir. İşte meselenin burasında, onların sözünü ettikleri devrimin yalnız utopik olduğunu öğrenmekle kalmıyor, kullandıkları araçların toplumu devrime götürmek şöyle dursun, mevcut halk hareketlerinin utopik yoldan bir güzel ezilmesine yolaçmaktadır. Bu noktada, Guatemala'da kurulan FAR'ın *(Fuerzas Armadas Rebeldes)* bir birliği olan *Edgar İberra* gerilla cephesinin görüşlerini dinleyelim. Önce, Guatemala devrimi için millî demokratik bir programın anlamsızlığı ve Millî bir burjuvazinin yokluğu belirtildikten sonra Troçkist harekete şöyle sesleniyor:

*"Bu bütün (Troçkist) tutum kurnazca bir manevra ile gerilla harekâtından devrimci özün kaldırılmasına, halk ordusu halini almasının inkârına, ülkemizdeki devrimci savaşlarda köylünün oynadığı rolün küçümsenmesine, iktidarı ele geçirmenin ilk şartı olarak emperyalizm ile onların diktatör uşaklarının askerî bir yenilgiye uğratılması gereğinin gözden saklanmasına, ayaklanma tarzının kısa süreli bir işmiş gibi aldatıcı olarak gösterilmesine, halk kuvvetlerinin parçalanmasına ve devrimci çabaların sendikalar ile kitle teşkilâtlarının barışçı birer kuruluş haline sokulmasına neden olmaktadır".**

* *Edgar İberra* gerilla cephesinden Guatemala Komünist Partisi ile MR-13 liderlerine gönderdiği Ekim 1964 tarihli mektupta, devrimci hareket konusunda bu iki kuruluşla ortaya çıkan görüş ayrılıkları tartışılmaktadır.

Biran için Troçkist görüşü, uygulamada olduğu gibi halis bir provokasyon olarak değil de ciddi bir görüş gibi elealalım. Derhal bazı karışıkhklar gözeçarpar. Önce, işçi sınıfı tipi fabrika birlikleri ile proleter işçi sendikaları, köylü gerçeği üzerine uygulanıyor, yani bir fabrika yada kapitalist metropol için geçerli olan, ta Maya yada İnca toplumuna dayanan kızılderili kabilesi için de geçerli sayılıyor. Böyle bir eş tutmadan sonra işçi sınıfının öncülüğü küçümseniyor ve uzun bir halk ordusu kurma tarzı olarak silâhlı mücadele, iktidara doğrudan doğruya saldırma yada şehirlerdeki bolşevik tipi ayaklanmalarla karıştırılıyor. Köylüler ile hâkim sınıf arasındaki kuvvet ilişkileri hiç anlaşılmıyor. Pekçok olan teorik karışıklıklar bir yana, tek bir şey gayet kesin; bu güzel söz dizisi gerçekte bir kapan gibi işliyor ve bu kapan tarım işçileri ile bazan da örgütçüler üzerine kapanıyor. Bir kızılderili köyündeki halkı bir genel toplantıya, ya da mitinge teşvik etmek, halkı açıktan açığa ezme kuvvetlerine ya da siyasî polise teslim etmek gibi bir şeydir. Sonları ya hapishane ya mezardır.

Yukarıya aktardığımız dökümanda Guatemala'lı gerillacı şöyle yazıyor:

"Arazi ve fabrikaların işgali sloganı, mücadelenin belli safhalarında faydalı olabilirse de anarşi olarak kullanıldığı takdirde bu işgali sürdürme gücünden yoksun köylü ve işçilerin kırımına ve muazzam gerilemelerine sebep olmaktadır. Üretim araçlarının sahipliği konusunda burjuvazi ile olan meşhur anlaşmazlık, hakim dikta sınıfları bütün ceza vasıtalarını elinde bulundurduğu sürece çözülemez. Bu taktik ancak gerilla kuvvetlerinin yada halk ordusunun halkın cezalandırılması (korkutulması) dalgasını durdurmayı başaracak ölçüde geliştiği bölgelerde uygulanır. Diğer şartlar altında, halkın en hassas hedeflerini düşmanın darbelerine maruz bırakır. Bu gibi hareketler hakiki bir provokasyon karakterini alır ve halkın cezalandırılmaktan kurtulmanın tek çıkar yolu olarak politikadan uzak durması yolunu seçmesine sebep olur."

Aslında Troçkizm, iyiniyete dayanan bir metafiziktir. Şeytani bürokrasinin bozduğu, fakat asla yoketmeyi başaramadığı işlerin doğal iyiliği inancına dayanır. Köylülerde de işçilerde de, şartların değiştiremeyeceği proleterce bir öz vardır. Bunun farkına varmaları için, görmeden tanıdıkları, bilmeden bildikleri hedeflerin kendilerine gösterilmesi yeterlidir. Sonuç; sosyalizm hemen, gecikmeden tam tertip olarak gerçekleşiverir.

Troçkizm, bu son dejenerasyon halinde bir ortaçağ metafiziğine döndüğü için tam bir monotonluğa da düşmüştür. Mekân heryerde aynıdır; aynı analiz ve görüş açısı Peru için de, Belçika için de geçerlidir. Zaman hiç farketmez: Troçkizmin tarihten öğreneceği birşey yoktur. Anahtar zaten elindedir; bütünüyle şaşmaz sosyalist proleter sendikalar ve stalinist bürokrasinin sapık formalizmi ile daima çatış-

ma halindedir. Prometheus, hürriyet ateşini çalmak ve onu söndürmemek için, binbir kılığa giren Zeus ile daimi mücadele halindedir. Troçkist bir kalemden, somut bir durumun somut bir analizini okuyan var mı?

Bugün, dünün kategorileri ile varolmaya mahkûm olan Troçkizm, boşuna çırpınıp durmaktadır. Yenilgiden başka şey gördüğü var mı? Heryerde devrim sabotörleri. Çelişme şuradadır ki, kitlelerin âni hareketlerinin bu yılmaz savunucuları, kır proleteryasını kendi şiddetli kin ve hırsları ile başbaşa bırakırken, komşu ülkeyi yada uzak bir diyarı kurtarmaya kalkışırlar. Üstelik kurtuluş hareketine katılmak yada ona hizmet etmek için gelmedikleri bir yana, hareketin zaafmdan faydalanarak onu yönetmeye kalkışırlar. Bu ne biçim âni harekettir ki, yerinde doğmuyor daima ithal ediliyor! Fakat buna şaşmamak gerekir. Soyut bir metafizik, genel yada özgül bir tarih kavramından yoksun olan Troçkist ideoloji, sadece dışardan uygulanabilir. Herhangibir yere uymadığına göre zorla heryere uygulanmalıdır. *

Böylece görüyoruz ki gerilla savaşı paradoksal olarak hem reformist silâhlı savunma ve hem de aşırı devrimci Troçkistler tarafından kitlelerden tecrit edilmiş militarist bir eğilim olarak yorumlanmıştır. Ayaklanmanın Troçkist anlayışı, silâhlı savunmaya benzemektedir; herikisi de kışkırtıcı, herikisi de kitleler adına örgütlü kuvvetlere, kitlelerin eylemi adına bir avuç maceracının eylemine karşı hareket etmektedir. Kitleler şamar oğlanıdır. Bu mükemmel teorisyenler zafer ilâhileri söyleyerek halkı intihara doğru götürürler.

Silâhlı savunma taraftarları (uygulamada), Troçkistler (uygulamada ve teoride) sendikaları sınıf mücadelesinin teşkilât bakımından temeli ve itici kuvveti olarak görürler. Şaşırtıcı benzerliğin açıklaması işte buradadır. Troçkistlerin aşırı solcu olduğu söylenir.

Düpedüz yalandır bu! Troçkizm ile reformculuk ortaklaşa, gerilla savaşını çirkin görürler; engeller yada sabota ederler.** Bu iki hareke-

* Lenin'in ölümünden kısa zaman önce, *"yalnız öneçıkan kabiliyetleri sebebiyle değil -şahsen, bugünkü Merkez Komitesinin şüphesiz en muktedir adamıdır- kendine olan fazla güveni ve işlerin tamamen idarî yönüne olan meyli ile de yükselmiştir"* dediği Troçki'nin eserlerinin buyrukl ar yada tabular ile halktan gizlenmesini bu durum tabiidir ki haklı göstermez.

** Henri Edme'nin *Les Temps Modernes*'de çıkan (Nisan 1966) makalesi ile, orjini uzaktan Troçkist olan Peru 'daki *Van Guardia Revolucionaria*'nin lideri Pumaruna'nın *Cuadernos de Ruedo İberico*'da çıkan (Nisan- Mayıs1966) makalesini karşılaştırmak faydalı olur. Yargılarını açıkça ortaya koyan Edme, daha gelenekçi Komünist partilerin görüşlerini ifade etmektedir. (Osvaldo Barreto'nun *Casa da las Americas*'ın yeni sayısındaki cevabına bakınız.) Heriki yazar açıkça olmamakla beraber aynı sonuca varmaktadırlar: Kırlarda mahallî köylü silâhlı savunmaları, şehirlerde kadroların teşkilâtlanması ve *ileri* politik mücadele.

tin Küba Devrimini, Lâtin Amerika'da ve dünyanın geri kalan yerlerinde saldırılarına hedef olarak seçmeleri tesadüf değildir. Venezuella'da, Douglas Bravo'nun kumandası altında FALN, Guatemala'da FAR, gibi varlıklarını kuvvetle hissettiren yeni gerilla hareketlerinin, iki cephede birden çarpışma zorunda kalmalarını da bu durum yeterince açıklar. FAR'ın yukarıda parçalarını aldığımız programatik mektubu hem değişiklikten önceki *Partido Guatemalteco de Trabojo'ya* (Guatemala Komünist Partisi), hem de o sıralarda Troçkistlerin hakim olduğu Yon Sosa'nın *MR-13*'üne hitaben yazılmıştı. Guatemala Devriminin şekil ve içeriğinin bu dikkate değer formülleştirilmesinden sonra ve bu esasa dayanarak, yenileştirilmiş ve gençleştirilmiş *Partido Guatemalteco de Trabojo* ile varılan anlaşma ile 1965 sonunda yeni *Fuerzar Armadas Revolucionarias* örgütlenmiştir.

Bugüne kadar ki tecrübelerimiz bize ne öğretmiştir?

Devrimci gerilla kuvveti gizlidir. Gizlilik içinde doğar ve gelişir. Savaşçılar takma adlar kullanırlar. Başlangıçta gözden ırak dururlar, ancak şeflerinin belirleyeceği yer ve zamanda ortaya çıkarlar. Gerilla kuvvetleri, hem hareket, hem de askerî teşkilât bakımından sivil halktan bağımsızdır. Bu sebeple de, köylü nüfusun direk savunma sorumluluğunu üstüne almasına gerek yoktur. Halkın korunması, düşmanın askerî potansiyelinin imha derecesine bağlıdır. Kuvvetler dengesi ile orantılıdır; karşı kuvvetlerin tamamen yenilmesi durumunda halk, tamamen emniyete alınmış olur. Devrimci gerilla kuvvetinin başlıca hedefi, düşmanın askerî potansiyelini imha etmek olduğuna göre, insiyatifi ona bırakarak elikolubağlı onun saldırmasını bekleyemez. Her halûkârda bu hedef gerilla *foco*'nun, harekât bölgesinde oturan ailelerinden bağımsız olmasını gerektirir. Herşeyden önce nüfusun, imhacı ordudan korunması gelir. Elle tutulmaz gözle görülmez *guerrilleros* ile başaçıkamayan ordu, hıncını onlarla temas halinde olduğundan şüphe ettiği köylülerden alır. Bilgi sahibi olup da bunu kendilerine vermeyeni öldürerek raporlarında *guerrillero* olduğunu yazar ve bundan da bir övünme payı çıkartırlar.

Gerilla kuvvetlerinin sivil halka nazaran sahip oldukları yer değiştirme yeteneği, gece gündüz imha tedbirlerine maruz kalan köylüler açısından onlara özel bir sorumluluk yükler. Böylece gerilla kuvveti iki sebeple gizlidir; kendi savaşçılarının olduğu kadar, köylülerin güvenliği ile de ilgilidir. Aslında birinin güvenliği, ötekinin de güvenliği demektir.

Guerrilleros köye giderek bir evde yada bellibir ailenin arazisinde oturmaktan kaçınır. Bir köye girerlerse bütün evlere uğrarlar ve böylece kendilerine yardımcı olanın ötekiler tarafından eleverilmesini önlemiş olurlar. Yada daha iyisi hiçbirine uğramazlar. Bir toplantı yapmak gerekirse sanki halkı zorla topluyormuş gibi yaparak, muhtemel

bir imha karşısında halka savunma kapısı bırakmış olurlar. Temaslar şehir dışında gizlice ve doğal olarak gerilla kampından uzakta gerekirse aracı (şahıs yada araç) kullanılarak yapılır. Bilgi getirenler ve işbirliği yapanlar birbirlerini tanımazlar. Gerilla gurubu içinde bile yalnız birkaç lider temas şebekesini bilir. Gerilla kuvvetine katılmak isteyen ateşli bir işbirlikçi, silâhı olmasa dahi sebep sorulmadan gruba alınır.

İkinci olarak gerilla kuvvetlerinin kendi güvenliğini sağlamak:
Daimi uyanıklık, daimi güvensizlik, daimi yerdeğiştirme. İşte üç altın kural. Her üçü de güvenlikle ilgilidir. Çeşitli sağ duyulu düşünceler sivil halka karşı mesafeli bir yakınlığın devamını gerektirir. Durumları nedeniyle siviller saldırıya maruz bulundukları gibi düşman aralarından bazılarını satın almak, aldatmak, yada bu yollardan elde edemediği bilgileri zora başvurarak sağlamak yoluna daima başvurur. Gerilla savaşçıları gibi bir seçme yada teknik eğitime tabi tutulmadıkları için belirli bir hareket sahasındaki siviller düşmanın sızmasına yada ahlâken bozma teşebbüslerine daha fazla açıktırlar. Bu sebeplerle gerillalar ile işbirliği yapan köylülerin bile kamp yerlerine girmelerine izin verilmediği gibi, silâh depoları yada geçişlerini görebildikleri gerilla devriyelerinin gidecekleri yer veya gerçek hedefleri kendilerine söylenmez. *"Niyetlerimizi köylülerden gizleriz"* diyor Che, *"eğer bunlardan birisi bir pusu yerinin yamından geçerse, hareket tamamlanana kadar kendisini alakoruz."** Bu uyanıklık doğal olarak güvensizlik demek değildir; bir köylü kolayca boşboğazlık edebilir yada işkenceyle konuşturulabilir. Bu titizlik, özellikle rehberlere karşı gösterilir ve gerillaların geldikleri yerle son olarak gidecekleri yer konusunda kendilerine yanlış bilgi verilir.** Birisi ayrılır ayrılmaz, kamp yeri derhal terkedilir. Eğer bu ayrılan mesaj taşıyan bir *guerrillero* ise araziyi çok iyi bildiği için dönüşünde yürüyüş koluna nerede yetişeceğini, yada yeni kamp yerini bilecektir.

Görevi gereği, mesaj götürüp getirmek, bilgi toplamak yada temas sağlamak için dağ ile şehir arasında gidip gelen insanın -guerrillero yada köylü- özellikle düşman faaliyetine maruz kaldığı defalarca

* Souvenirs de la guerre revolutionnaire.

** Asilerin tam bir güvenini kazanmış ve Sierra'daki ilk rehberlerden biri olan Eutimio Guerra (basit bir köylü), Casillas'dan, Fidel'i öldürmek için 10.000 pesos almıştır. Tesadüfen, yada Fidel'e göre altıncı bir duygu ile keşfedilmiş ve kurşuna dizilmiştir. Özellikle ilk aşamada bir liderin doldurulmaz değerini bilen düşman, bugün artık her fırsatı değerlendirecektir. Peru'da, *Luis de la Puente* bir rehberin ihaneti sonucu katledilmiştir.

gözlemlenmiştir. Gönlüyle yada zorla bunlar aracılığı ile gerilla birliğine girmeye çalışılmaktadır ve bunlar vasıtasıyla belli bir foco'ya mensup savaşçıların bulundukları yerin meydana çıkartılması mümkün olmaktadır.* Fidel'e göre, gerilla birliği ile şehir arasındaki irtibat görevinin doğurduğu tehlikenin psikolojik bir tarafı vardır. Başlangıçta bir gerilla zaferinden emin olmayan savaşçı, görevini yerine getirmek için kamptan ayrılır. Aşağıda kuşatmayı yapan ordunun gücünü, techizatını kalabalıklığını görür. Aklına hemen aralarından henüz ayrıldığı karnı aç çete gelir. Aradaki zıtlık çok büyüktür, hedef ulaşılamaz gibi görünür ve zafere olan inancını yitirir. Bu denli çok kamyonu, helikopteri, her çeşitten silâh ve malzemesi olan çok sayıdaki askeri yenmeye yeltenmenin güçlüğünü yada mantıksızlığını düşünür. Artık inancını yitiren bu kimse düşmanın merhametine kalmıştır. Yeniler için durum budur. Aşağılar, zayıfların moralini bozmaktadır. Özetlersek, gerilla kuvvetinin saldıran ordu üzerindeki avantajlarından, gezicilik ve esnekliği devam ettirildiği sürece faydalanılabilir. Bir harekâtı yürütebilmek için hazırlıkların gizliliği, eylemin sür'ati ve şaşırtma unsuru büyük bir dikkati gerektirir. İnsiyatifi, hareket hızını, manevra kabiliyetini kaybetme tehlikesine katlanırsa gerilla birliği yanına kadınları, çocukları ve ev eşyasını köyden köye gezdirmek için alabilir. Sivillerin mecburen gerilla yürüyüşüne katılmaları halinde gerilla kuvvetini bütün saldırı yeteneğinden mahrum eder. Hattâ sorumluluğunu yüklendiği sivilleri etkili olarak savunamaz bile. Kendisini sivilleri koruma yada pasif korunma görevine adayan gerilla birliği, bütünüyle halka öncülük edemeyeceği gibi, millî perspektifide yitirir. Bunun aksine karşı hücuma geçmekle halkın enerjisini güçlendirir ve foco'yu bütün ülke için bir dikkat merkezi durumuna getirir. Böylece, silâhlı savunma, gerilla kuvvetini tamamen taktik bir role iter ve onu en ufak stratejik devrimci bir katkıda bulunmaktan alakoyar. Bu seviyede hareketi seçmekle, halkı ancak sınırlı bir süre koruyabilir. Fakat uzun sürede tersi doğrudur; savunma sivil halkın güvenliğini tehlikeye sokar.

* 1963 Temmuzunda bütün bir gerilla foco (21 kişi) Guatemala'nın İzabal bölgesinde dikkat noksanlığı sebebi ile yokedilmiştir. Şehirde bir gerilla habercisi yakalanmış ve silâh tehdidi ile orduyu gerilla kampına götürmüştür. Birliği götüren haberci, nöbetçi ile korunduğu düşüncesi ile, en zor yolu tutmuştur. Nöbetçinin bulunacağı yere yaklaşınca bağırarak varlığını haber vermiştir. Hiç kimse karşılık vermemiştir. Haberci öldürülmüş ve birlik gece karanlığında kampa girmiştir. O geçit geçilemez düşüncesiyle, nöbetçi o gecenin erken saatlerinde nöbetten alınmıştı

"Kendisine saldırılmasına izin vermek yada kendisini pasif savunmaya hasretmek hem halkın korunamamasına hem de kendi kuvvetlerini mahvolmaya bırakmak demektir. Öte yandan, düşmana saldırma yollarını aramak, onu daimî savunma durumuna sokmak, yormak ve faaliyetlerini geliştirmesine engel olmak, insiyatifi ondan almak demektir. İşte halkın korunması kutsal görevi en iyi bu yoldan yerine getirilir."

Bu direktifler, Fransız sömürgecilerine karşı kurtuluş savaşı veren Vietminh'li savaşçılara verilmiştir ve bu sözler bugün birçok Lâtin Amerikan ülkeleri için daha da fazla geçerlidir.

SİLAHLI PROPOGANDA

Gerilla mücadelesinin politik amaçları ve hedefleri vardır. Halk kitlelerinin ya desteğini kazanır yada yokolur. Halkı gerillaya kaydetmeden önce, varolmaları için geçerli sebepler bulunduğuna onları inandırmalı, böylece ayaklanma hakikaten -silâh altına alma şekli ve savaşçıların kökeni açısından- bir halk savaşı olmalıdır. Kitleleri ikna için onlara hitap etmek gerekecektir; onlara konuşmalar yapmak, demeçler vermek, açıklamalarda bulunmak, kısacası politik çalışmaları yürütmek, kitle çalışması yapmak gerekir. Böyle olunca ilk savaşçı nüvenin küçük propoganda devriyelerine ayrılarak dağlık bölgeleri kaplaması, köylere gitmesi, toplantılar yapması, Devrimin sosyal amaçlarını açıklamak, köylü düşmanlarını lânetlemek, tarım reformu yapmak yada hainleri cezalandırmak vaadinde bulunmak için orada burada konuşmalar düzenlemesi gerekecektir. Eğer köylüler kuşkulu ise, devrim inancı, yani kendileri ile konuşan devrimcilere olan inancı tazelemek yoluyla kendilerine olan güvenleri sağlamlaştırılacaktır. Köylerde açık yada gizli birlikler kurulacak, sendika mücadeleleri desteklenecek yada başlatılacak ve devrim programı durmadan tekrarlanacaktır. Ancak bu dönemin sonunda kitlelerin aktif desteği kazanıldıktan sonra, sağlam bir artçı birliği, düzenli ikmal, geniş bir istihbarat şebekesi, hızlı bir posta ve gerilla toplama merkezi ile gerillalar düşmana karşı direkt harekete geçebilecektir.

İşte *silâhlı propogandanın* hareket çizgisi aşağı yukarı budur.

Bu anlayış şüphe edilemez uluslararası tecrübeler ile desteklenmektedir.

Vietnam'da doğrudan doğruya kır savunma gruplarının teşkilâtına bağlı olan silâhlı propogandanın, özellikle düzenli halk ordularının kuruluş dönemi olan 1940-45 yılları arasında Fransızlara karşı verilen kurtuluş savaşı sırasında kesin bir rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Gerilla savaşından manevra savaşına ve ardından müstahkem mevkilere karşı taarruzlara kademe kademe geçebilen, Vietnamlılar, yavaş yavaş takım, bölük, alay, sonra da tümen halinde gelişmişler-

dir. Bu ilerleme görüldüğü kadar doğal sayılamaz, çünkü, örneğin, işin hemen başında savaş alanında düzenli ordular gören Çin devrimci savaşının gelişme çizgisine tekabül etmemektedir. Vietnam'da Komünist Partisi etrafında halk ordusunun değiştiği bir örgüt çekirdeği olmuştur. Kurtuluş ordusuna bir öz ve şekil kazandırabilmek için Parti 1944'de *Kurtuluş Ordusu Propaganda Bölüğü*'nü kurmuştur. Böylece parti bir devrimci ordunun çekirdeğini organize etmiştir. İşte başlangıcında Giap'ın yönettiği parti propoganda bölüğü böyleydi. Sonradan bu çekirdek, halk milîsleri ile düzensiz gerilla birliklerini kurmak üzere bütün ülkeye yayılmıştır. Hedefi savaşmak değil, savaş birlikleri kurmaktı.

Böylece, Vietnam Silâhlı Kurtuluş Kuvvetlerinin üç tip kuruluş ile *tabandan yukarı doğru* kuruluşu başladı; paramiliter yada gerilla, bölgesel ve düzenli. Köy ve mıntıka seviyesinde gerillalar; bölgeler yada *bölgelerarası* (birkaç eyalet) seviyede, bölgelerarası yada yarı düzenli birlikler; nihayet sabit bir üssü yada belirli bir harekât sahası olmayan ana ordu yada hareketli stratejik kuvvet. Gerillaların en mükemmeli bölgelerarası kuvvete, bölgelerarası kuvvetin en iyisi düzenli orduya dahil oluyordu. Piramidin her tabakası bir alt tabakaya onu ezmeksizin dayanıyordu. Herbirinin kendi fonksiyonu vardı. Bu üç kuvvetin aşağıdan yukarıya doğru teşkilâtı ve birbiriyle ilişkisi köy düzeyinde örgütlenmiş halk tarafından düzenleniyordu. Düzenli ordu -öncü- üsse bağlı olmakla beraber hareket serbestliğini koruyordu. General Giap'ın açıkladığı gibi Fransız İşgal kuvvetlerine karşı savaş stratejisi, Partinin bu üç kuvveti bazan sırasıyla, bazan hep beraber harekete katılma kabiliyetine dayanıyordu. Gerilla kuvvetleri ile bölgelerarası birlikler onun için çok büyük olan bir arazide düşmanın gezici kuvvetini dağıtıyor ve taciz harekâtı ile hareketsiz duruma getiriyordu. Nicelik bakımından düşmanın manevra kabiliyeti böylece asgariye indiriliyor ve ardı daima tehlikede oluyordu. Ya heryere dağılıyor, yoğun şok kuvveti kayboluyor, ya bir yerde duruyor ülkenin geri kalan kısmını silâhsız bırakıyordu. *Eğer düşman yoğunlaşırsa yer kaybediyor; dağılırsa kuvvet kaybediyor.* Dün Fransızlar bu çıkmazın esiriydi, bugün Amerikalılar.

Seçkin bölükleri imha edilen bir ordu, imha edilmiş demektir. Bu, savaşın tersi ispatlanamaz bir yasasıdır. Bu sebeple, popüler seçme müfrezelerin savaş plânı ile koordine hareket eden gerilla kuvvetlerinin görevi, düşmanın seçme birliklerini tecrit etmek ve eritmektir. Fransızların 16.000 kişilik şok kıtaları Dienbienphu'da yokedilince, Tonkin Körfezi bölgesi boyunca halk milisleri tarafından hareketsiz hâle getirilen düşman kuvvetlerinin geri kalan kısmı dağılıp gitmiştir.

Saldırgan şok kuvvetlerini imha etmek için halkın da kendi şok kuvvetine ihtiyacı vardır. Bu iki kuvvetin karşılaşması ile düzenli or-

dular savaşa tutuşmuş olur; fakat arada şu fark vardır; düzenli halk ordusu daima bütünüyle halka dayanır (asker, ikmâl, taşıma, istihbarat bakımlarından), ve bu destek eksik ise tek bir savaş bile sonuna kadar sürdürülemez.

Bütün Vietnam'da Silâhlı Kurtuluş Kuvvetlerinin emrinde kelimenin en sıkı anlamıyla bir kurtuluş ordusu, bölgesel kıtalar ve nihayet hâlâ gerilla kuvveti denilen milisler vardır. Fakat, kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar silâhlı mücadeleye doğrudan doğruya katılamaz. Öyleyse bunlar nasıl seferber edilebilir? Üretime, sabotaja, istihbarata, taşımaya v.b. katılmak suretiyle. Bu katılma öteyandan, düzenli ordu için koruyucu bir örtü olarak hareket edecek bir politik ordunun teşkilini ve organizasyonunu gerektirir. Bu şekilde politik mücadele silâhlı mücadele için bir çıraklık yada eğitim olarak hizmet eder. Seferberliği yürütmek ve morali kuvvetlendirmek için büyük önem taşıyan ard savaş sahasında en uygun mücadele şekli budur. Kısacası siyasî mücadele ile silâhlı mücadele elele gider; birisinin zayıf olduğu yerde ötekisi de zayıftır.

Şayet Vietnam gibi bir ülkede silâhlı propaganda günün en önemli konusuysa, bunun sebebini oradaki şartlarda aramak gerekir. Şematik olarak şartlar şöyle olabilir:

1) Köylü nüfusun yüksek yoğunluğu, köy ve kasabaların çok kalabalık oluşu ve köy nüfusunun şehir nüfusuna göre çok fazla oluşu, propogandacıların halkla *suda balık gibi* kolayca kaynaşmasına uygundur. Çin'de de aynıydı. Bu gibi propogandacıların dikkati çekmemelerinin sebebi, düşmanın, ülkenin örf ve adetlerine yabancı işgalci bir kuvvet olması nedeniyle, Vietnam'da Fransız yada Amerikalı, Çin'de, Japon da olsa dikkatlerinin kolayca başka yere çekilebilmesi imkânıdır. İşgalci kuvvetlerle yerli nüfus arasındaki sayı oransızlığı gözetleme şebekeleri, pekçok açıklar bırakan düşman kuvvetlerinin bütün ülkeyi kontrol etmelerine imkân bırakmamaktadır.

2) Propogandacılar ya devrimci destek üsleri, yada onları desteklemeye yada giriştikleri faaliyetlerde korumaya yetenekli halk ordusuna bağlıdır. En önemlisi bunlar askeri zaferlerin görünen ve hissedilen gerçeğine dayanmaktadırlar. Köy toplantılarının pragmatik ve ciddi bir içeriği vardır. Boş ve programcı konferanslara yada köylünün haklı olarak ürktüğü parlak kelimelere yer olmayıp *zaten mevcut* savaş birliklerini desteklemek yada bu birliklere katılmak hususunda talepleri içermektedir. Propogandacılara gerçek bir mücadele destek olmaktadır. Savaş, köylünün hergün içinde yaşadığı objektif bir ortam sağlamaktadır. Hem bu savaş öyle herhangi bir düşmana karşı değil, yabancı, istilacı, gerçek karakterini gizleyerek doğal bir perestij kazanmak için daha dün kırlık yerlere yerleşen bir düşmandır. Entellektüel olarak işgalcinin gücünü ayrıntılarıyla ortaya dökmek işten bi-

le değildir; kaba kuvvete, fethetme hakkına ve millî âdetler, özellikler yada geleneklere değil, uzaktaki yabancı kuvvetler arasındaki bir anlaşmaya dayanır. Böylece Vietnam silâhlı propogandası, millî toprakların birçok noktalarına kök salmış yabancı bir düşmana karşı düzenli bir ordu tarafından heryerde ve bütün araçlarla yürütülen gerçek bir savaşın, bir millî kurtuluş savaşının çerçevesi halinde gelişmiştir.

Vietnam ile Lâtin Amerika arasmdaki farklar aşağıdaki karşıtlıkları ortaya koymaktadır: Vietnam'da kurtuluş kuvvetlerinin askerî piramiti tabandan tepeye doğru kurulduğu halde, Lâtin Amerika'da tepeden tabana doğru kurulmaya meyletmektedir. Önce daimi kuvvetler (foco), sonra *foco* civarında yarı düzenli kuvvetler ve zaferden sonra, (Küba gibi) milisler.

Bugün birçok Lâtin Amerika ülkelerinde durum nedir ?

1) İlk faaliyete geçen gerilla foco'lar çok dağınık ve nüfusu nisbeten seyrek yerlerde bulunmaktadır. Örneğin bir And köyünde kimse, hiçbir yabancı farkına varılmadan bulunamaz. Herşeyden önce bir yabancı, güvensizlik uyandırır. Quechua yada Cakchiquel(Maya) köylülerinin *yabancıya, beyaz adama* güvenmemeleri için pek haklı sebepleri vardır. Güzel sözlerin ekmeklerine katık olmadığını ve kendilerini bombardımanlardan koruyamayacağmı pekâlâ bilmektedirler. Fakir köylüler önce, söylediğini yapmakla başlayan belirli birgüce sahip olana inanmaktadır. Ezme sistemi gayet incedir; taa ezelden beri varolmuş, sabit, sağlam ve köklüdür. Ordu, guardia rural (jandarma), latifundista'sın (büyük çiftlik sahipleri) özel polisi yada bugünlerde Yeşil Bereliler bilinçsizliği nisbetinde büyük bir güce sahiptir. Bu güç, ezmenin başlıca biçimini oluşturmaktadır. Memnun olmayanları hareketsizleştirmekte, dillerini bağlamakta, bir üniforma karşısında ne söyleyeceklerini şaşırır hâle getirmektedir. Yeni sömürgecinin ideali, kullanmamak için kuvvetini göstermektir, fakat aslında bu da bir çeşit kullanmadır.

Başka bir deyişle, polis ve ordunun fizikî kuvveti karşı konulamaz gibi düşünülmektedir. Bu karşıkonulamazlık ise sözle değil, bir askerin yada bir polisin de hiçkimseden fazla *mermiye dayanıklı* olmadığını göstermekle yıkılabilir. Öteyandan guerrillero, göstermek için kuvvetini kullanmak zorundadır, çünkü, elindeki sınırlı kaynaklardan istifade etmek azim ve iradesinden başka gösterecek pekaz şeyi vardır. Hem kuvvet gösterisi yapmak, hem de düşmanın kuvvetinin herşeyden fazla *yaygara ve gözdağı* olduğunu göstermek zorundadır. Karşıkonulamazlık, yüzyıllarca birikmiş korku ve ezikliğin sonucu, *patrono*, polis, *guardia rural* ürküntüsünü yoketmenin savaştan daha iyi bir yolu yoktur. Ve Fidel'in söylediği gibi; bu karşıkonulmazlık, alışkanlıktan doğan saygı ile aynı hızla yokolmaktadır. Savaşçıların düşmanı hafife alıp küçümsemeleri gibi, köylüler silâha sarılıp gerilla

kuvvetlerine katılmaktadır. Bu dönemde gerilla liderlerine ters bir ödev düşmektedir; lüzumsuz tehlikelere atılmayı bertaraf etmek için düşmam birazda önemsemek.

2) Kır bölgelerinin reaksiyoner dikta yada emperyalizm tarafından doğrudan doğruya işgali ve kontrolu, günden güne dikkatlerini arttırmaları, artık silâhlı propogandacıların suda balık gibi farkedilmeden çalışmaları umudunu bırakmamıştır. Silahlı birlik ile halk öncüleri, artık insangücü sınırlı bir düşman işgal kuvveti ile değil, iyice yerleşmiş bir mahallî hâkimiyet ile uğraşmak durumundadır. Asıl kendileri, başlangıçta halka kan ve acıdan başka vadedecek birşeyleri olmayan, hertürlü statüden yoksun yabancılar haline gelmişlerdir. Üstelik, muhabere kanalları artmakta, o güne kadar kara yoluyla ulaşılamayan uzak bölgelerde hava meydanları ve iniş sahaları inşa edilmektedir. And dağlarının öte yüzünde, örneğin dağlarla Amozon vadisi arasında balta girmemiş ormanların eteğinden geçen, Venezuella, Colombiya, Peru ve Bolivya'nın tropik bölgelerini, bu ülkelerle başşehirlerini birleştiren meşhur bir yol yapılmıştır. Amerikan emperyalizmine gelince, bölgedeki kuvvetlerini artırdığı gibi, kendisini imhacı gibi değil de, sosyal ve teknik yardım maskesi altında takdim etmek için hiçbir gayreti esirgememektedir. Tehlike bölgelerindeki her ailenin (yani ülkenin) sosyal, ekonomik ve kültürel durumlarının fotoğraflarını çekmekle görevli akademik örtü altında çalışan, yada doğrudan doğruya Amerikan Devletler Teşkilâtı'na (OAS) bağlı ve yabancı personel kullanılan sosyolojik projelerin gerçek içeriği bilinmektedir. Bolivya'da OAS'nin *Plan 108'i;* Colombiya'da *Simpatico;* Arjantin'de *JOP 430;* Şili'de *Camelot;* Peru'da *Colony* projeleri. Binlerce Barış Gönüllüsü, sol kanat örgütlerinin politik çalışma noksanlığından faydalanarak -bazıları çok çalışmak, sabır ve yeryerde büyük fedâkarlıklarla- kendilerini kır bölgelerine kabul ettirmiş halkıyla kaynaşmış durumdalar. En uzak bölgelerde bile artık Katolik, Evangelik, Metodist misyonerlere rastlamak mümkündür. Kısacası bütün bu sık kontrol ağı hakimiyet mekanizmasını kuvetlendirmektedir. Nüfus etme, derinlik ve içine alma gücünü abartmadan bugün sahneyi gerçekten değiştirdiklerini söyleyebiliriz.

3) Son olarak düzenli yada yarı düzenli devrimci kuvvet yokluğunu söyleyebiliriz. Silahlı propaganda hiç değilse savaşa hazırlık ise, *politik adam toplama* yoluyla da düzenli birlikler kurmak yada mevcut birlikleri genişletmeyi hedef alır. Yani köylere halkı toplamak için fırtına gibi girilir ve propoganda toplantıları yapılır. Fakat gerçekte sorun köy halkının düşmanlarından nasıl kurtarılacağı sorunudur. Bu harekâtlar sırasında az miktarda silâh temin olunabilir. Genç köylüler, hevesle gerillalara katılmak isteseler bile bunlar neyle silâhlandırılacaktır?

Birçok arkadaş bu tecrübelerden şu sonuca varmışlardır; bir düşman takviye koluna kurulan bir pusu, yada civardaki düşmana indirilen bir darbe, o köyde daha büyük bir heves yaratacak, yeni katılmalar olacak, köylülere daha derin bir moral ve politik ders verilmiş olacaktır. En önemlisi de yeni bir gerilla birliği için hayatî olan silâh temin edilmiş bulunacaktır. İşbirlikçi diktatörün askerlerini taşıyan bir kamyonun imhası, yada işkenceci bir polisin idamı mahallî halk üzerinde yüzlerce konuşmadan daha etkili bir propogandadır. Bu hareket onları şu önemli konularda ikna edecektir: Devrim yürüyor, düşmanın artık dokunulmazlığı yoktur. Üniformalı faşistlerin bir düşman olduğuna, kendi düşmanları olduğuna, bir savaşın başlamış bulunduğuna ve bu savaşın gelişmesinin kendi günlük faaliyetlerine bağlı olduğuna kanaat getireceklerdir. Bundan sonra konuşma yapılır ve dinlenir de. Böylece, bir baskında savaşçılar silâh ele geçirir, düşmanın askeri potansiyelini azaltır, tecrübe kazanır, düşman birliklerinin moralini bozar ve ülkedeki militanların umutlarını yeniler. Tahrik ve propoganda işte bu yoğun etkinin içindedir. Burada önemli bir ayrıntıyı hatırlatmak isterim: İki yıl süren savaş boyunca Fidel kendi harekât bölgesinde tek bir politik gösteri düzenlememiştir.

Silâhlı propogandanın gerektirdiği askerî örgütlenme biçimleri görünüşe göre belli bir atalete yada durgunlaşmaya yolaçmaktadır. Böyle bir mücadele anlayışını kabul eden hiçbir gerilla hareketi, etki alanını belirli bir şekilde genişletmeye başarılı olamamıştır. Gerçekten de, geniş bir bölge içinde silâhlı propagandasını yürütebilmek için ilk foco'yu birkaç kişiden oluşan -üç ilâ beş kişi- devriyelere bölmek zorundadır. Amaç mümkün olduğu kadar çok köyün kaplanmasıdır. Belli bir taktikle avantaj sağlanır; geniş bir saha kaplanmış olur; mahallî gıda ikmali ile diğer kaynakları tüketerek köylülere yük olmaya lüzum yoktur; bölgedeki başka devriyeler ile kolayca karıştırılabileceğinden, işçilerin kafasında foco'nun etki ve sayıca kuvveti, olduğundan fazla büyür; ve hepsinden önemlisi, gerilla kuvvetini bütünüyle çevirme gayreti içinde olan düşman tarafından foco ne yakalanabilir, ne de yeri keşfedilebilir. Fakat, hareketlilik kazanılmasına rağmen bunun askerî durum üzerine pekaz etkisi olur; çünkü devriyelerin herbirisinin ateş gücü önemsizdir. Böylece, kumanda pek teorik bir mekanizma olan toplanma-dağılma taktiğine taraftar olsa bile, araziyi iyi tanımayan, orman hayatının ve büyük mesafelerin yarattığı tehlikeye maruz, muhabere ve ulaşımın güç olduğu ilk dönemlerdeki gerilla kuvvetleri için ancak kâğıt üzerinde bir varlığı olabilir. Çok geniş bir arazide (asgari 5.000 km) çok küçük devriyeler için kuvvet oranı aleyhtedir ve gitgide de aleyhinde olacaktır. Gerilla kuvvetleri heryerde zayıf ve nekadar dağınık olursa olsun, düşman heryerde kuvvetlidir. Kıtaları devriyeler halinde dağıtmak, özel birlikleri, öncü ve artçı

birlikleri, eğitim gruplarınca bakımları yapılan ağır silâhları, lojistik yükü hafifleten küçük mutfak malzemesini kapsayan yürüyüş kollarının teşkilini engeller. Bir Çin benzetmesini kullanırsak, düşmana vurarak bir parmağını kopartmak için bir yumruk gibi sıkılmak yerine, gerilla kuvvetleri açılıyor, kendi parmaklarını yayıyor ve kendi parmakları birer birer ezme kuvvetini düşman kazanmış oluyor. Bu bakımdan, saf bir aydın kanaati yeterli değildir. Bazı gerilla kuvvetleri bu gibi benzetmeler ile dolu teorik eserleri bildiği ve devamlı olarak okuduğu halde, yakın zamana kadar güçlerini çok dağınık bir şekilde yaymaya devam etmişlerdir.

Gerilla kuvvetleri bu yoldan kendi yaşamlarını devam ettiriyorlar ama, düşmanın yaşamını da sağlamış oluyorlar. Kuvvetler oranının bu şekilde kendiliğinden lehlerine değişeceğini ummak saflık olur. Venezuella'da Lara -ve bir dereceye kadar da Guatemala'daki- tecrübeler göstermiştir ki, uzun ve tahammülü güç faaliyetsizlik, gerilla hareketleri içindeki politik çatışmaları büyütmekte ve terklere, şahsî kavgalara, anlaşmazlıklara sebep olmaktadır. Dışardaki politik kuvvetler -partiler ya da örgütler- ile fikir ayrılıkları doğmakta ve yoğunlaşmaktadır. Bu gibi kuvvetler zaten gerillanın tecrübeleri ve yeteneği ile pek fazla ikna edilmemiş durumda olduklarından, bu çeşit halk mücadelesine karşı besledikleri kuşkunun teyit olunduğunu görerek, o güne kadar sürdürdükleri sessiz muhalefetlerini iyice açığa vurmaktadırlar. Bu anlaşmazlıklar, zaten başarı kazanamadıkları için büyüyemeyen gerilla kuvvetlerini, iyice zayıf düşürmektedir. Bu arada düşman hareket içinde başgösteren kavgadan istifade ederek zayıfları tarafına kazanmakta, yada satın almakta, diğerlerini fizik olarak yoketmektedir.

Bu anlattıklarımız silâhlı propaganda ve ajitasyon faaliyetlerinin reddedilmesi anlamına mı gelmektedir? Hayır!.

Bazı başarılı denemelere göre, gerilla birliği ilerlerken kendi hatları gerisinde -eğer böyle bir hat varsa- kuvvetli bir üs kurması için bazı şeyler yada hiç değilse bir kişi bırakmaktadır. Fakat bu gibi durumda düşmanı püskürtmeye yetenekli düzenli kuvvetler tarafından halkın güvenliğinin sağlanmış olması gerekir. Böylece üs, halk devletinin çekirdeği olarak kendisini örgütlendirmeye başlar. Ajitasyon ve propaganda çalışması -yani, yeni örgütü halka açıklamak ve mahallî idarenin kitle örgütlerine devrini gerçekleştirmeye gayret etmek- önem kazanmakta ve ilerdeki savaşlar ona dayanmaktadır. Propoganda, savaşın, bir kurtuluş savaşı olması gerçeği üzerine kurulmakta ve kitlelerin kafasında bu fikri tesbite yönelmektedir. Ayrıca üretimin organizasyonunu, vergilerin toplanmasını, disiplinin sağlanmasını, kadrolar ve başkaları için okulların kurulmasını, bombardımanlara karşı sivil halkın korunması için siper ve sığınakların

kazılmasını v.b. kolaylaştırır. Bugün için hiçbir Lâtin Amerika gerilla hareketinin, bu faaliyetleri günün ödevleri arasında gördüğü aşamaya ulaşmadığını görmekteyiz.

Diğer bir deyimle, silâhlı propoganda, askerî faaliyetin önünden değil, ardından gelir. Silâhlı propogandanın gerilla cephesinin dışında değil, içinde yapılacak şeyleri vardır. Bugünkü şartlar altında en önemli propoganda şekli başarılı askerî faaliyettir.

Silâhlı propogandayı, askerî harekâttan farklı ve ondan önce gelen bir dönem gibi ele almak, boşuna düşmanın tahrik edilmesine, propogandacı olarak çalışanların öldürülmesine, yada kaçmalarına yolaçılması ve olası bir gerilla hareketi bölgesinin belli edilmesi demektir. Lâtin Amerika ülkelerinin çoğundaki köylünün sosyal, ideolojik ve psikolojik şartları ile (bilhassa Küba devriminden sonra iyice takviye edilen) çeşitli düşman istihbarat teşkilâtları bilinince silâhlı yada silâhsız bir propoganda grubunun gözetleneceği, keşfolunacağı ve gerekirse daha çekirdek halinde iken ortadan kaldırılacağını çıkartmak kolaydır. En kötüsü de, grubun kontakları, teşkilâtlandırdığı hücreler, kır bölgeleri ile köylerde işbirliği yaptığı halk da aynı akibete uğrar. Eğer düşman bekleyecek kadar sağlamsa casusluk servislerinin sızabilmeleri için harekât başlayana ve hattâ daha sonralara kadar bekleyecektir. Örgüte bir köylü yerleştirilecek ve gerilla birliğinin yeri daha başlangıçta bilinerek derhal yok edilecektir.

Guerrillero'yu sadece silâhlı bir propaganda durumuna sokan bu anlayışın çıkış yeri nedir?

Lâtin Amerika'ya özgü tarihi ve sosyal şartlar altında daha önce yapılmış silâhlı mücadele noksanlığı, Vietnam tecrübesinin özünden ayrılarak (belki de bilinçsiz olarak) taklidine yolaçmıştır. Dış ayrıntısı çok iyi bilinen, fakat henüz yeterince incelenmeyen Küba Devriminin yanlış anlaşılması da rol oynamış olabilir. Belki de, foco'nun adının amacı, çevirme ve şehir halkını ayaklandırma olan, kır yerlerindeki kuruluş halindeki halk ordusu ile irtibatlandırılması yanlıştır. Bir tür biyolojik bir yorum, foco fikrinin, temas, yada yakınmda bulunmaktan doğan bir sihirle komşu hücrelere mikropların yayılması gibi bir sirayet gücüne, kendiliğinden bir çoğalmaya benzediğini âdeta önesürmüş gibidir. Yüz kadar insan dağ halkını konuşmalarla ayaklandırıyor, dehşete kapılan rejim çığlıklar arasında göçüp gidiyor ve *barbudo*'lar halk tarafından alkışlanıyor. Bu şekilde askerî bir foco -topyekün bir savaşın motor gücü- bir politik propoganda foco'su ile karıştırılıyor. 26 Temmuz Kübalılarm önce tek bir mütareke yapmaksızın savaştıkları; 1958'in sadece birkaç ayında Asi Ordunun bir iki yıl içinde öteki Amerikan cephelerinde olduğundan daha fazla sayıda savaş verdikleri; iki ayda isyancıların Batista'nın son saldırılarını kırdıkları ve 300 guerrillearos'un diktatörün 10.000 kişilik kuvvetini püs-

kürttüğü gerçeğinin unutulduğu görülüyor. Bunu ise genel bir karşı taarruz izlemiştir.

Bu, epey savaş zayiatına mâlolan, kısa olmakla birlikte, pekçok taktik yenilikleri, hareketliliği, cüreti ve gerçekten sağlam bir stratejiyi gerektiren bir savaştı. Patria o Muerte'nin sözleri noktalayan bir slogan değil, Küba'lı savaşçıların ufak La Plata istihkâmma yaptıkları taarruzdan, Santa Clara'yı ele geçirmelerine kadar bütün faaliyetlerinde izledikleri bir prensip olduğu hemen unutuluvermiştir. Stratejik bakımdan herşeyi tehlikeye atmışlar, sonunda herşeyi kazanmışlardır. Şüphesiz herşeyi tehlikeye atma stratejik kararı, gerilla kuvvetleri neticesi devrime mâlolabilecek kesin sonuçlu savaşlara girişme taktiğini benimsemeye götürmemelidir. Ayacucho* taktiğinin bugünün devrimlerinde yeri yoktur; herşeyi tek bir savaşta kazanmayı beklemek anlamsızdır. 1958 kasımında Guisa savaşında örneğin Fidel (100 tanesi acemi) 200 guerrilleros ile diktatörün tanklı, uçaklı toplu, 5.000 askerine karşı koymuştu. Fakat burada isyancıların, arazinin avantjlarından ustalıkla faydalanabilecekleri dağlara çekilme imkânı daima vardı. Muharebe, devrimcilerden çok düşman için önemliydi çünkü Devrimcilerin başka yerlerde adayı istila eden kolları vardı. Herşeyi tehlikeye atmak demek, dağlarda bir defa ayaklanınca savaşçıların, mütareke, geri çekilme yada uzaklaşma kabul etmeyen bir *ölüm kalım savaşına* girişmeleri demektir. Yenmek, prensip olarak devrimcinin, yaşamın en yüksek amaç olmadığını kabul etmesi demektir.

GERİLLA ÜSSÜ

Aynı taklit tehlikesi, belki gerilla üssü bakımından da var. Her ülkenin somut şartlarına ve sadece gerilla liderlerinin sorumlu oldukları askerî kararlara bağlı bulunan bu kavramı burada ayrıntılarıyla tartışmak bize düşmez. Gerilla üssü, yada onun yerine kullanılan merkez, güvenlik bölgesi ile ilgili sorunlara ancak yoğun bir askerî tecrübe cevap verebileceğinden, biz sadece problemi ortaya koymakla yetineceğiz. Peru gibi yakın örnekler gözönüne alınırsa, Mao Çetung'un 1938'de *Japonlara Karşı Gerilla Savaşının Stratejik Problemleri* incelemesinde sistemleştirdiği Çin destek üsleri sisteminin Lâtin Amerika'ya ulaşarak, Küba gerilla mücadelesi konusunda bu ülkelerde mevcut kavramla üstüste bindiğini söylemek mümkündür. Yakın zamanlarda, *Monthly Review* gibi akademik çevrelere hitabeden yayımlarda, Luis de la Puente'nin ve MIR'in** Peru tecrübesinin bir modeli

* 1824 de verilen Ayacucho muharebesi, Bolivar ve İspanyollara karşı savaşan Lâtin amerikalı bağımsızlık savaşçıları için kesin bir askerî zaferi belirtir.

** MİR -Movimiento de İzquierda Revolucionaria.

gibi takdim edildiğini, Küba silahlı mücadele stratejisinin ve böylece bu derginin, hareketin muhakkak başarısızlığını tahmin edebildiğini görmekteyiz. Bu ilerici Amerikan dergisinin (Monthly Review) son sayılardan birisinde -bilgisizlik sınırına varan böylesine bir inatçı saflığa, bilmiyoruz, hainlik mi, yoksa rezalet mi demeli- Huberman ve Sweezy'nin kaleminden, Fidel Castro'nun stratejisinin *"Dağlarda, Küba'da olduğu gibi, Peru silâhlı kuvvetlerine karşı tamkadrolu bir savaşa kayıp gidecek, devrimci hareket ve gelişmenin odak noktası haline gelecek, gerilla kontrolu altında, bir güvenlik bölgesi kurulması gerektirdiğini okumaktayız."* Daha sonra yazarlar şöyle diyorlar: *"De la Puente'nin başlıca ilavesi, Peru'nun çok daha büyük olması sebebiyle, bir veya iki değil, yarım düzine yada daha fazla gerilla bölgesinin kurulmasıdır."** Sözde bu Küba stratejisi bir güvenlik bölgesinin kurulmasım çıkış noktası ve gerilla grubunun ilk hedefi saymakta imiş.

Bir aydının, hele burjuva aydını olursa, herşeyden önce stratejiden sözetmesi normaldir. Ne yazık ki, gene de doğru yol ve tek çıkar yol, taktik verilerden hareketle yavaş yavaş stratejinin tarif ve tesbitine ulaşmaktır. Stratejinin küçümsenmesi ve taktik eksikliği, düşünce adamına has tatlı bir kusurdur ve bu satırları yazmakla bu kusuru paylaştığımızı biz de itiraf etmeliyiz. Teorik eserleri okurken kurbanı olduğumuz sapıtmaların bir sebebi de budur. Gerçekte, taktik nitelikte bir dizi denemelerin sonuçlarını, bize bazı sözde stratejik kavramların katı çerçeveleri ve prensipleri olarak sunarlar. İşte bundan, biz de sonuçları, sanki bir çıkış noktası gibi alırız. Devrimci bir grup için askerî strateji herşeyden önce, politik ve sosyal şartların karışımından, halkla kendisi arasmdaki ilişkiden, arazinin getirdiği tahditlerden, birbirine zıt kuvvetlerden, kendi silâh varlığından v.b. çıkar. Ancak bu ayrıntıya iyice hakim olunduktan sonra ciddî plânlar yapılabilir. Nihayet, -bu söyleyeceğimiz gerilla kuvvetleri için olduğundan daha doğrudur- aksiyonda hiçbir ayrıntı yoktur, yada isterseniz, herşey bir ayrıntı konusudur.

Bu taktikten yavaş yavaş onu çevreleyen ve ona tekabül eden stratejiye tırmanma ile bütün ara dönemlerde kazanılan tecrübeler, bir bakıma Küba Devriminin tarihidir. Bu, pratik çıraklık için iyi bir metodolojik kuraldır. Fidel'in savaşın ta son gününe kadar en küçük faaliyete ait en ufak somut ayrıntıya karşı gösterdiği sabırlı ve neredeyse tutkulu dikkat hayret vericidir. Savaş sırasındaki yazışmaları bunu açıkça göstermektedir; bir pusu harekâtında savaşçıların mevzileri, herbîrine verilen mermi sayısı, gidilecek patika, mayınların hazırlanması ve yerleştirilmesi, hazırhkların teftişi v.b. Küba stratejisinden

* Monthly Review, Eylül 1966, s.14

sözetmeden önce, Küba gerilla hareketinin hakiki içeriği hakkında Asi ordunun üyeleri arasında bir çeşit soruşturma yapmak en azından dürüstlük gereğidir. Bir aydın, bizim öncü yazarlarımızın durumunda olduğu gibi, şayet orjinal kaynaklardan bilgi elde etmekte başarısızlığa uğruyorsa, bu cehaletinin belirli bir sosyal fonksiyonu oluyor, yani aydınlatmak istediği kamuoyunu -imha kuvvetleri lehine- şaşırtmış oluyor.

Çin tecrübesinin büyük bir stratejik kıymet atfettiği gerilla üssü yada sabit destek üssü ilk bakışta bazı lehte şartları gerektirmektedir:

•Muhabere kolaylıklarının eksik olmasına yolaçacak derecede geniş bir arazi (bu şarta Mao'nun yukarıda sözü edilen 1938 metninde büyük önem verilmektedir:)

•Kır nüfusunun yoğunluğunun yüksek olması (oysa Peru'da kilometre kareye 9 kişi düşmektedir).

•Dost bir ülke ile ortak bir sınırın varlığı. (Vietnam gibi dar bir ülkede en önemli destek üssü Çin ile sınırı olan ve 1950' den itibaren büyük yardımları görülen Viet- Bao idi).

•Düşmanın paraşütçü kıtaları olmaması. Bu birlikler hemen bütün Lâtin Amerika ülkelerinde ayaklanmalara karşı şok kuvvetlerini oluşturmakta ve muhasara edilen bölgenin merkezine biryandan paraşütçü birlikleri indirirken, biryandan da bölgeyi piyade ile kuşatmayı, geri ile radyo teması olan küçük seyyar takip birlikleri kullanarak gerillacıların yerlerinin tesbit edilmesi de ihtiva eden en modern takip ve cezalandırma metodlarını kullanmaktadır.

•Düşman kuvvetlerinin sayıca yetersiz olması. Bu, Japonlara karşı verilen savaş sırasında muhakkak ki Çin'de mevcut olan bir şarttı, fakat bugün Lâtin Amerika'da durum böyle değildir. Şurasını da unutmayalım ki, Çin kızıl ordusu, komünist subaylarıyla birlikte Kuomingtang Ordusunun bütün bir tümeninin komünistlerin saflarına geçmesiyle daha 1927 yılında düzenli bir ordu olarak kurulmuştu. Japon işgalinden önce bile, Çin halk kuvvetleri tamamen düzenli birliklere sahipti. Yabancı istilâsından sonra sekizinci ve dördüncü Hareket Orduları, Japonlara karşı üsler kurmuşlar, 1937'deki 40.000 mevcutları 1945'de bir milyona çıkarmışlardır. Bu suretle Çinliler en önemli daimi üslerini koruyabilecek bir savaşı yürütebilmişlerdir.

Bu şartlardan hiçbirisinin Lâtin Amerika'da bulunmadığı gayet açıktır. Bu yönden, Küba denemesi ile halihazır mücadeleden çıkartılacak dersler nelerdir?

Gerilla grubu için kritik ânın, harekete girdiği an olduğunu bilmek için sadece gazete okuyucusu olmak yeterlidir.

Fakir ülkelerdeki çocuklar gibi ilk aylarda ölüm nisbeti çok yüksek olup, bu nisbet her geçen ay azalmaktadır. Kısa bir savaş vermek, *foco*'yu henüz embriyon döneminde iken, araziye adapte olmadan ya-

da mahallî halkla yakın ilişki kurmadan ve asgari bir tecrübe kazanmadan imha etmek, karşı kuvvetlerin altın kurallarıdır. Amerikalı askerî danışmanların rüyalarında, paraşütçü birliklerinin gökyüzünden yeni kurulmuş bir gerilla kampının ortasına indiğini gördüğüne bahse gireriz! Şükür ki bu rüya hiçdeğilse bu şekli ile gerçekleşemez. Herhalde, tecrübeli saldırı kuvvetleri ile gerilla kuvvetleri arasında zaman konusunda bir yarış vardır: Gerilla zaman kazanmak ister, ordu bir an bile kaybetmek istemez; gerilla öğrenmek ister, ötekisi öğrenmeye zaman bırakmamak ister. *Foco* mümkün olduğu kadar erken bulunmalı; hertürlü metod kullanılabilir; sessiz sızmadan, piyade ve hava kuvvetlerinin gürültülü seferberliğine kadar; yeter ki şüpheli bir bölge ayağa kalksın ve paniğe kapılmış guerrilleros daha açık bir araziye göç etsin.

Bu şartlar altında gerilla kuvvetinin sabit bir üssü işgale, yada bir bölgede birkaç kilometre karelik olsa bile, bir güvenlik bölgesine dayanmaya kalkışması en iyi silâh olan hareketlilikten kendisini mahrum etmesi, bir harekât sahası içine hapsetmesi ve düşmana en etkili silâhlarını kullanmaya fırsat hazırlamaktır. Güvenlik bölgesi fikrinin bir fetiş haline getirilmiş şekli, meşhur ulaşılamaz noktalara sabit kamplar kurulmasıdır. Sadece arazinin özelliklerine bu derece dayanma daima tehlikelidir ve hihayet hiçbir yer ulaşılamaz değildir; oraya ulaşanlar olduğuna göre düşman da ulaşabilir demektir. Başlangıçtan itibaren Asî Ordunun uyduğu kural, düşman sanki daima gerilla kuvvetinin nerede olduğunu biliyormuş ve sanki en yakın askerî karakoldan bir saldırıya uğrayacakmış gibi hareket etmekti. Küba'da böylece sızma ve ihanete karşı mücadele, fevkâlade hareketlilik biçimini almıştı. Kampı terkeden herkes -gönüllü yada zorla- muhtemel bir ihanet kaynağı gibi mütalâa edildiği için ilk dönemde kamp yeri ister istemez geçici idi. 1957 sonunda Sierra Maestra'da iki kol faaliyette idi: 120 kişilik Fidel'in kolu ve bir de onun, Che'nin kumandasına verdiği -düşman şaşırtmak için dördüncü kol diye bilinen- 40 kişilik koldu. Ekim ayında Che o sırada 60 kişiye çıkan kolu ile Hambrito Vadisinde bir üs kurmaya kalkıştı. Daimî bir ordugâh kurdu, fırın inşa etti, ayakkabı tamircisi ve bir hastane açtı. Eline geçirdiği bir teksir makinası ile *El Cubano Libre*'nin ilk sayısını bastı ve kendi sözlerine göre nehirden elektrik eldeetmek için plânlar yapmaya başladı. Birkaç hafta sonra Sanchez Mosquera'nın kuvvetleri üsse taarruz etti ve savunması plânlandığı halde üs kurtarılamadı. Asilerin savunma için yeter kuvvetleri yoktu. Che, ayağından yaralandı ve içerilere doğru çekilmek zorunda kaldı. Bu üs kurma teşebbüsü ciddi bir felâketle sonuçlandı, zira Fidel'in kolu yakındaydı ve Che'nin koluna destek olabilmişti. Eğer tecrit edilmiş bir foco olsaydı sonuç felâket olabilirdi. Sonuçta, Hombrito'nun inatla savunulması orduyu sonra-

dan çekilmeye mecbur etti ve üssün imhasını bir zafer haline getirdi. Üs fikri doğruydu ama, henüz zamansızdı.

Ancak 17 ay devamlı savaştan sonra 1958 Nisanında asiler Sierra Maestra'nın merkezinde sağlam bir gerilla üssü kurdular. Bütün bu zaman içinde harekât sahası tek gerilla üssü idi ve bu sahanın hudutları ötesinde yürütülen aralıksız taarruz Sierra Maestra'nın küçük bir kısmını *kurtarmayı* başarabilmişti. Kollar yavaş yavaş aşağılara indiler, akınlarını sıklaştırarak dağ sinsilesine saldırı kuvvetlerinin nüfuzuna engel oldular. Sierra'nın sakinleri artık, Batista'nın alayları ile *guerrilleros* arasındaki kerpeten içine düşmekten korkmuyorlardı. Bundan da anlaşılıyor ki Sierra Maestra üssü, dışardan içeriye, çevreden merkeze doğru büyümüştü.

Temizlenen bu arazi parçası üzerinde sahra hastanesi, küçük el zanaatları sanayii, askerî tamirhaneler, radyo istasyonu, eğitim merkezi ve kumanda merkezi kurulmuştu. Bu küçük üs, asilere 1958 genel yaz taarruzuna, müstahkem mevkilerden direnme imkânını vermişti. Bu dar dağ şeridine yaslanarak, asilere ait araziyi bazı kritik noktalarda dört kilometre derinliğe kadar indiren düşmanın ardısıra taarruzlarına karşı konulmuştu.* Kuşatma altında bile Asî Ordu üssü terketmeye, düşman çemberini yarmaya ve hattâ gerekirse başka bir bölgede ilk göçebe hayatına dönmeye hazırdı.

Küba'da bir gerilla üssünün kurulması, sonuca nekadar etkili olursa olsun, asilerin bir numaralı politik ve askeri amaçları değildi. Bir numaralı amaç, düşman kuvvetlerinin imhası ve herşeyin üzerinde silâh tedariki idi. Bugünkü Guatemala, Colombiya ve Venezuella tecrübeleri Küba denemesinin bu yönden geçerliliğini doğrulamaktadır. Küba'da sabit bir üssün işgali, gerillaların ilk taarruz harekâtına geçmeleri için *vazgeçilmez bir unsur* değildi. Tersine bilhassa uygun bir harekât sahasına ilk göçebelik döneminden sonra yavaş yavaş yerleşme ile böyle bir üssün kurulması mümkün oluyordu. İlk dönemde gerillanın üssü Fidel'in bir tabirine göre, gerillanın hareket etmekte olduğu saha oluyordu. Gerilla neredeyse, üs orasıydı. Bu dönemde destek üssü, gerillanın sırt çantasıdır.

PARTİ VE GERİLLA

Birçok Amerikan memleketlerinde gerilla kuvvetlerine, vatansever bir cepheye yada bir partiye dayandıklarını göstermek için kurtuluş cephesinin silâhlı yumruğu adı verilmiştir. Başta asya olmak üzere başka yerlerde geliştirilen modellerden kopyalanan bu tabir, Camilo

* Düşmanın taarruzu ile asilerin karşı taarruzunun hikâyesi, 26 Temmuz 1958 günü Fidel tarafından radyoda anlatılmıştır.

Cienfuegos'un şu vecizesine aykırı düşmektedir: Asi ordu üniformalı halktır. Somut ve farklı bir durum hakkında somut bilgi yokluğu, eğer farklarda anlaşılmıyorsa, bilinen bir teoriye dayansalar bile, örgütle ilgili formüllerin başka bir ülkeden ithali tehlikelidir, çünkü birçok askerî hata tek bir politik hatadan doğar ve tek bir askerî hata, başlangıç halindeki bir foco'nun toptan imhasına mâlolur. Şüphe yoktur ki, Lâtin Amerika'daki silâhlı mücadelenin attığı yanlış adımlar, bocalamalar ve hatalı çıkışlar altında gömülüp gitmemesi, tarihin hoşgörüsüne borçlu kalınması gereken bir konudur. Yanlış bir teorinin cezası askerî bir yenilgi, askerî bir yenilginin bedeli, yüzlerce gerillanın ve halk çocuğunun boğazlanmasıdır. Fidel'in söylediği gibi bazı politikalar kriminoloji uzmanlığına aittir.

Gerilla grubunu stratejik ve taktik bakımından, normal barış zamanı organizasyonundan esaslı bir değişiklik yapmamış olan bir partiye tabi kılmak yada gerillaya sanki parti faaliyetlerinin bir koluymuş gibi davranmak, sırası gelince talihsiz askerî hataların işlenmesine yolaçar. Bugün herkesin görüp işittiği bu hataları kısaca gözden geçirelim:

1) Şehre İnmek

Yumruk ne kadar iyi silâhlanmış olursa olsun, hareket etmeden önce başa danışmak zorundadır. Baş -yani liderlik- başşehirdedir. Nede olsa, ülkenin politik hayatının merkezi, öteki partilerin liderleri, basın, kongre, bakanlar, posta binaları, kısacası merkezî otoritenin bütün organları burada değil mi? Nihayet, sanayi proleteryasının, fabrikaların, sendikaların, üniversitenin, tek kelimeyle halkın hayatî kuvvetlerinin yoğunlaşma merkezi burası değil mi? Demokratik merkezcilik normları -genellikle merkez yürütme kurulunun bir üyesi olan- gerilla cephesi kumandanının liderlerin yaptıkları toplantılara katılmalarını gerektirir. Eğer bir de bu yürütme orgamnın üyesi değilse politik durumlar hakkında bilgi almak için şehre, merkeze gitmesi için daha çok sebep var demektir. Liderliğin dağlara, sık sık yapıldığı gibi özel bir temsilci gönderebileceği söylenebilir. Fakat, savaşın gereçlerine uygun düşmediği zamanlar politik durumları tartışmak, adamlarının karşılaştıkları -maddi ve politik- somut sorunları belirtmek, yardım istemek, yani kısacası unutkan bir liderliğe (öyle bir liderlik ki savaş ve savaşın meselelerinden habersiz eski güzel günlerin *politik hayatına* gömülüp gitmiş) adamlarının varlıklarını hatırlatmak için gerilla komutanı, eninde-sonunda şehre inmek zorunda kalacaktır. Özellikle kendisine danışılmaksızın bazı örgütlerin kurulduğu, bazılarının dağıldığı zamanlarda gerilla komutanı *aşağıya, politikanın* yapıldığı ve yönetildiği yere gitmek zorunluluğunu duyacaktır. *Kafanın* boşluğu, yada işinin ehli olmaması yada sağırlığı arttıkça,

aydan daha uzaktaki bir âlemin, gerilla hayatının gerçeklerini anlatmak için gereken zaman da uzayacaktır. Böylece aşağıdaki ikâmet süresi artacak, yada ölümü gözealarak tekrar tekrar inmek durumu ortaya çıkacaktır. Eninde sonunda gerilla lideri ya öldürülecek, ya işkenceye tabi tutulacak, yada *intihar* edecektir. Eğer kamuoyu zamanında müdahele edebilirse nadir hallerde hapse atılacaktır. Birisinde kaçsa bile, bir diğerinde yakayı eleverecektir. Şans yada esrarengiz talih rol oynayabilir, örneğin pekâlâ otomobil kazası olabilir.

Lâtin Amerika'da halk düşmanlarının seçerek katletme politikası uyguladıklarını unutmayalım; liderleri öldür, gerisi kalsın. Bu metodun çifte avantajı vardır: Liderler tecrit olunuyor, ölmek istemeyen savaşçılar bozguna uğratılıyor. Dikta rejimi ve hâkim sınıf kimi öldürmesi gerektiğini (politik ve askeri liderler), kimi hapse atacağını, yada serbest bırakacağını (politikacılar), ve kimi hapisten salarak rahat bırakacağını pek iyi biliyorlar. Askerî liderler içerisinde en uzlaşılması imkânsızı dağdaki adamlardır. Onlardan savaştan başka birşey beklenmez, hepsi ezilmelidir. Bunları dağda tuzağa düşürme yada yok etme imkânı var mı? Eğer tecrübelilerse bu hemen hemen imkânsız. Diktatörün polisi ile Amerikalı akıl hocalarının (danışmanların!) yapabilecekleri tek şey, gerekli yerleri tutarak gerilla liderlerinin şehre inmelerini beklemektir. Hastalanırlarsa gerekli tedavi için şehre ineceklerdir. İhanete uğramış, yada tecrit edilirlerse yıllanmış politikacıları iknaya teşebbüs edeceklerdir. *"Şehir"* diyor Fidel, *"devrimcilerin mezarıdır."* Biz burada gerillaların içinde yaşadığı şartlar ile bir liderin başlıca görevinin cesaret ve fedâkarlık örneği olma konuları gözönüne alınırsa, kumandanın şehre inmesinin savaşçılar üzerindeki kötü etkilerini hesaba katmıyoruz bile. Bir gerilla kumandanının, tedavi için şehre inmesi yerine bir doktor kaçırmak, yada hastanenin yarısını dağa kaldırmak daha ehvendir. Gerilla lideri politik bir toplantıya katılmak için şehre inemez, gerekirse politikacılar görüşmek ve kararlar almak için yukarıya, daha emin bir yere çıkarlar. Aksi taktirde aşağıya bir temsilci gönderilir. Herşeyden önce gerilla şefinin sorumlu bir lider olarak tanınması, liderliğini yapabilmesi için kaynakların kendisine tahsisi hususunda istekli olunması gerekir. Bu kaynaklar eğer kendisine tahsis edilmezse o kendisi alır. Bu, herşeyin üstünde açık ve net bir stratejinin kabulünü zorunlu kılar. Belli birandaki sınıflararası çatışmanın anabiçimi nedir? Dayandığı temel nedir? Başlıca hedefi nedir?

2) Politik güç noksanlığı, dağ kuvvetlerinin lojistik ve askerî bakımlardan şehre tabi olmasına yolaçar. Bu bağımlılık, gerilla kuvvetinin şehir liderliği bakımından terkedilmesi sonucuna varır.

Gerilla kuvvetinin şehirdeki politik liderliğe bağlı kılınması, guerrilleros için pratik meseleler yaratmakla kalmaz, bu bağlılık ve aşağılık kompleksinin doğmasına da yolaçar. Herşeyi dış dünyadan beklemek zorundadırlar; politik kadrolar, tutacakları yol, para, silâh ve hattâ hareket programı bile dışardan gelecektir. Hiçkimseye değil kendi gücüne güvenmek şeklinde ifade olunabilecek moral ve politik ilke kaybolur, yavaş yavaş dışardan gelecek yardım düşü ile yaşar duruma gelirler. Vâdedilen günde gelmesi beklenecek, beklenen günde ya gelmeyecek yada az gelecek sonra ertesi güne bırakılacak. Üç ay önce talep edilen ikmal malzemesinin gelip gelmeyeceği beklenip durulacak; çizmeler, su geçirmez naylon örtü, cephane, petrol, ilâç, elfeneri. Bu şekilde politik liderler bazan sırf tembellik yüzünden *kendi* silâhlı mücadelelerinin ellerini kollarını bağlamaktadırlar.

Ve bunu doğal görmek gerekir. Kentler, hele Karaip Denizi bölgesindeki büyük Amerikan kesiminde olanlar, Asya yada hattâ Avrupa'nın şehir toplulukları ile kıyaslanırsa sönük kalır. Bu şehirlerde oturanlar ne derece Marksist-Leninist olurlarsa olsunlar, birkaç metre naylon örtünün, bir kutu tüfek yağının, bir kilo tuz yada şekerin, bir çift çizmenin hayati önemini nasıl anlayabilirler? İşin doğrusu bunların kıymetinin bilinmesi için yaşanması gerekir. Dışardan bakılınca bunlar mücadelenin ayrıntısı, *malzeme eksikliği*, işlerin *teknik tarafı* tâli ve önemsiz kısmıdır. Bir burjuvanın reaksiyonu bunlardır ve parti üyesi bile olsa hayatını şehirde geçiren herkes guerrillero ile kıyasla ister istemez burjuvadır. Yeme, uyuma, bir yerden diğerine göçme, kısacası hayatta kalma ile ilgili olarak malzemenin önemini takdir edemez. Kendi ellerinizle tabiattaki ham durumundan alıp üreteceklerinizi dışında hiçbir varlığın bulunmayışı ancak tecrübe ile takdir edilebilecek bir şeydir. Şehirde oturanlar tüketici olarak yaşarlar. Cebinde parası olduğu sürece, günlük ihtiyaçlarını karşılayabilir. Şüphesiz cebindeki, herşeye yetmez ama, Amerika'nın yardımı ve onu takibeden bozulma ile fazla sıkıntıya girmeden fazlasıda kazanılabilir.

Şehirdeki vahşi orman o kadar zalim değildir. İnsanlar üstünlüklerini ortaya koymak için birbirleriyle didişirler ama, yaşamak için artık birbirleriyle kavga etmiyorlar. Hayat hakkı eşit olmamakla beraber herkese verilmiş. Dükkânlarda hazır biçimde mevcut kesilmiş et, pişmiş ekmek, akarsu, bir çatı altında yağmurdan korunmuş olarak

nöbetçisiz uyuma imkânı, elektriklerle aydınlatılmış sokaklar, eczanede yada hastanede ilaç. Sosyal düşüncelere daldığımız söyleniyor, uzayan düşünce zayıflık belirtisidir. Bu ılık ortamın insanı ne derece çocuklaştırdığını ve burjuvalaştırdığını anlamak için, o ortamdan çıkmak gerekir. Dağlardaki hayatın ilk günlerinde, bakir denilen ormanın ıssızlığında yaşam en ufak işlerle hergün durmadan uğraşmak demektir. Özellikle, eski alışkanlıklarını yenmek, ılık yatağın vücut üzerinde bıraktığı izleri -zaaflarını- silmek için guerrillero'nun kendisi ile savaşması gerekir. İlk aylarda yenilecek düşman, gerillanın kendi içindedir ve bu savaştan herzaman galip çıkılmaz. Çoğu kampı bırakır, kaçar yada başka görev almak için şehre döner.

Pekçok foco'nun aylarca, bazan yıllarca çektiği müthiş terkedilmişlik duygusu şehirdeki organların gizli sabotajı, ilgisizliği yada ihaneti gibi sebeplerden çok, yaşam şartlarındaki -bu sebeple de düşünce ve hareketteki- büyük farktan ileri gelir. Başkentten yada başka yerlerden gelen en iyi arkadaşlar -önemli görevlere verilenler, işlerine çok bağlı olanlar bile- *objektif ihanet* diyebileceğimiz bu farkın kurbanı olurlar. Bir gerilla grubu şehirdeki liderlik yada onun dışardaki temsilcisi ile iletişim kuran kendi burjuvazisi ile temas ediyor demektir. Eğer böyle bir burjuvaziye ihtiyaç varsa -nefes darlığında yapay ciğere ihtiyaç olduğu gibi- bu ilgi ve ortam farkı, gözden uzak tutulmamalıdır. İki dünya aynı havayı solumamaktadır. Fidel Castro bu durumla karşılaşmış ve en zor anlarda yalnız kalma tehlikesini gözealarak, ilke dışı ittifaklara giren kendi burjuvazisini tanımamakta kararsızlık göstermemiştir. Örneğin, Miami Paktını, 14 Aralık 1957 tarihli o hayran olunacak mektubu ile itham etmiştir. Güdülen burjuvaca politikasına karşı Asî orduya zaten hâkim olan proleter bir ahlâk anlayışı savunulmuştur. Bu proleter ahlâk anlayışı, sonradan proleter bir politika olarak da devam etmiştir.

Lojistik Bağlılık: Bazı gerilla cepheleri, bağlı bulundukları politik örgütün kendilerine gönderdikleri 200 dolarla bir yıl yaşamak durumunda kalmışlardır. Aynı zaman diliminde aynı örgüt, tecrit edilmiş ve muharebe techizatından yoksun bile olsa bu gerilla cephelerinin varlığından doğan güçten faydalanmak amacı ile içerde ve dışarda yürüttüğü propoganda işleri, yayımlar ve af kongreleri toplanması için binlerce dolar harcamıştır. Bu ve benzeri tecrübelerden şu sonuçlar çıkartılabilir: Bir gerilla grubu için gıda ve eşya (sırt çantası, battaniye, çizme, elbise v.b.) eldeetmek için gerekirse bir araçla (bir kamyonu elegeçirip sonra bırakmak şeklinde) kendi üssünden komşu köylere baskın vermesi daha az tehlikeli ve daha emindir. Gömmek yada saklamak suretiyle kendi ikmal depolarını yaratarak birkaç ay

için hareket serbestliği kazanmak tek çıkar yoldur.* Bu baskınlar ne kadar tehlikeli olursa olsun, elikolu bağlı beklemekten iyidir. Şehir teşkilâtının iyi niyetine, yada yardım imkanlarına belbağlamak, taşıma tehlikeleri, düşman kuvvetlerinin çevirme harekâtı yada başka türlü faaliyetlerinin yaratacağı güçlükler bu beklemeyi büsbütün çekilmez hale getirecektir. Üstelik, şehirden dağlara, dıştan içe doğru yürütülen sızma veya gerilla gruplarımn yeri bulma imkânı artmış olacaktır.

Askerî yönden bağlılık: Askeri harekât dikta sınıfının tesbit ettiği milî politik takvime göre tıpkı Cumhurbaşkanı yada parlamento seçimi, kongre oturumları, resmî seyahatler gibi belli birgün için aylarca önceden planlanamaz. Şurası açıktır ki, sefer plânları, askerî sorunlar üzerinde derin, ayrıntılı taktik bilgisi olan politik liderler ile bu harekâtı yürütecek lider tarafından beraberce hazırlanır. Fakat bu bilgiden yoksun politik bir lider, politik bir manevraya destek olsun diye, yada burjuva rejimi üzerinde baskı yaratmak için kendi işine geldiği gibi tek başına askeri planlar düzenleyip, sonrada bu planları, müşterinin ahçıya iletmesi için emir vermesi gibi uygulanmaya konulmak üzere askerî makamlara havale edemez. Bu benzetme ne kadar gülünç görülürse görülsün, teori ile pratiğin, politik ve askerî öncülüğün birbirlerinden ayrılması bu abesliklere kadar uzanmıştır ve uzanmaktadır da.

3)Tek bir kumanda yokluğu

Bu durum genel bir harekât plânının yokluğuna varır. Eldeki imkânların birleştirilmesi ve koordinasyonu ile temel hareket yönüne sevki mümkün olamaz. Tek bir kumanda yokluğu devrimci kuvvetleri, ateş edeceği yön söylenmeyen topçunun, ana hücum yönü olmayan hücüm hattının durumuna sokar: Taarruz edenler arazide kaybolur, gelişigüzel ateş eder ve boşuna ölürler. Plânsızlık ile, yoğun yada çapraz ateşe tutulacak bir bölge tespit edilmemesi ateş gücünü sıfıra

* Bu bakımdan da bugün birçok Lâtin Amerika ülkesinde olupbitenler Küba Devriminin tarihinde önceden anlatılmıştır. Fidel Castro'nun Asî Ordu adına silâh ikmalinden sorumlu şahsa gönderdiği mektuptan şu parçanın alınması kâfi gelecektir: *" Sierra Maestra, 25 Nisan 1958. Sevgili Bebo : Dışarıdan silâh elde etmek için kendi teşkilâtımızı kurmaya karar verdik. Onyedi ay sonra teşkilâttan en ufak yardım almaksızın (müstakil olarak alınan tedbirler sonucu birkaç hafta önce bazı yardımlar aldık) artık kendi gayretlerimizden başka şeye güvenmek imkânsız. 200.000 pesosdan fazla harcandığı halde bize tek silâh yada mermi ulaşmadı. Bir yıldan daha fazla bir süredir Meksika 'dan beklediğimiz şeylerin çoğu şimdi düşmanın elinde. İhtiyacımız olan silâhlar oraya buraya tahsis edile edile kayboldu. Buna neden de bazı arkadaşların, bizim açmış olduğumuz cepheyi takviye etmek yerine başka cepheler açmanın daha lüzumlu olduğunu düşünmeleridir."*

düşürmüş olur. İşte merkezî bir yürütme liderliği, bir politik-askerî liderlik bulunmaması böyle bir israfa ve faydasız insan yitimine yolaçar. Cephe'nin olsun, Parti'nin olsun birisi askerî, öteki kanunî ve barışçı iki kolu vardır. Peki, bu ikisinin faaliyeti nasıl koordine edilecek. Daha zoru da; örgütün iki kolu, dağdaki gerilla ile şehirdeki yeraltı direnmesi nasıl koordine edilecek? Ancak, doğru bir politik analiz ile hareket edebilen ve uzun süreli rasyonel bir stratejik plânı olan kendi içinde tutarlı ve gayretli bir lider, direkt faaliyetin bu iki cephesini koordine edebilir. Ayrıca liderin kendi güvenliği de sözkonusudur. Eğer şehirde kalırsa politik liderlik ya imha olunacak yada dağıtılacaktır. Bugünkü liderler, bunu biliyorlar veya hiç değilse bundan şüphe ediyorlar. Ne var ki, geleneğin kuvveti, zamanla kök salmış eski örgüt şekillerine sadakat, kurulu düzeni bozarak savaşın gerektirdiği yeni bir mücadele biçimini benimsemeye engel olmaktadır. Bu karşı koyma normaldir: Lenin ve Bolşevik Partisi 1917 Ekimine kadar aynı şeyle karşılaşmışlardır. Bugün bazı dikta ülkelerinde politik liderler belli bir anda şehri terkederek dağlara gitme ve böylece, artan yıldırmadan kurtulma hususunda anlaşmaya varmış olabilirler. Fakat hergün hareketi geri bırakırlar; hergün havada bir hükûmet darbesi korkusu vardır, bunalım gözaçıp kapayıncaya kadar belki de çözümlenecektir. Daima bir bahane vardır. Ama bir gün artık geç kalınmıştır; polis ya hapse atar, ya öldürür. Böylece geleneksel liderlik düşer. Altkademeler ile öteki örgütlerden kopuk, şimdi hapse atılmış yada yok edilmiş eski liderlerin vasıflarından yoksun bir yeraltı liderliği alelacele kurulur. Her işe nezaret eden yeni lider, günlük yeraltı faaliyetlerine tamamen gömülmüştür. Hiç olmazsa partiye benzer bir kuruluşu ayakta tutmaktan memnun, ana kararlar almakta tedirgin, daha iyi günlerin ve hep vadedilen yardımların umudu içinde gerilla kuvvetlerini kendi haline terkeder. Herzaman, herçeşit mücadele şeklinden faydalanmak için gayret sarfedilir, mücadele biçiminin birisini asıl, ötekisini tabi olarak seçme reddedilir. Her kol bağımsız olarak birbirine el sallayacak, hareketlerinde koordinasyon yada bir öncelik derecesi olmaksızın herbiri kendi sorumluluğunu taşıyacaktır. Bu yönü belirsiz soyut politika, devrimci hareketi eklemleri kopuk bir kuklaya çevirecektir. Şavaş halinde tepedeki liderin yanlış bir hareketi zıt yönde başka yanlış dönüşlere yolaçar. Silâhlı sektörün iki kolunda, politik liderliğin kanun çerçevesi içinde kalma gayreti, silahlı sektörde, şehirde kontrolsuz teröre, kırda eşkiyalığa varabilir.

a) *Şehirde kontrolsuz hareket:* Tek bir kumanda bulunmayınca, silâhlı mücadelenin aydınlık bir stratejisi olamaz. Aydınlık bir strateji olmayınca da hareket plânı bulunmaz. Gerilla gruplarının şehirlerle bağları kopmuştur, herbiri kendi başına hareket eder. Şehir kuvvetleri ile onlara bağlı olarak hareket eden kuvvetler açık-seçik olarak Si-

erra'nın komutası altına konulmamıştır. Zaten bunun için, gerilla kuvvetinin emir ve komuta kanadı ve hareketin itici kuvveti olduğunu kabul etmek gerekir. Bunların neticeleri, hem gerillaların plânlarını, hem girişilen savaşın anlam ve özelliğini tehlikeye atan anarşik hareketler olur. "*Şurasını teslim etmek gerekir ki,*" diye yazıyordu 1960'da Che Guevera, "*şehirlerdeki gerilla çetesi kendiliğinden ayağa fırlamaz...bu çeteler daima başka bir bölgedeki şeflerin direk emri altındadır. Bu gerilla çetesinin fonksiyonu bağımsız hareketlere girişmek değil, faaliyetlerini tamamen sratejik plânlar ile koordine etmektir.*"* Şehir terörizminin kesin bir rol oynayamayacağı, sadece mevcut politik durum için bir tehlike teşkil edeceği doğaldır. Ne var ki, bu hareket asıl kırda yürütülen mücadeleye bağlı kılınırsa askerî yönden bir değeri olabilir; binlerce düşman askerini hareketsiz hâle getirir, saldırı mekanizmasını fabrikalar, köprüler elektrik santralları, daireleri, yolları, petrol borularını, v.b. korumak gibi pasif görevleri yürütmeye zorlar ve böylece neredeyse ordunun dörtte üçü oyalanmış olur. Hükûmet madem ki hükûmettir, heryerde varlıklıların çıkarlarını korur, oysa guerrilleros'un korunacak bir dikili ağacı bile yoktur. Gereksiz ağırlıkları bulunmaz. Bu sebeple kuvvet nisbeti tamamen aritmetik terimlerle ölçülemez. Örneğin Küba'da, Batista bir defada gerillalara karşı 50.000 kişilik kuvvetinden ancak 10.000'ini kullanabiliyordu. Ve Asî Ordu, komutanının bize anlattığına göre, beş yüze karşı bir nisbetine ulaştığı zaman yenilemez hâle gelmiştir. Bu düşünceyle Fidel tâ ilk günden açık strateji ortaya koymuştur. Çünkü 16 Temmuz hareketleri, mücadelenin bu döneminde şehirlerde (Santiago ve Havana'da) dağlardakinden daha çok ve daha iyi organize edilmişti. Ağırlık noktası, millet ölçüsündeki hareketin liderliğinin merkezleştiği kır gerillalarının pekiştirilmesi, yani Asî Ordu üzerinde toplanmıştı. Karaya çıktıktan sonra fidel, Faustino Perez'i Havana'daki hareketi organize etmekle görevlendirdi ve kendisine, bu hareketi 20 kişiden ibaret olduğunu bildiğimiz (1957 Ocağında 20 kişiydi) bir kuvvetin liderliği altına sokma yetkisini verdi. Mevcut bütün silâhlarla Sierra Maestra'ya gönderilecekti; direnişe tek bir silâh bile verilmeyecekti. Bu direnişin genişlik derecesi ile silâha olan hakiki ihtiyacı gözönüne alınırsa bu direktif pek yersiz görülebilir. Gerçekten de hareketin şehirdeki koluyla çeşitli çatışmalara ve kırgınlıklara sebep olmakla beraber, en kısa zamanda Sierra Maestra'daki ilk cephede seyyar stratejik bir kuvvetin Asî Ordunun kurulması ancak böyle mümkün olabildi. İşte kurulan bu kuvvet, dikta rejiminin kökünü kazıdı. *Bütün silâhlar Sierra'ya!* Fidel'in Santiago'daki hareketin başında Frank Pais'e yazdığı mektubun özü buydu.

* Che Guevara, Gerilla Savaşı.

Frank Pais'in ölümünden sonra da Fidel, bu fikir üzerinde ısrarını sürdürdü. 11 Ağustos 1957'de Aly'ye (Celia Sanchez) şöyle yazıyordu: *"Günün en uygun sloganı, bütün silâhlar, bütün mermiler ve bütün kaynaklar Sierra'ya olmalıdır."* Gene Aly'ye yazdığı 14 Ağustos tarihli başka bir mektupta aynı sloganı tekrarlıyordu.

Kurtuluş hareketinin iki kanadı arasmdaki çatışma kaçınılmaz olarak derinleşiyordu. İki kanat heryerde insan gücü ve kalite bakımından eş olmayan bir gelişme gösteriyor, bu da güçlükler yaratıyordu. Bildiğimiz gibi, dağ, burjuva ve köylü elemanları proleterleştirir; şehir, proleterleri burjuvalaştırır. Çıkacak taktik çatışma ve değerlendirmedeki farklar, bir sınıf çatışmasım gizler ve proleteryanın çıkarı paradoksal gibi görünür ama, beklenen tarafta değildir.

Küba'da bu çatışmaların hızla çözümlenmesi mümkündü ve iktidar alınır alınmaz aynı hızla sosyalizme doğru ilerlenmiştir; çünkü Fidel ilk günden kır proleteryasının hakimiyetini savunmuş ve bunu elde etmiştir. Şehrin teklif ettiği ve kabul ettirdiği birkaç hareketten birisi, felâketle sonuçlanan ve bütün hareket üzerinde etkileri olan Nisan 1958 genel greviydi.

Asi Ordu kumandanları Birinci Cephede Fidel, İkinci Cephede Raul, grevi kabul ettiler ve bütün iyi niyet ve güçleriyle hazırlanmasına yardım ettiler. Neticede, *"şehirde olacak işler üzerinde şehirde oturanlar karar verir"* diye düşünüyorlardı. Sierra, şehirdeki durumu şehirdekiler kadar bilemezdi. Bu sağduyu ilkesi nedeniyle Fidel, greve karşı çıkmadı. Böylece de hareketin sivil kanadının sübjektivizminin kurbanı oldu.

Genel grevin başarısızlığı, uyuyan bir bunalımı yüzeye çıkarttı ve çözümlenmesine imkân verdi. Örgüt düzeyinde liderlik yeniden düzenlendi ve Sierra üzerine konulan bütün ayak bağları çözüldü. Asî Ordu yüksek kumandanlığı, hareketin millî sorumluluğunu yüklendi. Mücadeleye sivillerin verdiği anlam tamamen reddedildi. Şehir için gerilla hareketi, amacı, başkentte darbe için gerekli şartları yaratan bir semboldü. Sierra için gerilla hareketi, başka yollarla çözümlenemeyen politik meselelere askerî bir çözüm getirebilen ve getirmek zorunda olan bir hareketti.

Grevden önce Fidel şöyle yazıyordu: *"Eğer Batista grevi ezmeyi başarırsa hiçbir şey çözümlenmemiş olur. Mücadeleye devam ederiz ve altı ayda durum daha beter olur."* (Nasin'e mektup, 23 Mart 1958). Bir genel grevi bastırmak ve ezmek için dikta sınıfı her türlü araca sahipti, fakat bu araçlar gerilla savaşına karşı etkisizdi. Böylece, şehirde ezilen devrimi kurtarmak Sierra'ya düşüyordu. Grevin başarısızlığı sonunda, devrimin ancak Sierra tarafından kurtarılabileceğinin herkesçe anlaşılması üzerine liderlik sorumluluğunu Sierra'nın yüklenmesi mantıkî bir sonuçtu. Zaferden sora, konuşmalarından birisinde Fidel,

bu hataya sebep olan strateji çatışmalarının temelindeki sorunu ve onu izleyen tartışmaları anlatmıştır.*

Bugün Amerikadaki deneyler de, şehir ve dağ kuvvetleri arasında bu gibi anlaşmazlıklar ve bölünmeler olduğunu doğrulamaktadır.

b) *Kır gerillalarının parçalanması:* Tek bir kumanda ve merkezî bir liderliğin bulunmayışı, henüz olgunlaşmamış bir dizi foco doğmasına yolaçar. Başlangıçta gerici ve popüler kuvvetler arasındaki eşit olmayan kuvvet oranı gözönüne alınırsa, bu bölünme, gerillaları saldırı ordusundan daha da zayıf düşürür. Ordu kuvvetini dağıtmakla gerillalardan daha az etkilenir çünkü o gerilla gruplarına hepbirden değil, birer birer saldıracaktır. Böylece her bölgede, gerillaların tek bir foco halinde birleşmesine oranla daha büyük bir mutlak üstünlük kazanacaktır. Peru denemesi bunun en açık örneğidir.

Geniş bir arazide harekâtta bulunma zorunluluğu gözönüne alınarak, asgari ateş gücüne sahip ufak seyyar bir kuvvetin küçük bir bölgede, ancak etkili saldırılarda bulunabileceği önesürülebilirse de, kuvvetlerin birleştirilmesi aleyhinde yeterli bir sebep sayılamaz.

Venezuella'da 1962'den sonra foco'ların sayısı birdenbire arttı, fakat bu yapay bir artışdı ve ne gerilla harekâtındaki, ne de bu harekâtın taaruz kapasitesindeki gerçek büyümeye tekabül etmiyordu.

Doğruyu söylemek gerekirse -tek bir komuta yokluğunun bir sebep ve neticesi olan- bu zoraki büyüme gerillaları zayıflatmıştır. Belki de bu durum, Venezuella gerillalarının kendilerini politik-askerî bir

* Che bu çatışmayı şöyle açıklamaktadır: *"Fidel bir yerde açıkça şunu söyler: Bir devrimcinin gerçeği yorumlamayı bilmesi önemlidir. Nisan grevine işaretle, o anda gerçeği yorumlayamadığımızı, bu sebeple de felâkete uğradığımızı anlatır. Nisan grevine niçin gidildi? 'Sierra' ve 'Llano' dediğimiz hareketler arasında, silâhlı mücadeleler ile ilgili kararların alınmasında çok büyük önemi olan elemanların birbirleriyle yüz seksen derece zıt şekilde beliren bir dizi çatışma niçin meydana gelmişti? Sierra, sık sık savaşa tutuşmaya, savaş arkasından savaş kazanmaya, silâh elegeçirmeye ve Asî Ordu temel olmak üzere birgün iktidarı bütünüyle elegeçirmeye hazırdı. Llano (şehir) bütün ülkede, savunma Batista diktatörlüğünü sürüp çıkaracak genel bir devrimci grevle tepe noktasına ulaşan toptan bir silâhlı mücadeleye, 'sivil' bir hükûmetin kurulmasına, yeni ordunun politikadan elini eteğini çekmesine taraftardı. Bu tutumlar arasındaki çatışma devam edip gidiyordu ve bu gibi zamanlarda gerekli kumanda birliğini güçleştiriyordu. Nisan grevi, neticesinde kuşkulu olmakla beraber engel olmaya kendisini yeterli görmeyen Sierra liderliğinin onayı ve muhtemel tehlikelere zamanında dikkati çeken komünist partisinin ihtirazî kayıtları ile Llano tarafından hazırlanmış ve emredilmişti. Devrimci kumandanlar yardım için Llano'ya gittiler. Unutulmaz ordu komutanımız Camilo Cienfuegos ilk defa bu münasebetle Bayamo bölgesine akın etmiş oluyordu. Fikir ayrılıkları taktik anlaşmazlıkların çok ötesindeydi. Asî Ordu, zaten ideolojik olarak proleterdi ve her yoksul sınıf gibi düşünüyordu; şehir ise küçük burjuva olarak kalıyor, liderleri arasında geleceğin hainlerini yetiştiriyor ve geliştiği çevrenin etkilerini taşıyordu."* (Che Guevara, El Partido marxista-leninista' ya önsöz.)

öncü olarak kabul ettirmelerindeki gecikmenin ve nihayet 1966 yılında tek bir komuta altında birleşmelerinin başlıca sebebidir. Ne olursa olsun, -eratı eğitimden geçmemiş ve çoğunluğu ilk aylarda bertaraf edilen- foco'ların bu başıboş ve düzensiz dağılışı, Venezuella gerillalarının bir harekât plânına göre faaliyette bulunmayan birleştirilmiş bir hareket olmadığını göstermektedir. İlk taarruz dalgasından (Falcon, Lara, Truillo, Oriente) sağ çıkan foco'lardan hiçbirisi kendi etrafında geniş bir mücadele çemberi yaratabilecek hızda ve kuvvette gelişememiştir. Böyle olunca da yakın zamana kadar bunlardan hiçbirisi, mevcut siyasî partilerin temsil ettikleri dağınık kuvvet merkezlerine karşı önemli bir denge unsuru olamamıştır. Silâhlı mücadelenin hakikaten yetkili ve etkili tek bir liderlikten yoksun bulunuşu, cephelerin dağılmasına ve bu dağılmalarda tek bir liderliğe doğru ilerlemenin gecikmesine yolaçmaktadır.

Bu gecikme kasıtlı olabilir; yani, tek bir liderliğin kurulmasını engellemek için yeni gerilla cepheleri yaratılabilir. Fakat bu durumda amaç etkin gerilla cephelerinin kurulması değil, zaferden sonra kullanmak üzere yedek kuvvet biriktirmektir. Amaç bunları savaşa sokmak değil, el altında yedek propogandacı ve politik personel bulundurmaktır. Elde gerilla kuvvetinin bulunması moral güç sağlar. İnsanın sesini yükseltmesi ve iktidar sahnesine çıkabilmesi mümkün olur. Birbirleriyle rekabet eden kuruluşlar arasındaki çekişme, yada kurulmuş bir öncü kuvvet karşısında küçük burjuva duygularına kapılma, gerillaların dağılmasına sebep olur. Kendisine özgü şartlar içinde Küba, tabiî olarak büyüyen tek bir çekirdekten doğan gerilla kuvvetinin uyumlu gelişmesine bir örnektir. Bu çekirdek, birlikleri bölgesel olarak doyurulamayacak ve ikmalleri sağlanamayacak duruma gelince parçalanırlar. Ana hücreden (Sierra Maestra'dan) doğal bölünme yoluyla öteki tohum taşıyıcı hücreler koparlar. İlk orijinal kol 120 - 150 kişiye kadar çıkar. Bu rakamdan sonra belli bir bölgenin kaynakları tükenebilir ve birlik düzenli olmayan savaşın yürütülebileceği araziye göre çok büyümüş olur. Bu koldan artık 45, 50 yada 60 kişilik başka kollar doğar. (Sierra Maestra'da 1957 Temmuzunda doğan ilk kol Che'nin kumandasına verilmişti). Bu kollar yeni cepheler kurar ve aynı gelişme tarzıyla yeni taktik birliklerin anası olur. Şayet bu kollardan birisi, ana kolla taktik koordinasyonun mümkün olmadığı uzak bir bölgeye gönderilirse, yeni kol başka bir cephe kurarak kollar üretmeye devam eder. Raul, Sierra Maestra'dan ayrılarak 60 kişi ile kuzey Oriente'ye hareket etti ve sonunda birkaç kola ayrılan yeni bir cephe kurdu. 1957 Martında Almeida, Santiago de Küba bölgesine hareket ederek sonradan Üçüncü Cephe adını alan cepheyi kurdu. 1958 Ağustosunda Che, Sierra'dan inerek 120 kişiyle beraber Las Villas'a gitti ve 90 eratla Pinar del Rio'da Batı Cephesini açmak

amacıyla Sierra'dan daha önce ayrılan Camilo Cienfuegos'un desteğiyle savaşı adamakıllı kızıştırdı. Fakat Aralık ayı başında, savaşın başdöndüren gelişmesi karşısında kesin sonucun alınabilmesi için Camilo'ya, Che'nin Las Villas'da giriştiği harekâta tam bir destek sağlamak hedefiyle bütün birliklerini savaşa sokması emri verildi. Amaç, araziyi ikiye bölerek Doğuda toplanmış Batista ana kuvvetlerini imha etmekti. Bu kolay ve basit gibi görünen küçükten büyüğe doğru gelişme tarzının avantajı, merkezî kumanda sisteminin bozulması ve aynı zamanda ayrılan kollara kumanda eden subaylara büyük bir taktik serbestlik sağlamasıdır. Merkezî kumanda ne derece kuvvetli ne derece berrak ve sağlam olursa, kendisine bağlı cephelerin ve kolların hareket serbestliği ve taktik esnekliği o derece büyük olur. Kaynakların ve insan gücünün tek bir *foco*'da toplanması, tek bir askeri doktrinin mükemmelleştirilmesine ve eratın muharebe sırasında uygulamalı eğitime tabi tutulmasına imkân verir. Bu seviyede *Askeri doktrin* etkisi kanıtlanmış ufak taktik kurallarının biraraya getirilmesi demektir; kıtalara karargâhlarında, yada mola verdikleri sırada değil, harekât halinde iken saldırmak; düşmanın takviye kuvvetlerine adım adım, yani yürüyüş hattı boyunca pusular hazırlayarak saldırmak; pusudan sonra çekilen düşman kıtalarına karşı vurucu kuvvet olarak kullanılmak üzere yedek kuvvet ayırmak; savaşçıların çoğunu ateş başlamadan önce silahlarını doldurmaktan alakoymak; düşmanın öncü kolunu çifte pusuya düşürerek ikiye bölmek ve imha etmek; uzun menzilli elektrikli mayınları azamî ölçüde kullanmak; düşmanın imhasından çok silâhlarının ele geçirilmesini tercih etmek; şaşırtma hareketleri ile tahrik metodlarında değişiklikler yapma konusunda insiyatifi elde bulundurmak, yani düşmanı belli yerlerde aynı çeşitten harekete alıştırdıktan sonra, aynı yerde değişik bir hareketle şaşırtmak; esirleri evlerine göndermek; yaralı düşmanlara iyi bakmak v.b. Böylece subaylar azar azar belli bir moral, politik ve askeri eğitimden geçirilerek günü gelince bir bölgenin, yada cephenin stratejik liderliğine, faaliyetlerini kontrol gereği duyulmaksızın getirilebilir. Aynı okulda hepbirlikte eğitim gören, ortak bir anlayışa ve taktik bilgiye sahip olan subaylar politik ve askerî faaliyet plânını da adım adım öğrenmiş olurlar. Birkaç defa, herhangi bir şaşırtma hareketinin büyük bir fayda sağlayacağı anlarda bile Fidel, 1957 Mayısında Miranda şeker merkezi yakınında kurulmuş olan ve felâketle sonuçlanana benzer, henüz olgunlaşmamış gerilla cephelerinin kurulmasına daima karşı çıkmıştır.

"Canlılığımızı göstermemiz gerekiyordu, çünkü Llano tarafından ağır darbelere maruz kaldık; Miranda Şeker Merkezinde başlayan bir cephenin açılması için gönderilen silâhlar, aralarında Faustino Perez'in de bulunduğu birkaç değerli lideri elinde tutsak olarak bulunduran polisin eline geçti. Fidel

kuvvetlerin parçalanmasına karşıydı ama, Llano'nun baskısı karşısında boyun eğdi. Bu olay üzerine Fidel'in savunduğu tezin doğruluğu oraya çıktı, kendimizi Sierra Maestra'yı gerilla ordusunun genişletilmesinde ilk adım olarak kuvvetlendirmeye verdik."

c) *Gelişigüzel kurulan politik cephenin yapay liderliği:* Kumanda birliğinden yoksunluk bir dizi denge mekanizmasının doğmasına yolaçar. Bunlar içinde en gözde olanı da silâhlı kesimin liderliğinin resmen eline bırakılacağı bir millî cephe kurulmasıdır.** Kendisini kuran partinin üyelerinden oluşmuş hayali bir cephenin meydana getirilmesi için büyük enerji sarfedilir. Tek bir parti, bir cephe kurmaya yetmeyeceği için, parti hesabına yeni örgütler eklenir ve tanınmış ilerici bağımsız şahsiyetlerin peşine düşülerek isimleri kulaktan kulağa fısıldanır. Silâhlı mücadeleden esirgenen büyük bir enerji ve gayret, bu ismi var cismi yok kuruluşa harcanır. Alışılan tepkiler.. Ardından beylik cevap gelir: Yerleşmiş bir kuvvet etrafında belli hedefler için gerçek ittifaklar yapmayınız, sadece gösterişe önem veriniz. Dış ülkelerde muhteşem programlar ilân edilir ama, içerde kimsenin bunlardan haberi bile olmaz. Bu programları kaleme alanlar bugünü zerre kadar hesaba katmadıkları halde, geleceğe bir yön verdiklerini sanırlar. Program, Cephe, İttifaklar... Bütün bu parlak laflar dikkatleri üzerinde toplar ve politik bir cepheye tarihi özelliğini ve etkinliğini verebilecek olan halk ordusunu faaliyete geçirme hususundaki isteksizlik gözlerden saklanmış olur. Savaş ile propagandayı birbirine karıştırmamamız gerekir. Askerî politik liderlik yokluğunun yarattığı boşluğu hiçbir yapay cephe dolduramaz. Bir boşlukla başka bir boşluk doldurulamayacağı gibi, olsa olsa boşluğun sayısı ikiye çıkmış olur.

Daha önceki bütün denemelere rağmen, kurumlar eylemin bir defa daha önüne geçirilmektedir. Harekete geçmeden önce, emekleme dönemindeki devrimci hareketler yada üç beş kişilik küçük gruplar, sanki bir devrim hareketi, tâli birliklerin sayısı ile ölçülebilirmiş gibi, bir Bakanlığınkinden daha karışık ve anlaşılmaz kadrolar düzenlenmekte, Emirler, Direktifler hazırlanmaktadır. Örgüt biçimleri, özden önce gelir ve öz daima teşkilâtlanmamış olarak kalır.

Bütün bunların sebebi nedir? Bu gibi kimseler hâlâ kendilerini eski tutkularından kurtaramamışlardır. Bunlar devrimci organizasyonun daima devrimci eylemden önce geldiğine inanmışlardır. Anlamaya çalışalım: Temelde, seçim uyutmacasına inanmışlarınkine benzer budalaca bir idealizm vardır. Bunlar için, dikta altında bile, seçmen

* Che Guevara, Souvenirs de la guerre revolutionnaire.

** Guatemala'da (1963) Frente Unido de Resistencia ile Edgar İberra gerilla grubu tarafından yersizliği ortaya konulan FAR'ın ilk sıraları, (daha önce sözü edilen mektuba bakınız).

oylarının yarısından bir fazlasının alındığı gün, sosyalizm gelecektir. Şu paradoksa ulaşmış oluyoruz; reformistlerin barışçı faaliyetlerini yöneten aynı hipotezler, farkında olmadan silâhlı mücadeleye uygulanmaktadır. Durum bu olunca, yapılan hataların ceremesini gerilla mücadelesinin çekmesine niçin şaşmalı?

Herşeyden önce, küçükten büyüğe doğru gitmek gerekir; tersine gitmeye çalışmak faydasızdır. En küçüğü, halk ordusunun çekirdeği olan gerilla foco'dur. Bu çekirdeği cephe yaratmaz; tersine, bu çekirdek gelişerek bir devrimci milli cephenin kurulması imkân dahiline girer. Cephe bir kurtuluş programının çevresinde değil, *varolan* birşeyin etrafında yaratılır. Kitlenin *büyük motorunu* harekete geçirir ve bir cephe kurulmasına yolaçar. Zafer küçük motorların artması ile kazanılır. Fidelist gerilla tecrübesi şu paradoksa işaret etmektedir; devrimci çekirdek ne kadar zayıf olursa, ittifaklara o derece az rağbet etmelidir; (Halk Ordusu kontrolü ele aldıkça) kuvvetlendiği ölçüde bu çeşit ittifaklar aramalıdır; prensiplere (yani mücadelenin sebeplerine) sadık kalınmalıdır. Bu anlayış, silâhlı çekirdeğin saflığını ve temizliğini muhafaza için önesürülmüş olsa sekterce olabilir, fakat insafsız bir taarruz savaşının iticigücü ve lideri olarak anlaşılan dinamik bir çekirdek olarak kabul edilince, hiç de sekterce değildir.

Kendi kurtuluşu adına bu grup hareketsiz ve tecrit edilmiş şekilde kalamaz. Herşeyini tehlikeye atar. *Patria o muerte!* (Vatan yada ölüm). Ya ölecek, ya yenecek, ülkeyi ve kendisini kurtaracak. Bir bakıma Asî Ordu, özellikle savaşın başlangıç döneminde, bir ilkeye dayanmayan gelişigüzel ittifaklara ve diktatöre karşı verilen savaşa katılmaları için başka partilerin militanları ile halkın seferber edilmesine daima karşı koymuştur. Sürgündeki teşkilatlara yazılmış olan ve Miami Paktını beğenmeyen maktubu bu konuda örnek olmak üzere bir defa daha hatırlatırız. Mektup şu cümle ile sona eriyordu: *"Şerefle ölmek için, insanın yanında başkalarının da bulunması gerekmez."*

Bu garip diyalektiğin gerilla kuvveti ile ordu arasmdaki ilişkiler üzerinde yankıları olmuştu. Başlangıçta asiler zayıfken, Fidel, hükûmet darbesi teşebbüslerine ve askerî makamlar ile temasa şiddetle karşı koymuştur. 26 Temmuz hareketi, lehine olsa bile, bir hükûmet darbesi Asî Ordu aleyhine olurdu. Karşıt kuvvet eksikliği nedeniyle bir kurtuluş cuntası idareye elkoyar ve devrimci oluşumu durdurabilirdi. Sorraları Sierra Maestra güçlenip de öncülüğü yavaş yavaş halk tarafından görülmeye başlayınca, Fidel askerî makamlarla temasa geçmek için hiçbir fırsatı kaçırmadı. Amacı darbeyi teşvik etmek değildi, diktanın devrilmesini hızlandırmak ve ordu içindeki (özellikle küçük rütbeli subaylar ile Havana'daki yüksek kumanda heyeti arasmdaki) çelişmeleri kesinleştirmekti. Artık bir darbe yapılsa bile, halkın mücadelesini rayından çıkartamazdı. Darbe gerilla

kuvvetlerini değil, düşman kuvvetlerini bölebilirdi ve gerilla kuvvetleri kendisine karşı çıkabilecek askerî kuvvetler ile daha da şiddetle savaşabilirdi.*

1958 Ekiminde Fidel örgütteki bir arkadaşına şöyle yazıyordu: *"Devrimcilik hükûmet darbesi sanatı değil, askeri gücün silâhlı mücadele içine katılmasıdır."* (Camacho'ya yazdığı 10 Ekim 1958 tarihli mektuptan). Böyle bir katılma orduya sadık kalan askerlere ihanet gibi gelebileceği düşüncesiyle Fidel, bunlarla konuşmaya, kendilerini incitmeksizin silâhlarını bırakmaya iknaya daima hazırdı. Konuşmayı kabul etmek, yarı yarıya ikna olmak demekti ve gerilla kuvvetlerinin hücumları arttıkça, Batista'nın asileri asker katili diye damgalamasına rağmen, subayların, asî kumandanlığın mesajlarma olumlu cevap vermeleri de artıyordu.

Pisikolojik savaş, eğer savaşın içinde eritilebilirse etkilidir. Askerî baskı kısa bir süre için bile olsa hafifletilince, karşı taraf üzerindeki politik etkiside kaybolmaktadır. Askerlerin hergün öldüğünü kendi hayatlarının da daimî bir tehlike altında bulunduğunu gören Batista ordusu subayları, Fidelistler ile konuşmaya yanaştılar. Karşı taraftan gelen konuşma isteğini artık bir yana itemiyorlardı. Sızma ve baskı, savaştığınız, saldırdığmız sürece faydalıdır. Bir ordunun, halk silâhlı kuvvetlerinden gelen vatanseverce ve devrimci taleplere kulak vermesi için bu kuvvetlere saygı duyması gerekir; ve bir asker, ancak korktuğunu sayar. Barış sözü, ancak savaşırken edilebilir. İşte ancak bu yoldan barış sloganı, ayaklananlara değil ezenlere karşı kullanılabilir.

Bu sırada Fidel, barış sloganını ortaya attı ve iç savaşı sona erdirmek için, genel isteği dile getirdi. Aynı zamanda, sadece Batista ile dikta rejiminin bu barış yolunu tıkadığını belirtmeyi de ihmal etmedi.

Bir nokta daha var; düşünce ve teoriden öteye geçmeyen politik bir cephe bir halk savaşının liderliğini yüklenemez; ancak teknik bakımdan yetkin ve aynı ekonomik temel üzerinde birleşmiş bir yürütme organı, yani kısacası devrimci bir kurmay heyeti bu işi yapabilir. Yapısı itibariyle homojen olmayan bir cephe sonu gelmeyen politik tartışma ve çatışmalar ve geçici uzlaşmaların hüküm sürdüğü bir yerdir. Bu cephe ancak kaçınılmaz tehlikeyle, yada düşmanla burun buruna gelince birleşir ve bir varlığa kavuşur. Bu birleşme halinde bile herparçanın faaliyeti ayrıdır ve aralarında bir irtibat yoktur. Zafer ka-

* Frank Pais'e yazılan 21 Temmuz 1957 tarihli mektuptan: *"Hiç acelemiz yok. Burada, gerektiği sürece savaşacağız. Mücadelemiz ya ölümle son bulur, yada devrim için zafere kadar sürer. Eski kaygı ve kuşkular yokoldu. Bir askerî rejim tehlikesi azalıyor, çünkü halkın örgütlü gücü hergün artıyor. Bir darbe olur, yada cunta kurulursa buradan programımızın uygulanmasını isteriz. Ve savaşa devam edersek, hiçbir cunta karşımızda dayanamaz."*

zanıldıktan sonra her parça, içinde taşıdığı zıt çatışmalar ile birlikte hareket serbestliğini tekrar elealmış olacaktır. Ne olursa olsun bir cephe ancak savaşın diplomatik yönetimini üzerine alabilir, hareket liderliğini değil. Cephenin başkanı, yada direktif veren organı aradaki uzlaşma varoldukça yaşayabilir. Cepheyi kuranlar iktidara geçmek için, liderlere yardımcı olabilirler ama iktidarı devam ettirmek liderlere düşen bir görevdir. Lider ise gökyüzünden inerek sınıflı toplumlardan seçip beğendiği birisinin başına geçivermez; liderlik vasıflarını zamanında etrafa kabul ettirerek bu sıfata lâyık olur.

Açıktır ki, bu çalışma yönteminin politik bir kökeni vardır. Aksi takdirde nereden gelmiş olabilir? Moral yoksunluğundan mı? Militanların morali vardır, hem de hayran olunacak bir morali. Bu yöntemin felâkete sebep olduğu ülkelerde savaşın gerçek yükünü taşıyan militan sosyalistlerdi. Kayıp listelerini incelersek hemen hemen bütün ölülerin (ve hapse atılanların) Parti üyesi olduklarını görürüz. Ne var ki, fedakârlık politik bir ikna yolu olmadığı gibi, şehitlikte bir delil oluşturmamaktadır! Şehitlerin listesi uzayıp da cesurca her hareket bir şehitlik ile son bulunca, bu, işlerin yanlış yürütüldüğünü gösterir. Bunun sebeplerini aramak, ölen yada hapse atılan dostlara saygılarımızı sunmak derecesinde bir ahlâki ödevdir.

Bütün bunların temelinde, şüphesiz, yıpranmış, yanlışlığı ortaya çıkmış ve fakat gene de inadını devam ettiren eski politik kavramlar vardır: (1) Millî burjuvazi de dahil dört sınıfın müttefikliği üzerine olan eski teori; (2) Millî demokrasi kavramı, yani, sonradan sosyalizme dönüşümü isteyecek olan kitlelerin kontrolü altında, müdahalelerden arınmış kapitalist üretim ilişkilerinin devamı; (3) Böyle bir görünüş kendilerine gerçektende cazip gelmeyen köylü tabakalarını küçümsemek.

Bu politik teşkilâtlardan çoğu, Lâtin Amerika ülkelerinde hüküm süren üretim biçimlerinin, bu üretim biçimlerinin bugünkü karışımlarının, bir üretim biçiminin ötekiler üzerinde kurduğu hakimiyet şekillerinin somut bir analizini yapmamışlardır bile. Oysa, sınıflar arasındaki ilişkileri ancak bu analizler ortaya koyabilir. Bu eksiklikler bilinmektedir. Sosyal gerçeklerin kötülenmesi bunların düzeltilmesini sağlamaz. Zaten bizi burada ilgilendiren pratik sonuçlardır.

Silâhlı mücadele sözü kalıplaştırıldı; programlarda, kağıt üzerinde sürekli tekrarlandı, ama bu tekrarlar, birçok yerlerde silâhlı mücadeleyi yürütme *azmi* ile bu mücadeleye tekabül eden stratejinin kesin bir tanımının yokluğu gerçeğini gizleyemez. Strateji sözü ile ne demek istiyoruz? Görev ve ödevlerin önceliklerini belirleyen birinci ve ikinci derecedeki sorunlar arasmdaki fark. Başıboş bir faydacılık herçeşit mücadelenin sürüp gitmesini ve aralarında bir anlaşmaya ulaşmalarını öngörür. Bir noktada, stratejinin olumsuz bir tanımı yapıla-

bilir; bazı şartlar altında, silâhlı kitle mücadelesine bağlı kılınan barışçı kitle mücadelesi biçimleri, öncü partinin politik hareket çizgisinin askerî stratejiye, yani partinin silâhlı organına bağlanması sonucunu doğurmuş, parti liderliğini askerî liderliğe bağlı hale getirmiştir. Aslında mesele böyle değildir. Bütün lâf kalabalığına rağmen, gerilla savaşının aslında politik bir mücadele olduğu, bu nedenle de politik olan ile askerî olanın zıt şeylermiş gibi karşı karşıya getirilemeyeceği gerçeği bir defa daha unutulmuştur.

Teknisizm ve militarizm terimleri, hertürlü mücadeleyi gerilla savaşı kapsamı içine sokmak isteyenlerle, politik hareket çizgisini askerî stratejiye, politik liderliği askerî liderliğe karşı tutanlara haksız olarak takılmış isimler midir? Bunlar idealist geleneğin etkisi altında gerçekten dualist, çifte bir âlemde yaşamakta, politik olanı bir tarafta, askeri olanı öte tarafta görmektedirler. Halk savaşı, saf teorik, saf politik bir süper teknik olarak düşünülen politik bir çizgiye bağlı olan ve kır yerlerinde yürütülen bir tekniktir. İdealistlerin dediği gibi, ruh bedeni, baş elleri yönetir. Söz, hareketten önce gelir. Sözün dünyevileştirilmiş şekilleri -konuşma, palavra, gevezelik- önde gelir ve gökyüzünden askeri faaliyeti yönetir...

Herşeyden önce, bugün Latin Amerika'da bir politik liderlik nasıl olur da savaşın teknik problemlerinden uzak kalabilir? Aynı zamanda askerî olmayan, sadece politik bir kadronun bulunabilmesi de aynı derecede akılalmaz bir iş. Bunu, şartlar gerektiriyor; diktaya karşı silâhlı kitle mücadelesinin kadroları mücadeleye katılan ve savaş alanında liderlik güçlerini kanıtlayanlardır. Kaç politik lider kendisini, dünya sendikacılığı yada uluslararası demokratik örgütler gibi kendi dertlerine düşmüş konulardan kopartıp da, öz halkının savaşı ile ilgili askerî meselelerin ciddi ve somut incelemesine verebilmektedir? Üstelik askerî teknik, bugün Latin Amerika'da özel bir önem kazanmıştır. Çin ve genellikle Asya ülkelerinin tersine, devrimci güçler ile bunları ezmeye yönelmiş mekanizmanın kuvveti arasındaki büyük oransızlık ve kır bölgelerindeki sefaletin halk üzerindeki etkileri silâh ve tekniğin yerini halk kitlelerini ve savaşçı sayısının doldurulmasını engellemektedir. Başlangıçtaki bu oransızlığı gidermek için tekniğin bu sahadaki uzmanlıkla birleşmesi gerekmektedir. Örneğin, mayınların, patlayıcı maddelerin, bazukaların, modern otomatik silahların bu sahadaki rolleri diğer sahalardan daha önemlidir. En ufak ayrıntının ve her dakikanın önemli olduğu bir pusuda, modern otomatik silâhların kullanılması, ateşlenme plânları, ateş plânlarının koordinasyonu devrimci taraftaki insan gücü eksikliğini giderebilir. Bugün artık birkaç saniye içinde üç çeteci, otuz asker taşıyan bir kamyonu imha edebiliyor; oysa eski tip silâhlarla bu iş için aynı sayıda çeteciye ihtiyaç vardı. Aym sebepten dolayı bir gerilla grubunun

ilk amacı, silâhlarını ele geçirmek için gerektiği durumlar hariç, düşmanı yok etmek değil, silâhlarını elde etmektir. Kısacası politik-askerî liderin en ufak ayrıntısına kadar herşeyle uğraşması, herşeye gözkulak olması gerekir.

Sonra, şurası kanıtlanmıştır ki, devrimci kadroların eğitimi için savaş, gerilla tecrübesinden yoksun politik faaliyetten çok daha faydalı olmaktadır. Bugün Lâtin Amerika'da geleceğin liderleri gençtir ve gerillalara katılmadan önceki politik tecrübeleri sınırlıdır. Hâlâ *politik kadroyu, askeri kadroya, politik liderliği, askeri liderliğe* karşı görmek gülünçtür. Saf *politikacılar* -hele saf kalmayı akıllarına koyanlar- silâhlı halk mücadelesini yönetmeyi akıllarından çıkartmalıdırlar. Bu işi ancak saf *askeri kişiler* yapar ve bir gerilla grubunu yönetirken kazandıkları tecrübe ile *politikacılığı da* öğrenmiş olurlar. Küba denemesiyle daha yakın zamanda Venezuella, Guatemala ve öteki ülkelerin denemeleri göstermiştir ki, halk -hattâ küçük burjuvalar yada köylüler- gerilla savaşlarında, eğitim okullarında aym sürede öğrendiklerinden çok daha fazlasını öğrenmektedirler. Bu gerilla savaşlarının politik karakterine özgü bir sonuçtur. Parti içinde, sendika mücadelesinde, yada millî olsun milletlerarası olsun politik okullardaki *geleneksel* eğitime nazaran iki katlı bir avantaj sağlanmaktadır. Böyle bir politik kursta (ayrıntı hariç) hiçbir askeri eğitim gösterilmez, üstelik politik eğitimin de en iyisi olduğunu söylemek güçtür. Örneğin Küba'da, Asi Ordu ile yeraltı faaliyeti, Devrime öncü kadrolar ile faal unsurların bir çekirdeğini oluşturmuştur. Bugün bile bu öncülüğün cephe hatlarında, Devrimdeki en radikal ve sosyalistçe görüşleri savunmaktadır. *Politikacıların* anladıkları anlamdaki askeri kişiler için bu çok garip bir kader değil midir?

Gene de bazı ülkelerde *politikacılar* bu gerçeği unutur görünmektedirler. Lâtin Amerika şartları altında abes olan bu *politikacı, asker* ayrımını yine de sürdürüyorlar. Bu konuda birkaç örnek verelim:

•Belli bir parti liderliği önemli miktarda savaşçıyı gerilla kuvvetinden çekiyor ve bunları yabancı bir ülkedeki politik kadroların yetiştirilmesine ayrılmış bir okula gönderiyor.

•Başka bir liderlik, askeri kadroların etrafını şehirden yeni gelme *politik komiserler* ile çevirerek bunların politik gelişimlerini durduruyor yada *kontrol altına* alıyor. Böylece, ikili bir liderlik kurulmasa bile, gerilla grubunun bağrında iki tip *kadro* bulunmuş oluyor. Bu durum, iyi yetişmiş politik-askerî liderlerin doğal bir şekilde ortaya çıkmalarını baltalıyor. Bu tutum Küba savaşı sırasında Fidel'in tutumu ile ters düşmektedir: *Askeri kabiliyet gösterenlere politik sorumluluklar da veriniz..* Bu tutum tehlikeyi gözealmaya değer; Raul, Castro, Che Guevera, Camilo Cienfuegos ve bugün devrimin öndegelen birçok simaları bu yolla yetişmişlerdir.

Fakat burada saklanmaması gereken bir gerçek var; liderleri bu tarzda çalışan -yani, çekirdek halindeki orduyu dıştan kontrol eden, ikili bir kuruluş sürdüren, gerilla kuvvetlerinden çektiği kimseleri politik eğitim için yabancı ülkelere gönderen- partiler yada teşkilâtlar, Marksist teoride bulunan ve askeri-politik arasındaki seçimi gerektiren kutsallaştırılmış ilkelere dayanmaktadırlar. Bunlar üstelik, Çin ve Vietnam'daki uzun süreli halk savaşlarında ortaya çıkan uluslararası oluşuma göre hareket etmektedirler. Prensiplerin kötü uygulandıkları, kabahatin ilkelerde olmadığı söylenebilir. Politik bir ilkeyi teşkilâtın özel bir biçimiyle, yada bazı partiler dahilindeki geçici durumlarla mı karıştırıyoruz yoksa? Partinin farklılığını, iktidarı elegeçirmeden önceki dönemde halk ordusu üzerindeki hakimiyetini öngören kutsallaştırılmış bir ilkeyi, ilkenin kötü bir şekilde uygulandığı bahanesine dayanarak kötülemiş olmuyor muyuz? Yoksa bu ilke heryerde geçerli değil mi?

Bu sorunu köküne inerek inceleyelim.

II./ BUGÜN İÇİN ALINACAK DERS

1. Bugün hangisi kuvvetlendirilmeli? Parti mi, yoksa halk ordusunun çekirdeği gerillalar mı? Zincirin sonuca etkili halkası hangisidir? Gayretin büyüğü nereye harcanmalıdır?

Gerilla hareketinin olduğu Lâtin Amerika'nın öncü milletlerinde militanları bölen sorular bunlardır.

Yarın diktaya karşı çıkacak öteki milletlerin militanları da aynı sorunlarla karşılaşacak.

Bugün bu sorunlar, bir çıkmazı dile getiriyorlar.

Bu sorunlar Marksizmin tarihinde ve genel tarihte standart cevaplarla karşılandılar. Cevaplar öylesine değişmezdi ki, sorunu bu şekilde ortaya koymak bile çoğuna küfür gibi gelebilirdi. Cevap şöyleydi: Halk ordusunun yaratıcısı ve çekirdeği olan işçi sınıfının Partisi, hakiki halk ordusunu yaratabilir ve işçilerin çıkarına olan iktidarı ele alır.

Teorik Katılık: Esneklikten yoksun bir görüşle sorun şu şekilde ortaya konmaktadır. Amaç, sosyal yapıyı değiştirmek için orduyu imha etmek değil, devlet gücünü ele geçirmektir. Burjuva devlet iktidarının ezici organları ile karıştırılması gerekli olan kendi üst yapısı (politik, hukukî, anayasaya bağlı v.b.) vardır. Sorun, mevcut politik iktidarı kırmak ve onu sömürülenlerin demokratik diktatörlüğünün bir aracı haline getirmekse, devrimci içsavaş da dahil, politik mücadeleyi yürütmek, sömürülen sınıflarm temsilcilerine ve öncü sınıfındaki işçi sınıfına düşer. Böyle olunca, bir sınıfı askerî bir kuruluş değil, bir politik parti temsil eder. Proletaryayı temsil eden bu parti, onun sınıf ideolojisi olan Marksizm-Leninizm'i ifade eder. Ancak bu partinin liderliği sınıf çıkarlarını bilimsel olarak savunabilir.

Sosyal yapının bütününe müdahele etmek sözkonusu olunca, toplumu bütün karmaşıklığı içinde, heryanıyla (politik, ideolojik, ekonomik v.b.) ve gelişme halinde bilimsel bir incelemeye tabi tutarak bilmek gerekir. Bu her seviyede toptan bir mücadeleyi yürütmenin ilk şartıdır. Öteki alanlar arasında tek bir alanı temsil eden askerî mücadele, burjuva toplumuna karşı halk kuvvetlerinin bütün alanlarda giriştiği savaşın içeriği içinde bir anlam taşıyabilir. Sosyal yapı ile mevcut şartların bilimsel anlayışına dayanan işçi partisi ancak sloganları,

hedefleri tesbit eder ve o an için gerekli ittifakları kurar. Kısacası, politik içerik ile izlenecek yolu parti kararlaştırır halk ordusu sadece bir uygulama aracıdır. Halk ordusunu partinin yerine koymak, aracı amaç olarak kabul etmektir. Bu durum teknokrasiye yaraşan bir karıştırmadır ve bu sapmaya da *teknisizm* ve *militarizm* denir.

Tarihî Katılık: Bu ilkeler şimdiye kadar, politik öncülük ile askerî uygulama aracının birbirlerinden ayrılması şeklinde ve politikanın askerî yürütmeye tam bir üstünlüğü şeklinde çağımızın devrimci mücadelelerinde başarıyla uygulanmıştır. 1917 Ekiminde Bolşevik Kızıl Muhafızlar, Parti Askeri Komitesi'nin emri altında o da Merkez Komitesinin kontrolu altındaydı. Bu örneğin yerinde olmadığı, çünkü bir halk savaşını değil, bir şehir işçileri ayaklanmasını anlattığı söylenebilir. Öyleyse, şimdi de şehir dışında başlayan ve uzun bir halk savaşını sürdüren sosyalist ülkeleri ele alalım. Askerî uygulama aracının politik öncülüğe bağlı tutulması durumu Çin ve Vietnam'da en keskin biçimiyle görülebilir. Çin'de (Mao Çe-Tung'un) *politika silâha yön verir* ilkesinin, Partinin orduya sağladığı uyanık liderlik ile nasıl uygulandığını biliyoruz. Vietnam'da ise Giap şöyle yazıyor: *"Ordumuzu kurmada ilk temel ilke, ordunun, Parti liderliği altına konulması, Parti liderliğinin ise durmadan kuvvetlendirilmesi gereğine dayanır. Parti, ordunun kurucusu, örgütleyicisi ve eğitmenidir. Ancak partinin liderliği, ordunun bir sınıf çizgisini tutmasını, politik yönünü devam ettirmesini ve devrimci görevini yerine getirmesini sağlar."**

Bu ilkenin uygulanışını Vietnam Kurtuluş Ordusundaki politik komiserler ile Parti komitelerinde görebiliriz. Bunlar sadece politik yardımcılar değil, askerî birliklerin fiilî liderleridir. Yetki konusunda, birlik kumandanları, kollektif liderlik ve kişisel sorumluluk ilkeleri gereğince bütün kademelere direktifler veren Parti Komitesine karşı sorumludur. Giap, *"ufak birlikler zayıfsa, bölükte zayıftır"* diyor. Çin'de Parti Komitesi alay düzeyinde etkinlik gösterir ve yedi yada dokuz üyesi vardır. Bu parti komitesi ast birlikleri yönetir. Takım ve bölüklerde Parti komitesi yoktur; fakat militanları çeşitli mangalarda görevlendiren politik yönetmen vardır. İlke en üst kademede de en alt kademede de uygulanır. Kurmay Heyeti, kapitalist ordularda olduğu gibi dört beş servise değil, iki ana kola ayrılmıştır; lojistik ve politik-askerî. Politik kol ile hareket kolunun rütbeleri eşittir. Kısa olsun diye sembollere başvuralım. Politik ve askerî arasındaki ayrım bazı isimler ile sembolleşmiştir: Mao Çe-tung ve Çu Teh, devrimci içsavaş ve Uzun Yürüyüş; Ho Şi Minh ile Giap, Fransızlara karşı savaş sırasında. Buraya Sovyetler Birliğine emperyalistlerin giriştikleri müdahale savaşı sırasında Lenin ile Troçki'nin isimlerini de belki katabiliriz.

* Guerre du Peuple, armée du peuple, s. 123.

Küba'da askerî (harekât) ve politik liderlik tek bir adamda, Fidel Castro'da toplanmıştı. Bu, sadece önemsiz bir tesadüf müdür, yoksa tarihi bakımdan farklı bir durumun belirtisi midir? Bu, bir istisna mıdır, yoksa temel bir sebebi mi yansıtmaktadır? Lâtin Amerika'daki bugünkü denemelere ne gibi bir ışık tutmaktadır? Bu deneyi zamanında çözmeli ve hazır ilkelere uymuyor diye, tarihi suçlamamalıyız. Daha yakınlarda Fidel diyordu ki: *"Sapma ile suçlanıyorum. Marksist-Leninist kampta bir sapık olduğum söyleniyor. Hımm! Devrimci doğruya sahip çıkma konusunda birbirleriyle kedi köpek gibi döğüşen sözde Marksist kuruluşlar, bizi Küba formülünü mekanik olarak uygulamak istemekle suçluyorlar, Marksist-Leninist kampta bir sapık olduğumuz için kötülüyorlar."*

Gerçek şudur ki, hazır formülleri Lâtin Amerika gerçeğine mekanik olarak uygulamak isteyenler bu *Marksistler*dir, çünkü yavuz hırsız ev sahibini daima bastırmak çabasındadır. Peki, Fidel Castro'nun, *sapık, sübjektif, küçükburjuva* diye suçlanmasına sebep olan sözleri nelerdir? Fidel'in hangi patlayıcı bildirisi, hepsi de *telepati ile devrimci savaş yapma yada hiçbir prensibe bağlanmama* taraflısı olan, Amerika'nın kapitalist, Avrupa ve Asya'nın sosyalist kişilerini Küba devrimine karşı bir koro halinde birleştiriyor?

"Lâtin Amerika'da devrimi kim yapacak? Kim? Partili yada partisiz halk, devrimciler!" (Fidel) Fidel Castro açıkça, öncüsüz devrim olamayacağını söylüyor; bu öncü mutlaka Marksist-Leninist parti değildir, diyor. Devrim yapmak isteyenin, bu partilerden bağımsız olarak kendilerini öncü olarak kabul ettirmeleri hakları ve ödevleridir.

Gelenekle zıt düşen doğruları yüksek sesle söylemek cesaret işidir. Öncülük = Marksist-Leninist parti, diye bir metafizik denklem yoktur. Sadece belli bir görev -tarih içinde öncülük- ile belli bir teşkilât -yani Marksist-Leninist parti- arasında diyalektik bir bağ vardır. Bu bağ tarihten önce varolduğu gibi tarihe de dayanır. Partiler burada, yeryüzünde varolur ve dünyamıza mahsus diyalektiğe bağlıdırlar. Doğdukları gibi ölebilir ve başka biçimlerde yeniden doğabilirler. Bu yeniden doğuş, nasıl olabilir? Tarihi öncülük hangi biçimde yeniden ortaya çıkabilir?

Sistematik olarak ilerleyelim.

<u>İlk soru:</u> Bugünkü şartlar altında <u>parti ile yada partisiz</u> bir devrim olabileceğini nasıl düşünebiliriz yada söyleyebiliriz? Bu soru (dünyanın dört bir yanındaki karşı-devrimcilerin işine pek gelecek) faydasız, kısır anlaşmazlıkları tazelemek amacıyla değil, ikinci sorunun cevabı kendisine bağlı bulunduğu için sorulmak zorundadır.

<u>İkinci soru:</u> Tarihsel öncü ne biçimde ortaya çıkabilir?

Bugünkü dünküne dayanır, yarınki bügünküne dayanacaktır. Bugünkü durumları ile partiler sorunu bir tarih sorunudur. Bu soruna cevap vermek için geçmişe bakmamız gerekir.

Bir parti, doğuş şartlarıyla, gelişmesiyle, temsil ettiği sınıf yada sınıflar ittifakıyla ve içinde geliştiği çevreyle bir özellik kazanır. Parti ve gerilla ilişkileri için geleneksel formülün uygulanmasına uygun tarihsel şartları ortaya çıkartma amacıyla zıt örnekleri, Çin ile Vietnam'ı elealalım.

1) Çin'deki ve Vietnam'daki partiler daha işin başında devrimci bir iktidar kurma sorunuyla ilgiliydiler. Bu bağ teorik olmayıp pratiktir ve ilk yıllarda çok acı tecrübeler şeklinde ortaya çıkmıştır. Çin Komünist Partisi 1921'de, Sun Yat-Sen'in burjuva devrimi -bu devrime Kuomingtang ile ittifak halinde olduğu için katılmıştı- itibarlı olduğu bir sırada kurulmuştu. Kuruluşu ile birlikte, önce Joffe, sonra Borodin'in başında bulunduğu Sovyet heyetlerinden direkt yardım görmüştür. Borodin, Whampoa Askerî Akademisi'ndeki Çinli subayların eğitimini organize etmiş ve Mao'nun 1938'de söylediği gibi askeri konuların önemlerinin kavranmasına yardımcı olmuştur. Kurulmasından üç yıl sonra ilk devrimci savaşın (1924-1927), şehir ayaklanmasının felâketli sonuçlarıyla ve öncü bir rol oynadığı Kanton grevi ile karşıkarşıya geldi. Bu tecrübelerden faydalandı ve Mao Çe-tung'un önderliği altında kendi kendisini eleştiren bir anlayışa ulaşarak, Üçüncü Enternasyonal'in kır bölgelerine çekilme ve Kuomintang ile ilişkilerini kesme tavsiyelerine bile kulak asmayarak zıt bir hareket çizgisini benimsedi.

Vietnam Komünist Partisi 1930'da kuruldu, derhal bastırılan köylü ayaklanmaları düzenledi. İki yıl sonra Ho Şi Minh'in başkanlığı altında, ilk hareket programını tesbit etti; kurtuluşun tek yolu silâhlı halk mücadelesidir.

"Partimiz" diyordu Giap, *"Vietnam devrimci hareketi tepe noktasındayken kuruldu. Başlangıçtan beri köylüleri ayaklanmaya ve bölgelerinde bir halk yönetimi kurmaya teşvik etti. Böylece, işin başında devrimci iktidarın ve silâhlı mücadelenin sorunlarını anladığını göstermiştir."*

Kısacası bu partiler, kuruluşları üzerinden daha birkaç yıl geçmeden, herbiri kendi politik çizgisi olan, uluslararası sosyal kuvvetlerden bağımsız ve halklarıyla sıkı ilişki içinde öncü partiler durumuna geldiler.

2) Daha sonraki gelişmeler sırasmda uluslararası çelişmeler bu partileri -birkaç yıl önce Bolşevik Partilerde olduğu gibi- yabancı emperyalizme karşı verilen halk direnişinin başına geçirdiler. Çin'de 1937'de Japon işgaline karşı; Vietnam'da 1939'da gene Japonlara ve 1945'de Fransız sömürgecilerine karşı. Feodalizme karşı isyan, böylece anti-emperyalist bir başkaldırma durumuna geldi ve ikinci hareket hızını birinci hareketten almış oldu. Sınıf mücadelesi, vatanseverlik biçimine girdi ve sosyalizmin kurulması milî bağımsızlığın kazanılmasıyla eş bir anlam kazandı. Yabancılara karşı halkın giriştiği sava-

şın öncüsü olan bu partiler, anayurdun sancaktarı olarak yerleştiler ve onun ayrılmaz bir parçası oldular.

3) Bu kurtuluş savaşının şartları, başlangıçta öğrenciler ile elit işçilerden kurulmuş bazı partileri de kır bölgelerine çekilerek işgal kuvvetlerine karşı gerilla savaşı sürdürmeye itti. Böylece tarım işçileri ve küçük çiftçilerle kaynaştılar. Kızıl ordu ile (Vietminh) Kurtuluş Kuvvetleri işçi sınıfı partisinin liderliği altında, köylü orduları haline geldiler. Çoğunluk sımfı ile öncü sınıfın ittifakı -işçi köylü ittifakı- uygulamada başarılmıştı. Komünist partisi, bu ittifakın sonucu ve aym zamanda yaratıcı kuvvetiydi. Liderleri de öyle. Geleneksel şekilde kongre yada komite tarafından yapay olarak atanmamıştı, zafere ulaştırdıkları o müthiş mücadele içinde pişmiş ve bu yere yükselmişlerdi. Görev görevliyi yaratır, fakat paradoksal olarak, yalnız tarihî bireyler *tarihi yapar.*

Ayrıntıya girmeden şunu söyleyebiliriz; tarihsel şartlar Lâtin Amerika Komünist Partilerinin çoğu zaman aynı şekilde kökleşmelerine ya da gelişmelerine izin vermedi. Kuruluş ve gelişme şartları ile sömürülen sınıflarla ilişkileri açıkça farklıdır. Herbirinin kendi tarihi olabilir, fakat şurası kesindir ki kuruluşlarından beri iktidarı ele geçirme tecrübeleri Çin ve Vietnam partilerininki gibi olmamıştır. Biçimsel de olsa sözde politik bağımsızlığa sahip ülkelerde kuruldukları için, bir millî kurtuluş savaşını yönetme fırsatından yoksun kalmışlar ve bu sebeple de tarihsel şartlardan doğma bir işçi-köylü ittifakını gerçekleştirememişlerdir.

Tarihin bu doğal sonucu, doğma ve büyüme şartlarına uyan bir yönetim ve iç yapıya sahip olmuşlardır. Ne var ki, tarihsel durumlar değişmez değildir. Küba devrimi ile bu devrimin Lâtin Amerika kıtasında harekete getirdiği oluşumlar eski bakış açısını altüst etmiştir. Devrimci silâhlı bir mücadele, nerede olursa olsun, barış zamanı uygulamalarında temelden bir değişikliği gerektirir. Bilindiği gibi savaş, özel usul ve metodlarla politikanın bir devamıdır. Silâhlı bir devrim mücadelesinin liderliği, yeni bir çeşit liderliği, yeni bir organizasyon metodunu ve liderliğin olsun militanların olsun yeni bir fizik ve ideolojik tutum içine girmelerini gerektirir.

Yani, *yeni bir tip liderlik.* Gerilla savaşının, hertürlü tehlikenin bütün sorumluluğunu kabul eden bir lider ile dıştan değil içten yönetildiği açıkça ortaya konulmuş bulunuyor. Böyle bir savaşın geliştiği ülkede, örgüt liderlerinin çoğu, şehirleri bırakarak gerilla ordusuna katılmak zorundadır. Bu herşeyden önce, politik liderlerin hayatlarını emniyet altına alan bir güvenlik tedbiridir. Lâtin Amerika partilerinden birisi bu kararı almış bulunmaktadır. Aynı parti merkez yürütme kurulunun Yaşlı üyelerinden çoğunun yerine, savaşa yada şehirlerde yeraltı mücadelesine doğrudan doğruya katılmış gençleri

getirmiştir. Parti bir yandan yeniden kurulurken bir yandan da gençleştirilmektedir.

Silâhlı mücadelenin günün bir numaralı konusu olduğu Lâtin Amerika ülkelerinde, biyoloji ile ideoloji arasında sıkı bir bağ vardır. Bu ilişki ne denli saçma yada şaşırtıcı görünürse görünsün, sonuç üzerinde kesin etkisi olan bir ögedir. Şehir hayatına alışkın, başka şartlar ve amaçlara göre bir kalıba girmiş yaşlı bir kimse ne dağ hayatına, ne de şehirdeki yeraltı faaliyetine kolay kolay adapte olamayacaktır. Moral faktöre -kanaatlere- ilâveten fiziki elverişlilik gerilla savaşı için en gerekli ögedir. Moral ve fiziki faktör elele gider. Başlangıçta mükemmel bir Marksist eğitime mutlaka ihtiyaç yoktur. Militanlığı sabit bile olsa -üstelik devrimci eğitimden de geçmiş bulunsa- yaşlı bir insan ne yazık ki, özellikle ilk safhadaki gerilla hayatına uyamayacaktır. Fiziki uygunluk, aranan öteki vasıflardan önce gelmektedir. Bu, teorik bakımdan önemsiz bir nokta gibi gelir ama, zaten teori, silâhlı mücadele hakkında pek az şey bilmektedir.

Yeni bir örgüt: Partinin, tarihsel görevine uyan etkili bir yönetim organı haline getirilmesi, millî, bölgesel ve mahalî seviyelerdeki her çeşit kongrelerden, konferanslardan hazırlık oturumlarından, toplantılardan, komisyonlardan, sekreterliklerden, kısacası bürokrasi enflâsyonundan kurtarılmasıyla mümkündür. Olağanüstü hallerde ve askerî bakımdan organize bir düşman karşısında bu mekanizma en iyi ihtimalle engelleyici, en kötü ihtimalle büyük bir felaketi davet edici niteliktedir. Fidel'in sözünü ettiği *derin düşüncelere dalma* kusurunun sebebi, merkezi düşey metodlarm engelleyicisidir. Oysa bu metodlar ile birlikte, talî grupların taktik bağımsızlıkları askerî harekâtın başarıyla yürütülmesi için elzemdir.

Bu yeniden kurulma, parti içi demokrasinin geçici olarak kaldırılmasını, demokratik merkezcilik ilkelerinin gene geçici olarak lağvedilmesini gerektirir. Yeni durumda parti disiplini, askerî disiplin halini alır. İçinde bulunulan durum analiz edildikten sonra, demokratik merkezcilik bir hareket çizgisi tesbitine ve bir kurmay heyeti seçilmesine yardımcı olur ve artık seçilen hareket çizgisinin uygulanması için kaldırılır. Tabi birlikler kendi yollarına gider ve yeraltı çalışmasının geleneksel kuralları gereğince liderlik ile temaslarını asgariye indirdiler. Kabul edilmiş olan genel hareket çizgisinin izlenmesi yolunda kendilerine tanınan insiyatifi en geniş ölçüde kullanırlar.

Yeni ideolojik refleksler: Bazı tutumlar objektif bir savaş şartları altında artık yersiz olmaktadır: Bütün bir politik çizgiyi, düşman sınıflar yada aym burjuva sosyal sınıf içinde çıkarları farklı sınıflar arasındaki mevcut çelişmelere dayandırma; bunun sonucu, burjuvanın şu yada bu kesimi ile ittifak peşinde koşma ve neticede daima hâkim sınıfların kârlı çıkacağı politik pazarlıklara, seçim manevralarına gir-

me; yavaş yavaş partinin yaşamasını Devrimden daha kutsal bir hale sokan, devrimci prensip ve çıkarlara aldırmaksızın her ne pahasına olursa olsun birliğin muhafazası; geçmişin mirası olan mevki hırsı ve bununla birlikte güvensizlik, bencillik ve sekterlik.

Batista'ya karşı girişilen mücadele sırasında Che Guevera partili arkadaşlarına şöyle diyordu: *"İşkence ve savaşa gık demeden dayanabilecek kadrolar yetiştiriyorsunuz da, bir makinalı tüfek yuvasını ele geçirebilecek bir kodro yetiştiremiyorsunuz."* Bu sözler herşeyden önce politik bir kıymetlendirmedir. Bu, cesaretin yerine korkaklığın yada bir ideoloji yerine başka bir ideolojinin konulması değil, bir cesaret şekli yerine bir başkasının, bir aksiyon örneği yerine bir diğerinin konulmasıdır. Yani, bir militandan başka çeşit aksiyonlar ve kendi sinir sisteminden farklı cevaplar talep etmeye kadar varan ve kişinin koyduğu prensipleri sonuna kadar götürmesini öngören bir davranışı kabul etmektedir.*

Şimdi artık ikinci soruyu sorabiliriz.

Bu aksiliklerin nasıl üstesinden gelinebilir? Bu partiler hangi şartlar altında gerilla savaşı da dahil öncülük görevini yerine getirebilirler? Kendi politik çalışmaları dışında başka bir eğitim tarihsel bakımdan gerekli midir? Gelecekle ilgili bu sorulara karşılık verebilmek için, geçmişe değil bugüne bakmalıyız. Kısacası, sorun şöyle konmalıdır:

2. Öncü bir parti nasıl oluşur? Bugün Lâtin Amerika'da mevcut şartlar altında Parti, halk ordusu yaratabilir mi, yoksa öncü yaratmak halk ordusuna mı düşer? Bunlardan hangisi, hangisinin çekirdeğidir?

Ellerinde olmayan sebeplerden dolayı Lâtin Amerikan Komünist Partilerinden çoğu 30-40 sene önce yanlış bir çıkış yaparak, karmaşık bir durum yaratmışlardır. Ne var ki, partiler sınıf mücadelesinin araçlarından başka bir şey değildir. Aracın amaca hizmet etmediği yerlerde, sınıf mücadelesi durmalı mı, yoksa yeni bir araç mı yapılmalı?** Çocukça bir soru; çünkü buna kimse karar verecek durumda değildir.

* Bu sözlerimizi biraz açıklayalım : Devrimci olmak için Partide olmanın yettiğine inanma devri artık geçmiştir. Devrimci olmak için anti-Parti olmanın gerektiğini savunanların ters, hırslı ve kısır tutumlarına bir son verme zamanı da gelmiştir. Bu iki tutum da aynı kapıya çıkar. Parti manyaklığı (Parti dışında devrim olmaz) anti-Parti manyaklığında (Parti ile devrim olamaz) kendi yansıyan yüzünü görür; her ikisi de miskinliğe varır. Bugün Lâtin Amerika'da bir devrimci, parti ile olan resmi ilişkileri ile -yani ya Partiden yana, yada Partiye karşı olması ile- tanınmaz. Devrimcinin değeri tıpkı Parti gibi yaptığı iş ile ölçülür.

** Bizim analizlerimiz, iktidar için ciddi bir mücadele yokluğunun politik kuruluşları böylesine gerilimlere itmediği ülkelere uygulanamaz.

Bugün özellikle Lâtin Amerika'da sınıf mücadelesi saptırılabilir, yıpratılabilir ama durdurulamaz. Halk elinde ne varsa onunla kendi öncülerini yaratmaktadır ve devrimcilerin görevi bu gelişmeyi hızlandırmaktır. Fakat kesin olarak neyi geliştirmeli?

Bugün şurada burada enteresan tersliklere tanık olmaktayız. Che Guevera, gerilla hareketinin ne tekbaşına bir amaç, ne de tantanalı bir macera olmadığını, bir amaca -politik iktidarın ele geçirilmesi amacına- yönelmiş bir araç olduğunu yazmaktadır. Fakat gelin görün ki, gerilla kuvvetleri çeşit çeşit amaçlara hizmet etmektedir; burjuva hükûmetleri üzerinde bir çeşit baskı; politik at cambazlığında bir faktör; ihtiyaç halinde önesürülecek bir koz... İşte bazı liderlerin gerilla hareketine yükledikleri ödevler. Devrimci yöntem reformcu amaçlar için kullanılmaktadır.*

Bu gidişin sonu neye vardı? Bir süre bekleyen gerillalar, dışarıdan empoze edilen bu hedeflerden yüz çevirdiler ve politik liderliklerini kendi ellerine aldılar. Kendisiyle uyuşabilmek için gerilla kuvveti politik bir liderlik olarak kuruldu ve çelişmelerini bu şekilde çözümleyerek askerî bakımdan gelişmeye başladı. Şurası gözden uzak tutulmamalıdır ki, hiçbir gerilla hareketi yeni bir parti kurmaya kalkışmadı, tersine saflarındaki doktrinci yada partici bölünmeleri ortadan kaldırmaya çalıştı. Birleştirici faktör, savaş ve savaşın getirdiği hedeflerdi. Gerilla hareketi, artık politik görevler haline gelmiş bulunan en acil askeri görevler etrafında bir birlik yaratmasıyla başlar. Guerrilleros içinde temsil olunan partili partisiz bütün elemanlar, bu birliğin içindedir. En kesin politik ayrım, Silâhlı Kurtuluş Kuvvetlerine bağlı bir gerilla birliğine üye bulunmaktır. Böylece bu küçük ordu, büyüdükçe ve zaferlerini kazandıkça, bütün partiler arasında bir birlik yaratır. En sonunda geleceğin Halk Ordusu, teorik bakımdan kendisinin bir aleti durumunda bulunacağı partiyi doğurur; ve bu parti ordudur.

Küba Devrimi de aynı bu paradoksla karşılaşmadı mı? İktidarı elde etmenin herzamanki aracı olan partinin, iktidarın kazanılmasından sonra geliştiği, bir içburukluğu ile söylendi. Fakat hayır, parti zaten embriyon halinde, Asî Ordu biçiminde vardı. Başkomutanı Fidel, tâ 1959 yılı başında, gayri resmî parti lideriydi. Yabancı bir gazeteci Küba'da birgün parti liderlerini sırtlarında savaş elbiseleri ile görünce şaşırmıştı. Ona göre savaş elbisesi ile tabanca, Devrimin anıları arasındaydı ve şimdi artık göstermelik diye giyiniliyordu. Zavallı adam! Bunda hiçbir göstermece yoktu; gözlerinin önündeki manzara devrimin tarihi ve büyük bir ihtimalle Amerika'nın gelecekteki tarihiydi.

* Bak: El Caiman Barbudo'da Fernandez Y Zanetti'nin yazdıkları *Politica Y Guerrillas* makalesi, No. 8, Havana.

Tıpkı sosyalizmin adı devrime resmen bir yıllık sosyalist uygulamadan sonra uygulandığı gibi, partinin adı da emekçi partisi üniforma içinde üç yaşını doldurduktan sonra kullanılmaya başlandı.

Küba'da Vietnam'da olduğunun aksine, parti halk ordusunun direktif veren çekirdeği değildi. Partiyi meydana getiren çekirdek Asî Orduydu. İlk parti liderleri 26 Temmuz 1953'de Moncada'da doğmuştu. Parti devrimle yaşıttı; 26 Temmuz 1957'de 14 yaşına basmıştı. Moncada hem Asî Ordunun, hem partinin döl yatağıydı. Bu çekirdek etrafında ve bu çekirdeğin politik-askerî bir liderliği bulunması sebebiyle öteki politik kuvvetler etrafında toplanabildi ve hem tabanını, hem de başını gerilla ordusundan gelme silâh arkadaşlarının oluşturduğu bugünün Küba Komünist Partisi kurulabildi.

Lâtin Amerika devrimi ile bu devrimin öncüsü Küba Devrimi böylece devrimci tecrübeye kesin bir katkıda bulunmuş oldu.

Belli şartlar altında politik ve askerî organlar ayrı ayrı olmayıp, çekirdeği gerilla ordusu olan bu halk ordusundan ibaret tek bir organik bütünü teşkil ederler. Öncü parti, gerilla foco biçiminde zaten mevcuttur. Gerilla kuvveti, embriyon halinde bulunan partidir.

Bu, Küba devriminin getirdiği sarsıcı bir yeniliktir.

Ve gerçek bir katkıdır. Bazıları bunu, ilerisi için herhangi bir özellik taşımayan, o günkü istisnaî durumun ve şartlarm bir neticesi sayabilirler. Tam tersine, kıtadaki silâhlı mücadelenin öncülüğünü yapan ülkelerdeki yeni gelişmeler bunu hem doğruluyor, hem de kuvvetlendiriyor. Asî Küba Ordusunun ideolojisi, Marksist olmadığı halde, yeni gerilla kumandasının ideolojisi açıkça böyledir ve amaç edindikleri devrim de sosyalist bir devrimdir. Tuttukları yolun bu denli açık ve kararlarının kesin olması sebebiyle, mevcut öncü partilerden bir yerde ayrılmak zorunda kalmışlar ve muhtemel bir anlaşma zemini olarak kendi politik ve organizasyon fikirlerini, ya Guatemala'da olduğu gibi güzellikle, yada Venezuellada olduğu gibi zorla kabul ettirme yolunu tutmuşlardır. Kısacası, her iki durumda da politik partilere organik bağlılığa bir son verilmiş ve gücünü yitirmiş politik öncülerin yerine geçilmiştir. Başka bir deyişle Küba Devriminin başlangıç noktasına gelinmiştir. Böylece devrimci teori ile devrimci pratik arasında birkaç onyıl süren ayrılık sona ermiştir. Bu birliği, kendi politik liderliğini bizzat kendi ellerinde bulunduran gerilla hareketi temsil eder. Bu bir avuç insan için, *"ölüm yada zafer dışında bir tercih bulunmadığı gibi, çoğu zaman zaferin bir hayal olmasına karşılık, ölüm binlerce defa daha gerçek bir kavramdır."* (Che) Bu insanlar ölebilir, ama yerine yenileri geçer. Tehlikeyi gözealmak gerek. Teori ile pratiğin birliği bir kaçınılmazlık değil, bir savaştır ve hiçbir savaş peşinen kazanılamaz. Bu birliğe burada ulaşılamazsa hiçbir yerde ulaşılamaz. Bir gerilla kuvveti şayet topyekûn bir politik savaşın peşindeyse gö-

rev ve iktidar bölüşülmesine uzun zaman gözyumamaz. Che Guevara birlik fikrini o derece ileri götürmektedir ki, Amerika'da ayaklanma mücadelesini yöneten askerî ve politik liderlerin mümkünse tek bir kişi olmasını teklif etmektedir. Bu, Fidel'de olduğu gibi tek bir kişi yada kollektif olabilir; fakat asıl önemli olan taraf, liderlik, askerî ve politik birlikte homojen olmalıdır. Meslekten askerler, halk savaşı sürecinde politik liderler olabilirler (örneğin, yaşasaydı Luis Turcios böyle olabilirdi). Militan politik liderler, savaşarak savaş sanatını öğrenir ve askerî lider olabilir. (örneğin Douglas Bravo). Her ne olursa olsun, bu işin üstesinden gelecek insan olmaları gerekir. *Bir gerilla kuvveti, politik bir öncü olamazsa, askerî seviyede de gelişemez.* Kendi hareket çizgisini kendisi çizmedikçe, bir politik baskı grubu, yada aracı olarak kaldıkça, faaliyetleri kısmî olarak başarılı olsa bile, yaptığı zaman israfından başka birşey değildir. İnsiyatifi nasıl ele alabilir? Manevî bütünlüğünü hangi temel üzerine kuracaktır? Halkın bütün eğilim ve enerjisine katalizörlük etmesine izin vermek suretiyle direktif veren bir kuvvet olmasına meydan vermekle *çok ileri* gitmiş olmayacak mıyız? Gerilla hareketi kitle mücadelesinin en radikal şekli olduğu için, *askerî* zafere ulaşabilmesi için sömürülen sınıfların çoğunluğunu *politik bakımdan* etrafında toplamak zorundadır. Halkın aktif ve organize katılımı olmaksızın zafer imkânsızdır. Çünkü genel bir grev, yada diktatöre karşı şehirlerdeki genel bir ayaklanma, bu rejime son darbeyi indirecek, -son anda bir hükûmet darbesi, yeni bir cunta, seçimler gibi- son manevralarını boşa çıkartacaktır.

Fakat bu son noktaya ulaşmak amacıyla, dağ kuvvetlerinin her çeşit mücadeleyi koordine etmek, milislerle düzenli kuvvetlerin faaliyetlerini ahenkleştirmek, şehir gerillalarının genlerde giriştiği sabotajları, ana gerilla grubunun yürüttüğü harekâtla birleştirmek için uzun ve sabırlı bir gayret sarfetmesi gerekmeyecek midir? Ve silâhlı mücadelenin ötesinde, ülkenin sivil hayatında gitgide daha fazla bir rol oynamak için bir çaba gösterilmeyecek midir? Bütün bunlardan, gerilla kuvvetlerinin emrinde bir radyo vericisinin bulunmasının önemi belirmiş olur. Radyo, harekât sahası dışında oturan halkla, karargâhın günlük ilişkisini kurmaya yarayacaktır ve yönleri kolayca öğrenebilecektir.

Küba'da 1958'de yayına başlayan Radio Rebelde, sıksık Fidel tarafından kullanılmış ve Asî Ordu Genelkurmayının devrimci hareketinin direktif veren organı olduğunu doğrulamıştır. Gitgide katoliklerden komünistlere kadar herkes, güvenilir haber almak, *ne yapılacağını ve harekâtın nerelerde geçtiğini* bilmek için Sierra'ya bakmışlardır. Devrimci metodlar ile hedefler radikalleştikçe halkta radikalleşmiştir.

Batista kaçtıktan sonra Fidel başkentte hükûmet darbesi için girişi-

len manevraları radyo ile gözden düşürmüş ve hâkim sınıfı son dakikada son kozlarından mahrum bırakarak nihaî zaferi pekiştirmiştir. Zaferden önce bile, bugün gerilla zaferi veren bütün ülkelerde uygulanan hükümet sansürünü askerî harekât üzerine bilgiler vermek yoluyla etkisiz hale getirmiştir. Radyo aracılığıyla ancak gerilla, doğru haberleri halka ulaştırabilir. Bunun için de Radio Rebelde'nin uyguladığı ilkeleri benimsemesi gerekir: Yanlış haber yayınlamamak, yenilgileri gizlememek, zaferleri olduğundan büyük göstermemek. Kısacası, radyo, gerilla hareketinde bir nitelik değişmesi meydana getirir. Bugün bazı parti liderlerinin, gerilla hareketinin bu propaganda amacını kullanmalarına üstükapalı yada açık bir şekilde karşı çıkmalarının içyüzü böylece açığa çıkmış olur.

Küçük motorun kitlelerin büyük motorunu harekete geçirebilmesi için, halkın gerillayı kendilerinin tek yorumcusu ve rehberi gibi görmeleri gerekir. Bunun başarılamadığı yerlerde halkın gücü parçalara bölünmüş ve zayıflamış olacaktır. Halkta bu güveni uyandırabilmek için gerillalar politik ve askerî otoritenin bütün görevlerini yüklenmelidir. Lâtin Amerika'da halk savaşını sonuna kadar izlemek ve gerektiğinde düzenli bir ordu durumuna gelerek bir harekât ve mevzi savaşına başlamak isteyen her gerilla hareketi, liderliğin temel elemanlarının askerî kumandada bulunduğu rakipsiz politik bir öncü olmak zorundadır.

Bu sapma nasıl haklı gösterilebilir? Gerilla hareketi, bu politik sorumluluğu, tek başına yüklenme hakkını nereden almaktadır.

İşte cevap: Başarılması mümkün tek sınıf ittifakı; iktidarı ele alabilecek ve yürütebilecek, ortak hedefleri sosyalizm olan ittifak, işçiler ile köylüler arasındaki ittifaktır. Gerilla ordusu politik liderliğin gerektirdiği sorumluluğu yüklenmekle kendi sımf niteliğine uygun bir harekette bulunmakta ve geleceğin tehlikelerine göğüs germektedir. Halk iktidarının zaferden sonra yozlaştırılmayacağım, ancak o garanti eder. Kendi kurtuluşu sırasında politik liderliği üzerine almazsa, savaş bitince bu liderliği artık bir daha alamaz. Emperyalistlerin gerekli desteği ile burjuvazi hiç şüphesiz bu durumdan yararlanacaktır. İçerdeki mücahitler ile ülke dışındaki hükûmetler arasındaki görev taksimi sebebiyle Cezayir'in bugün karşılaştığı güçlüklere bir gözatmamız yeter. Sosyalist bir öncü parti yokluğunda askerî ve politik görevlerin ayrılmasından doğan tehlikelere, bundan iyi örnek bulunamaz. Yeni toplumun tarihsel unsurlarını devrimci iç savaş kuvvetlendirmektedir. Lenin son notlarında şöyle diyor: *"içsavaş, işçi sınıfı ile köylüleri bir araya kaynattı; yenilmez bir gücün garantisi budur."**

* 1922 Aralığında toplanan Rus Sovyetleri Onuncu Kongresi'nde yapacağı konuşmanın taslağı.

İşçiler, köylüler ve aydınlar, ilk defa dağlarda karşılaşıyor. Kaynaşmaları başlangıçta kolay değil. Heryerde sınıflara bölünme olduğu gibi gerilla kampında bile böyle bir bölünme ortaya çıkabilir. Köylüler, hele Kızılderili soyundansalar, biraraya toplanır ve aralarında kendi dillerini (Quechua yada Cakchiquel) konuşurlar. Ötekiler, yani okur-yazar takımı hemen bir çevre kurar. Güvensizlik, çekingenlik ve âdetler, liderlerin örnek olacakları yorulmak bilmez bir politik çalışma ile yavaş yavaş ortadan kaldırılmalıdır. Herkesin birbirinden öğreneceği birşey vardır. Hepsinin aynı hayat şartlarına uyma zorunda oluşu ve aynı dâvaya katılmaları sebebiyle birbirlerine alışmaları mümkün olacaktır. Birarada bulunma, savaşlar, beraberce çekilen sıkıntılar dostluk kuvvetinde bir birliğin doğmasına yardımcı olur. Üstelik, gerilla hayatının ilk kanunu kimsenin bir başına hayatta kalamayacağıdır. Grubun çıkarı herkesin, herkesin çıkarı grubundur. Yaşama ve yenme hepbirlikte; yaşama, hepbirlikte yenmedir. Tek bir savaşçı bile, yürüyen bir kolun gerisinde kalsa bütün kolun hızına ve güvenliğine etkili olacaktır. Ardınız düşman; arkadaşınızı ne geride bırakabilirsiniz, ne de eve gönderebilirsiniz. Bu durumda onun yükünü paylaşmak kendisine yolboyunca yardım etmek herkese düşer. Bu şartlar altında sınıf bencilliği uzun zaman dayanamaz. Küçük burjuva pisikolojisi, yaz güneşi gören kar gibi erir ve kendisiyle birlikte o sınıfın ideolojisinide eritir. Böyle bir karşılaşma böyle bir ittifak, başka nerede kurulabilir? Bir gerilla grubunun benimseyeceği tek hareket çizgisi bu kitle çizgisidir. Bu çizgi onların desteği ve hergünkü teması ile yaşayabilir. Bürokratik yüreksizliğe yer yoktur. Geleceğin sosyalist lideri ve kadroları için bu en iyi eğitim şekli değil mi?

Devrimciler, devrimci içsavaşı yaratırlar; fakat daha geniş ölçüde, devrimci içsavaş, devrimcileri yaratır.

Lenin şöyle yazar: *"İçsavaş eğitir ve sertleştirir. (Denikin ve ötekiler iyi öğretmendir; herşeyi iyi öğrettiler; en iyi militanlarımız ordudaydı)."*

En iyi öğretmen, halk savaşında yüzyüze gelinen düşmandır. Çalışma ve çıraklık gereklidir, fakat muhakkak gerekli değildir. Akademik eğitim görmüş kadro yoktur. Devrimci kadrolar, ortak muharebe tecrübelerinden uzak teorik okullarda yetiştirilmez. Tersini düşünmek, Batı avrupalı için hoşgörülebilir bir saflık, başkaları için affedilmez bir budalalıktır.

Gerilla grubunun politik liderliği yüklenme yada böyle bir liderliği kurma sorumluluğu ilk kurtarılmış bölgeyi organize ederken, daha da açıkça kendini gösterir. Geleceğin devrimci tedbirleri (Oriente'de ikinci cephe'de olduğu gibi) bu bölgede denenir; tarım reformu, köylü kongreleri, vergi salımı, devrimci mahkemeler, ortak hayatın disiplini gibi. Kurtarılmış bölge, geleceğin devleti için bir prototip ve örnek, idarecileri devletin gelecekteki liderleri için model olur. Böyle bir

sosyalist provayı silâhlı halk kuvvetlerinden başka kim yapabilir? İşçi-köylü ittifakı, çoğu zaman gerilla kumanda kadrosunun büyük bir kısmının devşirildiği burjuva kökenli bir devrimci grup ile irtibat halindedir. Sosyal sınıfların kutuplaşması sebebiyle, artık bu eğilim azalmakla beraber tamamen ortadan kalkmış değildir.

Sınırlı bile olsa sömürgeleştirilmiş ülkelerde eşdeğerini alma yasası işte budur. Sınırlı büyüklükte, yada reformcu bir sendika aristokrasisinin etkisi altındaki işçi sınıfını, tecrit edilmiş ve aşağılanmış bir köylü kesimi, burjuva kökenli de olsa, politik liderliğe kabul eder. Köylüleri uyandıran ve harekete getiren bir mücadele sırasında iktidar adayı olarak geçici bir delegasyon ortaya çıkar.* Bu tarihsel görevi üzerine almak ve geçici süre için kendisine düşen bu görevi gaspetmiş olmamak için, bu ilerici küçük burjuvazi, Amilcar Cabral'ın sözleriyle, *"halkının en derin arzularını sezebilen devrimciler olmaları sebebiyle yeniden dünyaya gelmek için sınıf olarak intahar etmelidir."* Bu intihar için en uygun zaman ve yer gerilla harekâtı sırasında gerillaların yanıdır. Burada şehirlerden gelen küçük gruplar dağ gerçekleri ile ilk defa karşılaşırlar, çevreye yavaş yavaş alışırlar ve halkın arzularını anlamaya başlarlar. Lâf ebeliğini bir yana iterek, bu arzuları hareketlerinin rehberi haline getirirler. Bu deri değiştirme, bu yeniden doğma bir gerilla ordusundan daha iyi nerede olabilir?

Politika kelimesi, burada, ete kemiğe bürünür. Devrimci, ideal formüllerin bulanıklığından sıyrılır ve günışığında gerçek bir varlık kazanır. Bu dirilme insanı şaşırtır. Çin'de, Vietnam'da, Küba'da ve başka yerlerde bu canlanmaya tanık olanlar hayretlerini gizleyemiyorlar.

"Canlara can katan ruh, elbirliği ile en iyiye ulaşma arzusu, daha iyi olan günlere inanç, hiç eksiksiz ve hergün de gelişmekte. Bunları duyar, sözlerin, soyut çekiciliğine kapılırdık, fakat şimdi içinde yaşıyoruz, bütün duyumlarımız ile algılıyoruz onu. Gerçekten eşsiz bir şey. Onun inanılmaz gelişmesini bizim küçük dünyamız Sierra'da gördük. Çoğu zaman belirsiz bir anlamda kullanılan halk kelimesi burada, yaşayan, olağanüstü ve gözkamaştırıcı bir gerçek oluyor. Şimdi artık halkın kim olduğunu biliyorum; heryerde etrafımızı çeviren o yenilmez kuvvette görüyorum onları. Otuz kırk kişilik çeteler halinde ellerinde fenerleri, sırtlarında 30 kiloluk yükleriyle bize yiyecek getirmek için sabahın ikisinde üçünde çamurlu yamaçlardan iniyorlar. Bunları böylesine fevkalâde organize eden kim? Bu kadar büyük kabiliyeti, azmi, cesareti ve fedakârlığı nereden elde etmişler? Kimse bilmiyor. Bu, hemen hemen bir sır! Kendi başlarına ve birdenbire örgütleniyorlar. Tek

* Bu konuda bak: El Caiman Barbudo dergisinde Rachid'in yazdığı Tercer Mundo e Ideologia başlıklı makale. No.2 (Havana)

*adım atmaya halleri kalmamış yorgun hayvanlar oldukları yere yığılınca, heryandan insanlar fışkırıyor ve yükleri taşıyorlar. Kuvvet, bunları yenemez. Hepsini, son köylüye kadar öldürmek gerek, bu da imkânsız. Diktatörün gücü buna yetmez. Halk da bunu biliyor ve her geçen gün kuvvetine giderek güveniyor."**

Birarada işleyen bütün bu faktörler, bazı fotoğraflardan pek renkli görünen ve aptallığımız sebebiyle sadece kılık-kıyafetleri ile uzun sakallarının etkisi altında kaldığımız acayip bir çeteye şekil verdi. Bunlar zamanımızın militanları; şehitleri değil, dövüşçüleri. Ne bir makinanın yaratıkları, ne de sahipleri; bu aşamada sadece kendileri birer makina. Saldırgan insanlar, hele geri çekilirken.. Kararlı ve sorumlu, herbiri bu silâhlı mücadelenin anlam ve amacını, sırtlarında hergün kendileri gibi aynı yükü taşıdığını gördükleri, yürüyüşte aynı ayakkabı vurgunundan ve susuzluktan acı çeken ve kendileri gibi birer savaşçı olan liderlerinden öğrenmişler. *Rousseauvari* bu imaja bıkkın insan gülümseyecektir. Fakat şurasını işaret etmemiz gerekir ki, bunları buraya, dağa sürükleyen ne tabiat aşkıdır ne de mutluluk bulma umudu; onları buraya tarihsel bir zorunluluk itmiştir. İktidar şehirde ele geçirilir ve elde tutulur, fakat sömürülenleri iktidara götüren yol dağdan geçmek zorundadır. Özelliği sertlik olan savaş ve askerî disiplin *Social Contract* (Toplum Sözleşmesi) için bilinmeyen birşey olduğunu burada hatırlatmaya gerek var mı? Bu disiplin gerilla için düzenli ordudan da gereklidir. Gerilla gruplarından bazıları, öncü rolünü üzerlerine almadan yokolmuşlardır.

Büyük tehlikelere gebe bu çeşit bir mücadelede ilk emekleme döneminde sözkonusu yenilgiler normaldir. Önemlerini bütün Lâtin Amerika -Venezuella, Guatemala, Colombiya- ülkelerine kabul ettiren öteki gruplar, artık yerleşmişler ve ileriye doğru adım atmaktadırlar. İşte bu gibi ülkelerde bugün, tarih yürüyüş halinde. Yarın bunlara başka ülkeler katılacak ve öncülük rolünde onların yerini alacaklardır. Şurası bilmem farkedildi mi, hemen hemen bütün bu gerilla hareketlerinin ne siyasi komiserleri var, ne de bunu istiyorlar. Savaşçıların çoğu sosyalistler arasından geliyor. Bunlar, siyasî komiser sistemini benimsemeyen ilk sosyalist gerilla kuvvetleri. Bu sistemin

* Fidel Castro'nun 21 Haziran 1957'de Sierra Maestra'dan Frank Pais'e yazdığı son mektuptan alınmıştır. Bugün, Turcios'un, Douglas Bravo'nun, Camilo Torres'in ve öteki gerilla liderlerinin mektuplarında gene aynı hayranlık ifadeleri görülmektedir. Tabii bu köylü desteğinin hemen kolaylıkla kazanıldığı anlamına gelmez. Fakat bir defa kazanıldı mı, mucizeler yaratır. Fidel bu mektubu Sierra'ya çıkışının sekizinci ayında ve birkaç defa köylü ihanetinden kaçtıktan sonra yazmıştır.

Lâtin Amerika gerçeğine uymadığı görülüyor. Eğer bütün bu söylediklerimiz bir anlam taşıyorsa politik işlerde uzmanlaşmış bir insanın bu yokluğu, askerî işlerde uzmanlaşmış kimsenin yokluğunu doğrulamaktadır. Halkın ordusu, kendi kendisinin politik otoritesidir. Guerrilleros birbirinden ayrılmaz bu iki rolü de oynamaktadır. Komutanları, savaşçılar için politik eğitimcileri; politik eğitimcileri komutanlarıdır.

Şimdi Özetleyelim: Bu durumun teorik ve tarihi yeniliğini iyice anlamamak silâhlı mücadelenin tam göbeğinde tehlikeli hatalara yol açar. Mevcut partiyi, gerilla kuvvetleriyle birlikte büyüyen yeni tip partiden farklı ve ona üstün sanmak mantıken şu iki tutuma çıkar:

1) *Gerilla kuvveti partiye bağlı kılınmalı.* Siyasî komiser sistemi bu bağlı kılmanın bir sonucudur. Yani, gerilla ordusu kendisini yönetmeye yeterli sayılmıyor, dışarıdan güdülme gereği duyuluyor. Devrimci yön, eskiden mevcut öncü içindeki bir liderden öğrenilecek demektir ki, bu varsayım maalesef bugünkü gerçeğe uymuyor.

2) *Gerilla kuvveti partiyi taklit etmeli.* Diğer bir deyimle halk ordusu, geleneksel parti modeline göre kurulmalıdır. Organizmanın fonksiyonu yaratabileceği inancı ile örgütlenme konularını, harekât görevlerinin üzerine çıkartan bu sistemin bir etkisini daha önce görmüştük. Başka bir netice, hücre toplantılarını taklit eden savaşçı toplantılarında görülür. Bu Demokratist metod, parlamento, sosyalist demokrasi için de aynı şeydir. Tamamen yabancı bir metodun tutturulması gayretinin ötesinde tehlikeli bir oyundur da. Savaşçılar arasında politik ve ideolojik tartışmalar için toplantılar yapılmasını teşvik etmek doğaldır. Fakat, askerî ve disiplin sahalarında açık ve sağlam hükümleri olması gerekli kumandanlara ait kararlar vardır. Her adımda toplantı yapmak, savaşçıların hem kumandana hem de kendilerine olan güvenlerinin kaybolmasına yolaçar. Bilinçli disiplin gevşer, birlikler arasında ahenksizlik ve zıtlaşmalar başgösterir ve askerî gücün önemli bir kısmı ziyan edilmiş olur.

İspanya'daki savaşın hikâyesinden öğreniyoruz ki, Cumhuriyetçi askerler, verilen emirleri bazan savaşın en kızıştığı sırada tartışıyorlarmış. Bir mevziye saldırmayı yada geri çekilmeyi reddediyor, düşman ateşi altında taktik sorunlar üzerinde toplantılar yapıyorlarmış. İspanya iç savaşının sonunu çok iyi biliyoruz. Küba'da, savaşın başında arasıra benimsenen bu metod, silâhı kazara ateşlenen ve bir arkadaşının ölümüne sebep olan etrafının saygısını kazanmış bir yüzbaşının neredeyse hayatına mâlolan bir halk mahkemesi vesilisiyle, gerilla grubundan silâh terkederek kaçmalara yolaçmıştır. Buna benzer pekçok örnek sayılabilir.

Yeni durumlar, yeni metodları gerektirir. Yani, gerek hatalı, gerekse eskimiş olması sebebiyle, yeni öze uygun düşmeyecek olan ha-

reket biçimlerini benimsemeye karşı kendimizi korumalıyız. Başlangıçta ortaya attığımız çıkmazı, şimdi artık çözebiliriz. Uzun sürede Amerika'nın bazı bölgeleri diyalektik sebeplerden dolayı, öncü bir parti ile bir halk ordusu arasında bir seçme yapmak ihtiyacında değildir. Bugün için tarihsel temele dayanan bir *görev sırası* vardır. *Halk ordusu, partinin çekirdeği olacaktır; parti, halk ordusunun değil.* Gerilla kuvveti *çekirdek halinde* politik öncüdür, bu çekirdeğin gelişmesiyle gerçek parti meydana gelir.

İşte bu yüzden politik öncünün gelişmesi için, gerilla kuvvetinin gelişmesi şarttır.

Gene işte bu yüzden, bugünkü durumda, *bütün dikkatler mevcut partilerin kuvvetlenmesi yada yeni partilerin yaratılması üzerinde değil, gerilla savaşının geliştirilmesi üzerinde toplanmalıdır.*

Ayaklanma ve başkaldırma faaliyeti bugün bir numaralı politik faaliyettir.

III./ GELECEK İÇİN BAZI SONUÇLAR

Buradan, bir hareket çizgisi çizilebilir.

Buradan, Küba devrimin benimsemekle bir an tereddüt etmediği tarihsel bir sorumluluk çıkartılabilir.

Che Guevera bir defa daha ayaklanma işine giriştiği zaman, Küba Devriminin lideri Fidel Castro'nun temsilcisi olduğu hareket çizgisinin sonuçlarını uluslararası bir düzeyde kabul etmiştir.

Che Guevera'nın yeniden gerilla hareketinin başına geçişini, *bu hareketin politik ve askerî liderliğini birarada elealması* şeklinde yorumlamak hiç de yanlış olmayacaktır.

Küba'nın Lâtin Amerika devrimci hareketlerine bu katkısının genel sonuçlarını bugün artık herkes özetleyebilir.

1) Politik *foco*'ların değil, askerî *foco*'ların kurulması, gelecek için kesin sonuçlar veren ilk adımdır. Pratik sonuçları bakımından kritik olan bu ayrım basit bir ayrımın çok ötesindedir. Askerî foco ile politik foco arasında, sadece bir öncelik yada sonuç üzerinde etkili olmak bakımından fark yoktur: Bu fark, önce klâsik kurallara uygun olarak Marksist-Leninist yada milliyetçi politik bir cephe kurarak bir ayaklanma cephesi açılmasının hazırlanabileceğini sananlar başta olmak üzere, herkes tarafından iyice anlaşılmalıdır.

Hayır! Bu *yeni bir diyalektik görev* konusudur. Şematik olarak anlatmak için, askerî foco'dan politik harekete geçilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Bu, aslında politik olan silâhlı mücadelenin doğal bir genişlemesidir. Fakat çok istisnaî olarak *saf* politik bir hareketten askerî bir *foco*'ya geçilebilir. Burjuvazi kendi arazisinde yenilemez. Silâhlı mücadele şartlarının bulunduğu çoğu ülkelerde askerî bir *foco*'dan politik bir *foco*'ya geçmek mümkündür, fakat ters yönde hareket etmek hemen hemen imkânsızdır.

Şu klâsik sözler hep tekrarlanır: Yeni bir devrimci örgüt sahneye çıkar, kendisine bir isim yapmak ve böylece silâhlı mücadele şartlarını hazırlamak için bir süre normal politik faaliyete katılacaktır. Fakat, yağma yok, normal faaliyetlerinin alanı haline gelen bu politik hayatın çarkına çok geçmeden kapılıp gidecektir. Birkaç üye, birkaç eylemci devşirir, ilk kongresini yapar, bir gazete ve birkaç bülten basar. Ardından yüzlerce yıllık kongre, binlerce politik gösteri, *ilk uluslararası temaslar*, dış ülkelere delege gönderilmesi (mübarek, katılınacak ne

de çok kongre vardır!..), öteki kuruluşlarda daimi temsil ve halkla ilişkilerin sağlanması. Bilânço sonucu hep olumludur; görevliler görevini yerine getirmiş, matbaacılar basmış, delegeler seyahat etmiş, uluslararası dostluk artmış, liderlerin işleri başlarından aşmış; kısacası makina sürekli çalışmıştır. Masrafın maşallahı var! Örgüt *kuvvetleniyor.*

Mücadele tasarıları yavaş yavaş tozlanıyor, önce birkaç ay, sonra birkaç yıl erteleniyor. Zaman geçiyor, bazı şeyler değişiyor ve çatışmaya girişmek bir tür saygısızlık, bir çeşit macera, henüz olgunlaşmamış bir iş gibi görünmeye başlıyor. Sabrı taşan ve hesap sormaya başlayan militanların yatıştırılması da lâzım; küçük bir *askeri kadro* hazırlanıyor; yüksek liderliğin yürüttüğü bu *faaliyet* kulaktan kulağa fısıldanıyor. Militanlar arasında bir umut doğuyor. Ne yazık ki, zaman henüz erken ve arada bilinmeyen faktörler var. Bir anda silâhlı mücadeleye girişmenin, örgütün kutsal birliğini bozacağını, yasallığını sabote edeceğini ve liderlerin hayatlarını tehlikeye atacağını militanlarında takdir etmeleri gerek.

Kısacası, artık politik kurtuluş, bir amaç olup çıkmıştır. İlkönce, öncü bir parti olarak sağlamca yerleşene kadar beklemek gerektiği için, silâhlı mücadeleye geçmeyecektir. Oysa, silâhlı mücadele dışında hiçbir şey, partinin öncü olarak kabul edilmesini sağlayamayacaktır. Bu kısır çember, yıllaryılı devrimci mücadelenin başına belâ olmuştur.

Bütün bunların sonucu şunu söyleyebiliriz ki, mevcut politik kuruluşların kan damarlarına mikrop kırıcı ilâçların şırınga edilmesi faydasızdır. Fırsatçı cerahata engel olmak şöyle dursun hem artacak, hem şiddetlenecektir. Bazı politik yada ideolojik mücadelelerin, açık polemiklerin dikta idaresine karşı girişilecek kesin sonuçlu kitle mücadelesini geciktirdiği ispatlanmış bir gerçektir. Bir tane daha politik *foco* yaratmak, zaten seferber olanı seferber etmektir. Birkaç militan ile bir avuç eski lider bir partiden ötekine geçmiş olacak, aynı meslek içinde bazı ince ayarlamalar yapılacak fakat mücadelenin seviyesinde bir yükselme olmayacaktır. Hattâ böylece seviye daha da düşecektir çünkü mücadele gerçek bir temele dayanmayacak -millî gerçekler bakımından zaten böyle bir temele dayandırılmamıştır- kişisel dedikodulara, çekememezliklere, kırgınlıklara dayanacaktır. Bu değişiklikler, olupbitenden habersiz olan işçileri ve köylüleri zaten ilgilendirmeyecek ve yönetici sınıfın kılını bile kıpırdatmasına sebep olmayacaktır. Olsa olsa iltihabın yayılmasını önleyici tedbirler alacaklardır. Başkentte hepsi de yasalara uygun bol bol kongreler, konferanslar, bültenler, afişler vardır. Bu sırada aynı ülkelerde, aynı hükûmetler *sessiz fakat etkili* olarak çalışmakta olanları anlamaya devam edeceklerdir.

Yeni aşılar, üslerde, kitleler seviyesinde, bunlara ulaşabilecekleri gerçek alternatif hedefler teklif edilerek yapılmalıdır. İşte o zaman mevcut politik liderlik değişecektir. Lâtin Amerika ülkelerinin çoğunda silâhlı mücadele başladığı yada başlamak üzere olduğu zamanlarda, devrimi saklandığı delikten çıkarmak, akademik gevezelik seviyesinden kurtarmak, profesyonel gezginci lâf ebelerinin dilinden çekip almak mümkün olmaktadır. Felsefi bir deyişle, Küba Devriminden beri belli bir *problematik* yokolmuştur. Yani, sorunları, muhtemel bütün karşılıkları kapsayacak şekilde ortaya koymaktan vazgeçilmiştir. Zaten değiştirilmesi gerekli olanlar cevaplar değil, sorunların kendisidir. Bu *Marksist-Leninist* bölünmeler, yada partiler, burjuvazinin koyduğu *problematikler* dahilinde çalışmaktadırlar; bunu değiştirecekleri yerde, iyice yerleşmesine yardım etmişlerdir. Sözde problemlerin içinde boğulmuşlar, fırsatçı *problematik*'in suçortaklığını yapmışlardır. Sol kuruluşlarda öncelik yada makam çekişmeleri, seçim sırasında cepheler kurma, sendika manevraları, kendi üyelerine karşı şantaj hep bu sahte *problematik*'in sonuçlarıdır. Buna da politika yapmak deniliyor. Bunlardan kurtulmanın tek yolu, içinde yaşanılan havanın ve çevrenin değişmesi ile mümkündür.

Yeni politik kuruluşlar -Küba Devriminden beri kurulan bütün *Marksist-Leninist* partiler yada gruplar- hepsi de revizyonistlerin sabote ettikleri silâhlı mücadeleyi hızlandırmak amacıyla kurulduklarını iddia etmişlerdir. Hedeflerine varamadıkları gibi, emekçilerin öncülüğü rolünün tek sahipleri olmak iddiasını haklı göstermek için bu kuruluşlar, nerede varsa silâhlı mücadeleleri sabote etmekle son bulmuşlardır. Propogandaları uygulama cesaretini gösterenleri itham ederken, kendilerini ilişkilerini kestikleri partilerin (sözde hasımları olan fakat aslında aym oyunu oynayan ortaklarının) liderleri ile aym tarafta bulmuşlardır. Eğer Lâtin Amerika'ya özgü bir hesap varsa, bölmenin, çarpmaya eşit olduğunu söyleyebiliriz. Bu *yalancı alternatif*, karşı çıktığını idida ettiği kötülüğü arttırmaktadır. Kendilerini özellikle Çin modeline göre kurduklarını söyleyen kuruluş yada partilerin başarısızlıklarını incelemek çok sıkıcı ve uzun bir iş olacaktır. Kuruluşun ilk safhalarında, programları ile vaadleri yüzünden samimi ve kararlı militanları çekmeyi başarmaktadırlar. Çok geçmeden çalışma metodları, politik çizgilerinin şamatacı fırsatçılığı, kendi resmî tutumlarının silâhlı mücadeleyi sinsice sabote etmesi, devrimcileri ve özellikle gençleri bunlardan uzaklaştırmaktadır.* Ardından kendilerini başka bir politik teşkilatla boğuşur bulmaktadırlar.

* 1965'de Peru'nun pro-Çin Komünist Partisi'nin (Bandera Roja) gençlik kolu partiden ayrılarak FALN'ı kurmuşlardır. Böylece zayıflayan parti sonradan birkaç dar gruba bölünmüştür. Aynı şeyler başka yerlerde de olmuştur.

Söylemesi acı ama, bazı ülkelerde, silâhlı mücadele için ciddi hazırlıkların ortasındaki devrimci gruplar, içlerinden çıktıkları bu *Marksist-Leninist* partilerden çektiklerini kendilerini ezmekle görevli makamlardan çekmemektedirler. Bu gruplar, uluslararası polemiğin sonucu olarak Komünist partiler içindeki bölünmelerin yanlış sorunlar üzerinde olduğunu, biryanda devrimci marksistler ile öteyanda geri kalanın toplandığı asıl tarihsel bölünmenin başka bir cinsten olduğunu ve başka bir âlemde cereyan ettiğini anlamışlardır.

Böyle olunca bölücülüğü kötülemek, bir politik liderliği yada ideolojik tutumu bir diğerine karşı tutmak değil, bir metodu, bir devrimci mücadele biçimini, kısır, eksiksiz ve önesürdüğü hedeflere zıt olduğu için kötülemektedir. Yani, hem çıkmaz sokağı göstermek, hem kestirme yola işaret etmektir. Amerika'da silâhlı politik öncülüğün bulunduğu yerlerde, artık devrimle sözlü-ideolojik ilişki kurmaya yada polemiklere girişmeye yer yoktur. Yeni bir zemin üzerinde, yeni sorunlarla karşıkarşıyayız. Emperyalizme fiilen karşı koyulan heryerde, bölünen gruplar yeniden biraraya gelmekte, devrimciler halk savaşına bağlanan metod ve amaçlar üzerinde birleşmektedir. Gelin biraz da sosyoloji yapalım. Böyle bölünmüş gruplara, *öncülere,* faal gerilla hareketinin bulunduğu ülkelerde- Venezuella'da, Guatemala'da, Colombiya'da- rastlanmamaktadır. Bu ülkelerin gerilla hareketleri, savunucuları, moral ve politik idealleri olarak Küba Devrimine bakmaktadırlar. Bu gruplara, silâhlı mücadelenin tarihin gündeminde bulunduğu ülkelerde -Peru, Bolivya, Brezilya v.b- rastlanmaktadır. Bunlar silâhlı mücadeleden uzak, belirli bir devrimci öncünün faaliyette olmadığı ülkelerde bir dereceye kadar varlık göstermektedir. Başka bir deyişle, bu *Marksist Leninist* grupların öncüleri, bulundukları ülkenin devrimci durumlarıyla ters orantılıdır. Sınırlı başarılarını tutarlı devrimci olmalarına değil, orada mevcut duruma borçludurlar.*

* Hayalimizi zorlayarak *Çin taraflısı* bir grubun, Guatemala'da, yada Venezuella'da etrafına 50 kadar budalayı topladığını farzetsek bile bunlar iki hafta bile dayanamazlar. Colombiya'lı yada Guatemala'lı guerrillero ile Santiago yada Montevideo'lu *Çin taraflısı* kimseler arasında ortak bir dil yoktur.Tesadüfen biraraya gelince, birbirlerinin konuşmasını bile anlayamıyorlar. Aşağı-yukarı aynı olaya Afrika'da da rastlanabilir. Böylece bir paradoks ile karşıkarşıya bulunuyoruz: *anti-revizyonist* teşkilâtların bu biçimleri, teorik bakımdan Avrupa'da daha uygun bir atmosfer bulmaktadır; burada epeyce samimi ve tutarlı Marksist-Leninist'i biraraya getirebilmektedirler. *Fırtına merkezleri* ve devrimci öncüleri Çin'li arkadaşlarının ilham ettiği örgüt ve propoganda biçimlerinden uzaklaşmaktadırlar. Buna karşılık Avrupalı militanlar arasında ve politik bakımdan sakin bölgelerde, daha uygun bir zemin bulmaktadırlar.

İşte bundan, gayret ve kaynakları *saf* politik, *saf* ideolojik cephelere yöneltmekten kaçınmak enerjinin sekterce rekabet ve düşmanlıklar içinde kaybolup gitmesine engel olmak gereklidir.

İşte bundan, Lâtin Amerika ülkelerinin çoğunda pekçok kimse, devrimci hareketin dikta yönetimine karşı bir ayaklanma ile başlayacağına, bütün gayretlerin politik-askerî teşkilât üzerinde toplanması gereğine inanıyor. *Devrimci politika, önlenemese bile, sadece politika olmaktan kurtarılmalıdır.* Politik kaynaklar hertürlü polemiğin üzerine çıkılarak, *aynı zamanda* hem askerî ve hem de politik olan örgüte tahsis edilmelidir.

2) Silâhlı mücadele olmaksızın, belirli bir öncü yoktur. Uygun şartlara rağmen silâhlı mücadelenin bulunmadığı yerlerde bunun sebebi, henüz politik bir öncünün olmamasıdır. (Halen silâhlı mücadele için şartların bulunmadığı, fakat buna karşılık kuvvetli bir militan kitle hareketinin varolduğu Uruguay'da örneğin durum böyle değildir.) Bu ülkelerde yerleşmiş bir ülke olmamasının sebebi, bütün sol kanat kuruluşlarının öncülük makamında eşit olarak hak iddia etmelerindendir. Eğer bunların hepsi de bu makama aynı derecede lâyık iseler, bunların içinde sadece bir tanesi ile ilişkileri sürdürecek, gerçekten temsil kabiliyeti olan bir öncünün kurulması kolay olmayacaktır. Bu gibi şartlar altında sekterlik hem gülünç hem de temelsizdir. Fidel daha geçenlerde, *"Ne bir tarikata ne uluslararası mason cemiyetine, ne de herhangi bir kiliseye bağlı değiliz."* diyordu. Devrimci zorunluluklarını yerine getirmeyen Marksist-Leninist partiler, tehlikeye düşen çıkarlarını korumak üzere bir birlik kurarak yeni teşkilâtlar ve devrimci hareketleri önleyici bir hale gelmekten alakonulmalıdır. Taşıdıkları isim ve benimsedikleri ideolojiyle, halk öncülüğünün yerini işgal etmektedirler; fakat eğer bu yeri bilfiil işgal etmiyorlarsa, boş tutmalarına da izin verilmemelidir. Devrim, kimsenin tekelinde değildir. Fidel son aylarda tekrar tekrar, *"Politikamız bütün sol gruplarla ve halk kuruluşları ile, Havana Deklerasyonu gereğince aktif ilişki kurmaktır."* diyordu. Bir seçim süresi için kurulan bir ittifak yada burjuva grupları arasında kaybedilen iktidarı ele geçirmek üzere kurulmuş bir pakt olmayıp hakiki bir devrimci cephe olmak niyetindeyse, böyle bir cephenin silâhlı mücadeleden önce kurulması çok güçtür. Geniş bir anti-emperyalist cephe, ancak halk savaşı yoluyla kurulur. Öteki ülkelerin aksine, devrimci Küba ondan destek isteyenlere sadece şu şartı önesürmektedir; öncülük iddiasında, emperyalizme karşı sadece sözle değil eylemle de karşı koymak gerekir. Üçüncü Enternasyonale katılmak isteyen bütün Marksist kuruluşlar için Lenin de aym şartı koymuştu. Marksist-Leninistler Lenin'in şu sözlerini de kendilerine uygulamalıdırlar: *"Sosyal-demokratların ne düşündüklerini bilmek için ellerine bakınız, dillerine değil."*

3) Bugün Lâtin Amerika'da emperyalizme karşı mücadelenin, sonuç üzerinde kesin etkisi olduğunu hiçkimse görmemezlikten gelemez. Mademki bu mücadele sonuç üzerinde bu derece kesin rol oynuyor, başka şeylerin hepsi de ikinci derecede önemlidir demektir.

Kitlelerin emperyalizme karşı silâhlı mücadelesi, uzun sürede, halkı sosyalizme götürecek bir cepheyi kendiliğinden yaratabilecektir; kendisini reformculuk yada mevcut öteki kuruluşlarla ilişkiler çerçevesi içinde değil, emperyalizmle olan ilişkileri bakımından değerlendirmelidir. Faaliyetlerinin hızını reformcuların hareketsizliğine göre ayarlarsa, yalnız zaman kaybetmekle kalmaz, sonuç üzerinde kesin olanı, ikinci derecede olan şeylere feda etmiş olur.

Üstelik, kararsızlığa son vermenin en iyi yolu şartların olgunlaştığı yerlerde hemen emperyalizme ve onun yerli ajanlarına karşı taarruza geçmektir. Böylece sorun tersine çevrilmiş olur. Durumlarını devrimcilerin zıttına değil, devrimcilere göre ayarlamak artık ara yerde kalanlara düşecektir. Gerçeğe ve ortadaki bir emrivakiye göre hareket çizgilerini çizmek zorunluluğunu duyacaklardır. Eğer emperyalizme karşı mücadeleye katılırlarsa, bu, herkesin yararına olur; yok böyle yapmayıp geri dururlarsa kendilerine yazık olacaktır, çünkü bunların bir kıyıya atılmaları için tarih gereğini yapacaktır. Başarılı bir pusu harekâtı, şu yada bu Amerikan ülkesinde ortaya çıkabilecek reformcu yüreksizler için en iyi cevaptır.

Küba Devriminden ve Santa Domingo'nun işgalinden beri Lâtin Amerika'da olağanüstü bir durum vardır. Deniz piyadeleri, hareket eden herşeye hangi partiye bağlı olduğuna bakmaksızın ateş etmektedir. Hem bu, olağanüstü durum, hem de ilke bakımmdan silahlı bir devrimci cephe zorunluluktur. Kavganın yükselen bir çizgiyi izlediği ve halk kuvvetlerinin olağanüstü duruma cevap verdiği yerlerde kuvvetler manyetik birlik alanına doğru hareket etmektedirler. Başka yerlerde dağınık ve zayıf durumdadırlar. Olaylar, bütün gayretlerin sosyalist prensipler temeli üzerinde bir birliğe ulaşmak amacıyla, silâhlı mücadelenin pratik olarak organizasyonu üzerinde toplanması gereğine işaret etmektedir.

Bugün Lâtin Amerika'da silâha sarılanlar, bu hareket çizgisi etrafında toplanmışlardır. Silâhlı mücadeleye yaklaşan bütün gruplar da bu çizgiye doğru dönmektedirler. Bunda ne rastlantının rolü vardır, ne de *fesat yuvalarının*. Oligarşilerin zannettikleri gibi, kimsenin işaret falan verdiği yok. Bu aynı çizgide buluşma sadece aklın bir gereğidir. Belli bir tarihsel durumda, devrimi yapmaya karar verenler arasında tek bir ortak nokta üzerinde birleşmek zorunluluğu vardır.

İÇİNDEKİLER

I./ BUGÜNÜ DÜNDEN KURTARMAK, 7
Silahlı Savunma, 12
Silahlı Propoganda, 25
Gerilla Üssü, 33
Parti Ve Gerilla, 37

II./ BUGÜN İÇİN ALINACAK DERS, 56

III./ GELECEK İÇİN BAZI SONUÇLAR, 72

REGIS DEBRAY

1941'de Paris'te doğdu. Zengin ve muhafazakâr bir Katolik ailenin çocuğuydu. Yüksek Öğretmen Okulu'nda felsefe eğitimi gördü. Öğrenimi sırasında felsefe doçenti Louis Althusser'in öğrencisi olan Debray, Fransız Komünist Partisi'ne girdi. Ancak bir süre sonra partiden çıkarıldı. 1961'de Küba'ya giderek köy eğitim seferberliğinde, öğretmen olarak çalıştı ve Castro ile tanıştı. 1962'de Venezuela'daki gerillalar ile ilgili bir filmin çekiminde yönetmenlik yaptı. Che'nin yakın arkadaşı olan Debray, 1967'de Bolivya'da gerillalara katıldığı gerekçesiyle tutuklandı ve 30 yıl hapis cezasına çarptırıldı. 68 kuşağının teorik hazırlayıcılarından olan Debray, 1970'te affedilerek serbest bırakılınca Şili'ye geçti. 1974'te Fransız Sosyalist Partisi'ne girdi. 1981'de Fransa Cumhurbaşkanı Mitterrand'ın damşmanı oldu. Halen Danıştay üyesidir.

KAPAK: SAVAŞ ÇETİÇ • ŞAHİN AYMERGEN

Fiyatı: 5.000 TL.

90.34.Y.0175.23